

ETLA

ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

THE RESEARCH INSTITUTE OF THE FINNISH ECONOMY

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen edeltäjä Taloudellinen Tutkimuskeskus perustettiin teollisuuden ja työnantajien keskusjärjestöjen toimesta v. 1946 suorittamaan talouspoliittista päätöksentekoa palvelevaa kansantaloudellista, liiketaloudellista ja sosiaalipoliittista tutkimustyötä. Laitoksen uudelleenorganisointi toteutettiin v. 1971. Laitoksen rahoittajina toimivat keskusjärjestöistä Suomen Työnantajain Keskusliitto, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ja Teollisuuden Keskusliitto sekä rahalaitoksista Helsingin Osakepankki, Kansallis-Osake-Pankki, Osuuspankkien Keskuspankki, Postipankki, Suomen Yhdyspankki ja Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki.

ETLA julkaisee tutkimustensa tulokset seuraavasti: Sarja A sisältää lähinnä metodologiset tutkimukset, sarja B selvitysluonteiset tutkimukset, sarja C levikiltään pienemmät monistetut julkaisut. Laitos julkaisee myös suhdanne-ennusteita ja keskipitkän aikavälin kehitysarvioita.

The Research Institute of the Finnish Economy was founded in 1946 at the initiative of Finland's central organizations of industry and employers to conduct economic and social research of interest to economic decision-makers. In 1971 the institute was reorganized when Finland's major banks began to support its work. The Research Institute publishes the results of its research in four series: series A consists mainly of studies in methodology, series B of studies on specific topics, series C of mimeographed studies for limited circulation. The Research Institute also publishes short-term and medium-term economic forecasts.

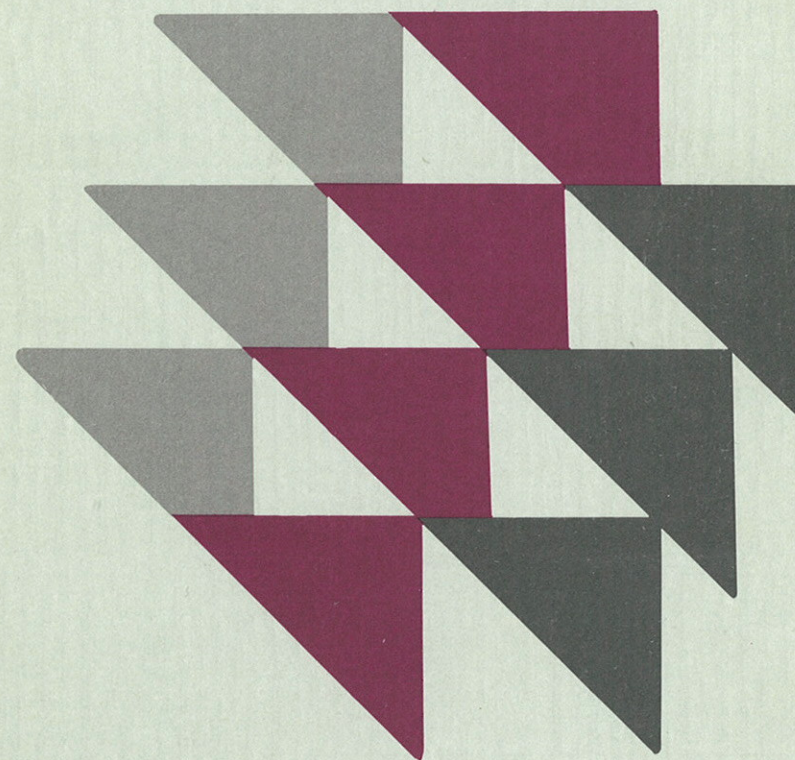
ISBN 951-9205-49-7

ETLA ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

KARI SIHTOLA

TEOLLISUUDEN TYÖVOIMAKUSTANNUSTEN TASO JA RAKENNE VUONNA 1977

SEKÄ ARVIOITA NIIDEN KEHITYKSESTÄ
VUOSINA 1978—1980

KARI SIHTOLA: TEOLLISUUDEN TYÖVOIMAKUSTANNUSTEN TASO JA RAKENNE VUONNA 1977

B 20

B 20

ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

THE RESEARCH INSTITUTE OF THE FINNISH ECONOMY
ETLA

Lönnrotinkatu 4 B, SF-00120 Helsinki 12 ☎ (90) 601 322

KANNATUSYHDISTYKSEN HALLITUS COUNCIL OF SUPERVISORS

Stig H. Hästö pj., president
Veikko Makkonen varapj., vice president
Gay Ehrnrooth
Pekka Herlin
Ahti Hirvonen
Seppo Konttinen
Timo Laatunen
Jaakko Lassila
Sakari T. Lehto
Matti Pekkanen
Filip Pettersson
Pentti Somerto
Eljas Sukselainen
Heikki Tavela
Heikki Tuominen

VARAMIEHET DEPUTY MEMBERS

Tor Stolpe
Matti Hurme
Fredrik Castrén
Jaakko Ihamuotila
Paavo Laitinen
Helge Laakso
Juhani Ristimäki
Matti L. Aho
Yrjö Pessi
Harri Malmberg
Olli Ikkala
Matti Korhonen
Kalevi Kauniskangas
Heikki Bachmann
Viljo Koponen

ETLA:N JOHTOKUNTA BOARD OF MANAGEMENT

Matti Korhonen pj., chairman
Kalevi Kosonen varapj., vice chairman
Paavo Grönlund
Kari Jalas
Viljo Koponen
Rauno Niinimäki
Tauno Ranta

Laitoksen henkilökunta on esitetty takakannen sisäsivulla.
Staff of the institute is presented inside the back cover.

Multiprint, Helsinki 1979

LAITOKSEN HENKILÖKUNTA, Staff of the institute

Tauno Ranta, toimitusjohtaja, Managing Director
Pentti Vartia, tutkimusjohtaja, toimitusjohtajan varamies,
Research Director, Deputy Managing Director

APULAISJOHTAJAT, TUTKIMUSOHJAAJAT¹⁾, Assistant directors, research supervisors¹⁾

Heikki Hämäläinen, apulaisjohtaja, tutkimusohjaaja,
Assistant Director, Research Supervisor
Tauno Kallinen, apulaisjohtaja, Assistant Director
Kari Alho, tutkimusohjaaja, Research Supervisor

TULO- JA TYÖVOIMARYHMÄ, Income and manpower group

Kari Sihtola*, Pekka Lastikka, Rolf Maury

TOIMIALARYHMÄ, Industrial economics group

Pekka Ylä-Anttila*, Jussi Karko, Tom Wallden, Synnöve Vuori, Armo Heikkilä

JULKISEN TALOUDEN RYHMÄ, Public finance group

Christian Edgren*, Juhani Turkki, Arja Väisänen

RAHOITUSRYHMÄ, Financial market group

Kari Alho*, Sinikka Salo, Antti Suvanto

ULKOMAANTALOUDEN RYHMÄ, International economy group

Sampsa Saralehto*, Laura Vajanne, (Heikki Lehtimäki), vt. Pekka Almi

EKONOMETRINEN RYHMÄ, Econometric group

Jukka Lassila*, Kari Salmi, Eero Pylkkänen

PITKÄN AIKAVÄLIN PROJEKTI, Project for long-term prospects

Heikki Hämäläinen*, Tuomo Kässi, Sami Tuurna

ATK-TOIMI, ADP

Heikki Vajanne*, (Eeva-Liisa Hölttä), vt. Pirkko Tuominen

KIRJASTO JA JULKAISUT, Library and publications

Kirjastonhoitaja, Librarian: Raili Seppälä

TOIMISTO, Office

Toimistopäällikkö, Head of Office: Inkeri Happonen
Kassanhoitaja ja kirjanpitäjä, Accounting: Katriina Ruotsalainen
Piirtäjät, Charts: Ann-Christine Ekebohm, Arja Selvinen
Konekirjoittajat, Typing: Raili Kosonen, Tuula Tamezoujt
Keskuksenhoitaja ja laskuttaja, Switchboard: Hannele Immonen
Tutkimusapulaiset, Statistical Assistant: Sinikka Littu, Arja Virtanen
Toimistoapulainen, General Office: Maire Raatikainen

* Vastaava tutkija, Senior Research Fellow

¹⁾ Prof. Leo Törnqvist ja vt. apul.prof. Yrjö Vartia toimivat ulkopuolisina tutkimuskonsultteina.

Professor Leo Törnqvist and assistant professor Yrjö Vartia serve as Institut's scientific consultants.

12.10.1979

Hyväle työstöveljeni
Pehmeä ystävyydellä

Kari

Kari Sihtola

TEOLLISUUDEN TYÖVOIMAKUSTANNUSTEN TASO JA

RAKENNE VUONNA 1977

sekä arvioita niiden kehityksestä vuosina

1978-1980

THE LEVEL AND STRUCTURE OF LABOUR COSTS IN

FINNISH MANUFACTURING INDUSTRY IN 1977

and estimates concerning their course in

1978-1980

Helsinki 1979

ISBN 951-9205-49-7

ESIPUHE

Teollisuuden välillisiä työvoimakustannuksia koskevilla selvityksillä on Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksessa ja sen edeltäjässä jo varsin pitkät perinteet. Ensimmäinen koko teollisuutta koskeva tiedustelu tehtiin vuosina 1946-47. Tiedustelu on uusittu noin viisivuosittain. Edellinen selvitys on vuodelta 1973. Sosiaali- ja työvoimapolitiikan muuttuessa sekä tiedon tarpeen kasvaessa on myös selvityksen peruskysymyksiä kehitelty.

Viime vuosina koettu lama ja huoli taloudellisen kasvun pysyvästä hidastumisesta ovat jälleen kiihdyttäneet keskusteluja työnantajamaksuista ja sosiaaliturvan rahoituksesta yleensä. Keskusteluja ovat sävyttäneet toisaalta pyrkimykset viennin kilpailukyvyn parantamiseen, toisaalta pyrkimykset jo päätettyjen sekä suunnitteilla olevien sosiaalipoliittisten uudistusten rahoituksen turvaamiseen. ETLAn työvoimakustannusten rakennetta valaiseva tutkimus on omalta osaltaan valaisemassa näiden monisäikeisten ongelmien taustaa.

Tutkimuksen on laatinut valtiotieteen kandidaatti Kari Sihtola. Arja Virtanen on suorittanut tilastoaineiston järjestämisen, muokkauksen ja koodauksen. Tietokoneohjelmat on laatinut ja tietokoneajot suorittanut Eeva-Liisa Kaukinen. Puhtaaksikirjoituksen on suorittanut Raili Kosonen ja kuviot piirtänyt Ann-Christine Ekebohm. Englanninkielisen yhteenvedon on kääntänyt fil.kand. Jaakko Railo.

Helsingissä elokuussa 1979

Tauno Ranta

SISALLYSLUETTELO

	sivu
TIIVISTELMA	7
1. JOHDANNOKSI	11
2. KÄSITTEISTÄ JA TAVOITTEISTA	13
3. TUTKIMUSAINEISTO	18
3.1. Aineiston hankinta	19
3.2. Aineiston luotettavuus	21
3.3. Peittävyys	23
4. SOSIAALI- JA TYÖMARKKINAPOLITIIKKA V. 1974-1979	26
4.1. Työmarkkinasopimukset ja sosiaalilain- sääädäntö	27
4.2. Työvoimakustannusten kehitys	37
5. TEOLLISUUDEN VÄLILLISET TYÖVOIMAKUSTANNUKSET V. 1977	45
5.1. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina tehdyin työajan palkoista	45
5.2. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina kokonaispalkoista	62
5.3. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina liikevaihdosta	65
5.4. Palkansaajaa kohti lasketut välilliset työ- voimakustannukset	67

6.	YRITYSTEN KOKO JA VÄLILLISET TYÖVOIMAKUSTANNUKSET ..	71
7.	ERAITA TIETOJA TÄRKEIMPIEN KILPAILIJAMAITTEMME VÄLILLISISTÄ TYÖVOIMAKUSTANNUKSISTA	74
8.	ARVIOT VÄLILLISTEN TYÖVOIMAKUSTANNUSTEN KEHITYK- SESTÄ V. 1978-80	80
9.	SUMMARY	84
10.	LIITTEET	
	Liite 1. Lähdeluettelo	89
	Liite 2. Taulukot 1-9, v. 1977 välilliset työ- voimakustannukset	91
	Taulukot 10-16, v. 1973 välilliset työ- voimakustannukset	100
	Liite 3. Työvoimakustannusten jakokaavio	107
	Liite 4. Tiedustelulomake	109

TIIVISTELMÄ

Seuraavassa esitetään tiivistetysti eräitä "Teollisuuden työvoimakustannusten taso ja rakenne vuonna 1977"-selvityksen keskeisiä tuloksia. Sivunumerot tekstin jäljessä viittaavat niille julkaisun sivuille, joissa ko. lukuja on tarkemmin selvitetty.

Selvityksessä esitetyt välillisten työvoimakustannusten tasoa ja rakennetta kuvaavat tunnusluvut perustuvat yli 400 teollisuusyrityksestä kerättyihin tietoihin. Toimialoittaiset luvut koskevat kalenterivuotta 1977. Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset olivat tiedusteluvuonna 54.3 % tehdyn työajan palkoista (s. 45). Vastaava suhde oli edellisessä tiedustelussa vuonna 1973 39.6 %. Välilliset työvoimakustannukset ovat kasvaneet ko. aikana huomattavasti nopeammin kuin palkkakustannukset. Vuonna 1977 välillisten työvoimakustannusten suhde tehdyn työajan palkkoihin vaihteli toimialoittain 43-64 prosenttiin (s. 91). Välillisten työvoimakustannusten liikevaihtosuus oli n. 8.5 % (s. 65). Yhteenvetotaulukossa esitetään välillisten työvoimakustannusten rakenne koko henkilökunnan osalta.

Vuonna 1977 lakisääteiset ja sopimuksiin perustuvat työvoimakustannukset olivat 48.5 % ja vapaaehtoiset 5.8 % tehdyn työajan palkoista. Sosiaalivakuutusmaksut (mm. sotu- ja eläkemaksut) olivat edelleen yli puolet kaikista välillisistä työvoimakustannuksista (s. 40). Lomapalkkojen ja muiden välillisten palkkojen (mm. sairaus-, vapaapäivän ja koulutusajan palkkojen) osuus oli jo lähes 40 % (s. 40). Kustannuksilla mitattuna merkittävin erä oli työnantajan eläketurvamaksut (s.45).

Yhteenvedo: Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset prosentteina tehdyn työajan palkoista v. 1977 (koko henkilökunta)

	% tehdyn työajan palkois- ta	% koko- nais- palkois- ta
NS. LAKISÄÄTEISET ERÄT		
1. Lomaltapaluuuraha	4.84	(4.02)
2. Vuosilomapalkat	9.99	(8.30)
3. Vapaapäiväpalkat	1.62	(1.35)
4. Koulutusajan palkat	0.21	(0.17)
5. Sairausajan palkat	2.29	(1.89)
6. Muut palkat	0.72	(0.59)
7. Sosiaaliturvamaksut	11.01	9.17
8. Tapaturmavakuutusmaksut	1.79	1.49
9. Työttömyysvakuutusmaksut	0.56	0.46
10. Eläketurvamaksut	15.20	12.62
11. Ryhmähenkivakuutusmaksut	0.24	0.20
1-11. YHTEENSÄ	48.47	23.94
NS. VAPAAEHTOISET ERÄT		
Nettokustannukset:		
12. Asunnoista	1.99	1.66
13. Kotitalouden tukemisesta	0.15	0.13
14. Työpaikkaruokailusta	0.91	0.76
15. Vaatteista, lahjoista yms.	0.42	0.36
16. Työpaikkakuljetuksista	0.08	0.07
17. Lastenhoidosta	0.03	0.02
18. Työterveyshuollosta	0.66	0.55
19. Työsuojeluyhteistyöstä	0.12	0.10
20. Työpaikkaliikunnasta	0.11	0.09
21. Työpaikkalehdestä ym.	0.17	0.14
22. Kerho- ja lomatoiminnasta	0.23	0.19
23. Ammattikoulutuksesta	0.66	0.55
24. Avustuksista	0.05	0.04
25. Hallintokustannukset	0.23	0.19
12-25. YHTEENSÄ	5.81	4.85
1-25. YHTEENSÄ	54.28	28.79

Vapaaehtoisten työvoimakustannusten suhde työajan palkkoihin oli aikaisempaan tiedusteluun verrattuna kasvanut. Huomattavimmin tähän oli vaikuttanut asunto-, työpaikkaruokailun ja työterveyshuollon kustannusten kasvu. Painopiste vapaaehtoisella sektorilla oli siirtynyt yhä enemmän työmarkkinaneuvotteluissa esillä oleviin työympäristöä kehittäviin toimiin (s. 55).

Työntekijöiden välilliset työvoimakustannukset olivat vuonna 1977 edelleen suhteellisesti suuremmat kuin toimihenkilöiden. Työntekijöillä vapaapäivän ja sairausajan palkkojen sekä tapaturmavakuutusmaksujen osuus on merkittävästi suurempi kuin toimihenkilöillä. Vaikkakin toimihenkilöille eläketurvamaksuja on kertynyt suhteellisesti enemmän kuin työntekijöille, jää välillisten työvoimakustannusten osuuden eroksi noin viisi prosenttiyksikköä (56.3 % - 51.2 %). Vapaaehtoisten työvoimakustannusten kohdalla erot ovat pieniä.

Välillisten työvoimakustannusten suhde tehdyn työajan palkkoihin on noin kahdessakymmenessä vuodessa kaksinkertaistunut. Merkittävin kasvun vaihe on ajoittunut 1970-luvun alkupuoliskolle. Tuolloin välilliset työvoimakustannukset nousivat noin 30 prosentista lähes 50 prosenttiin. Samana aikana myös teollisuuden palkansaajien nimellisansiot kasvoivat keskimääräistä nopeammin. Tällä on ollut huomattava vaikutus teollisuuden kokonaistyövoimakustannusten kehitykseen ja yritysten kannattavuuteen sekä samalla teollisuuden työvoimapolitiikkaan.

Lopuksi esitetään vuoden 1977 tiedustelun perusteella tehdyt ennusteet välillisten työvoimakustannusten osuuden kehityksestä vuoteen 1980. Perustelut ennusteille ovat luvussa 8.

Ennuste teollisuuden välillisten työvoimakustannusten kehityksestä vuoteen 1980.

	1977	1978	1979 ^E	1980 ^E
Välilliset työvoimakustannukset % <u>tehdyn työajan palkoista</u>	54.3	53.4	54.9	56.6 ¹⁾
lakisääteiset	48.5	47.6	49.1	50.8
vapaaehtoiset	5.8	5.8	5.8	5.8
Sosiaaliturvakustannukset ja vapaaehtoiset työvoimakustannukset % <u>kokonaispalkoista</u>	28.8	26.7	27.2	28.8

- 1) Mikäli hallituksen 3.9.1979 antamassa budjettiesityksessä mainittu työnantajan lapsilisämaksun poistaminen toteutuu - muiden oletusten pysyessä ennallaan - alenee ko. suhdeluku runsaalla puolella prosenttiyksiköllä.

1. JOHDANNOKSI

Välilliset työvoimakustannukset ovat 70-luvulla kasvaneet erittäin nopeasti. Tällä hetkellä jo yli kolmas osa kaikista työvoimakustannuksista on välillisiä työvoimakustannuksia. Kehityksen suuntaan ovat olleet vaikuttamassa toisaalta 60-luvulla tapahtunut sosiaaliturvan laajeneminen ja toisaalta tulopolitiikan voimistunut sosiaalipoliittinen rooli. Samalla tämä nopea muutos on merkinnyt sitä, että on käynyt entistä vaikeammaksi arvioida tiedustelujen jälkeisten vuosien todellista kustannuskehitystä. Viime vuosina välillisten työvoimakustannusten arviointia on vielä vaikeuttanut työpanoksessa tapahtuneet vaihtelut. Lomautukset, lyhennetyt työviikot ym. ovat laskeneet työajan palkkasummaa, mutteivät välttämättä esim. lomakustannuksia. Mm. edellä mainituista syistä on katsottu tarpeelliseksi suorittaa uusi työvoimakustannustiedustelu vuoden 1977 tilanteen selvittämiseksi.

Tietoja työnantajan sosiaalikustannuksista on kerätty ja tilastoitu myös julkisen viranomaisen toimesta. Vuosina 1960-1973 tilastollisen päätoimiston julkaisemaan tasetilastoon ja sen korvanneeseen yritystilastoon sisältyy työnantajan

sosiaalikustannuserä. Myös teollisuustilastossa on sosiaalikustannukset esitetty vuodesta 1974 lähtien omana ryhmänään. Kuitenkin näissä tilastokeskuksen julkaisemissa tilastoissa sosiaalikustannusten käsite on huomattavasti suppeampi kuin ETLAn työvoimakustannusselvitysten välillisten työvoimakustannusten käsite. Sekä yritystilaston että teollisuustilaston sosiaalikustannukset eivät sisällä eräitä työnantajan kannalta merkittäviä kustannuseriä, esim. lomakustannuksia. Edellä mainituista tilastoista ei myöskään ole eriteltyä saatavissa tietoja sosiaalikustannusten jakautumasta.

Tämän selvityksen ensisijaisena tavoitteena on ollut teollisuuden välillisten työvoimakustannusten toimialoittainen kartoittaminen ja kustannuserien tasoa kuvaavien tunnuslukujen esittäminen siten, että vertailtavuus aikaisempiin selvityksiin säilyy mahdollisimman hyvänä. Tämä on merkinnyt sitä, että Kansainvälisessä Työjärjestössä (ILO) 1960-luvulla luotua kehikkoa¹⁾ käytetään edelleen soveltaen sitä tämän hetkiseen tilanteeseen. Toissijaisena tavoitteena on ollut syventävien erillistarkastelujen suorittaminen.

1) ILO (1959) ja ILO (1966).

2. KASITTEISTA JA TAVOITTEISTA

Välillisillä työvoimakustannuksilla tarkoitetaan työsuorituksen välillisesti kytkeytyviä, yrityksen suorittamia kustannuksia ja maksuja, jotka useimmiten johtuvat työolosuhteisiin liittyvistä sosiaalisista tapahtumista (sairaus, lomat, eläke jne.). Aikaisemmin näitä kustannuksia onkin nimitetty työnantajan sosiaalikustannuksiksi, ehkä juuri ilmauksena niihin tuolloin mielletystä inhimillisestä ja sosiaalisesta panoksesta. Tässä yhteydessä ei ole mahdollisuutta ryhtyä tarkemmin pohtimaan työkustannus-sosiaalikustannus-käsitteiden eroja, vaan seuraavassa esitetään eräitä taustatekijöitä tehdylle tarkastelukulman ja kuvauksen valinnalle.

Tuotannollista toimintaa harjoittava yritys ostaa markkinoilta erilaisia tuotannontekijöitä kuten koneita, raaka-aineita, työvoimaa, palveluksia jne. Näiden avulla yritys valmistaa erilaisia suoritteita; tavaroita ja palveluksia ja myy ne sitten markkinoille. Tästä toiminnasta syntyy yritykselle kustannuksia, jotka toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi pyritään kattamaan myynnistä saaduilla tuloilla. Tuotantotoiminnasta yritykselle välittömästi tai välillisesti aiheutuvat kustannukset voidaan aluksi ryhmitellä työkustannuksiin, ainekus-

tannuksiin, pääomakustannuksiin ja ulkopuolisten suorittamista palveluksista maksettuihin kustannuksiin. Jakoperusteena pidetään tällöin niitä tuotannontekijöitä, joihin kustannukset liittyvät. Yritysten laskentatoimen tarpeet saattavat luonnollisestikin vaatia edellä mainittujen kustannusryhmien jakamista edelleen alalajeihin jne. Kustannusten "muodostamisen" ja jaon kriteerit ovat hyvin erilaisia ja tämän johdosta päädytäänkin erilaisiin ryhmittelyihin. Kustannusten jako kiinteisiin ja muuttuviin kustannuksiin on kustannuslaskennan peruskäsitteistöä. Tarkasteltaessa kustannusten riippuvuutta yksittäisistä suoriteryhmistä, esim. osastoista, on tarpeellista jakaa kustannukset erillis- ja yhteiskustannuksiin. Tehtävien suunnittelusta, valvonnasta ja toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset pyritään erittelemään vaikutettavissa oleviin ja riippumattomiin kustannuksiin.

Oleellista edellisessä on se, että kustannusten ryhmittely on riippuvainen tiedon hyväksikäytöstä. Tästä seuraa, että esim. työkustannuksia voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista käsin ja näin ollen myös välillisten työvoimakustannusten kuvaukselle saattaa olla useita mahdollisuuksia. Tämän selvityksen lähtökohta on yritys, jossa työsuorituksesta aiheutuvat kustannukset (työvoimakustannukset) nähdään osana yrityksen tuotantokustannuksia. Kiinnostus on ensisijaisesti kohdistunut kustannusten rakenteeseen.

Kuitenkin on yrityskohtaista työvoimakustannustiedustelua suunniteltaessa pidetty mielessä, että kerätyt kustannustiedot voivat olla myös perusaineistona muillekin tutkimusotteiden valinnoille. Vaikkakin aineisto - kuten myöhemmin tullaan osoittamaan - asettaa rajoituksia useiden kiinnostavien erilliskysymysten selvittämiseksi, sitä on voitu käyttää apuna eräissä peruskartoituksissa.

Liiketaloustieteen lähtökohdista voidaan tarkastella työvoimakustannusten ja niihin vaikuttavien tekijöiden välisiä riippuvuuksia. Kovin kaukana edellä hahmotellusta tarkastelukulmasta ei ole lähestymistapa, jossa työsuoritukseen kytkeytyvät välilliset työvoimakustannukset nähdään heijastumana yrityksen harjoittamasta henkilöstöpolitiikasta. Tällöin tarkastellaan yrityksen henkilöstötoiminnan ja kustannusten välistä riippuvuutta erilaisissa yritys ympäristöissä. Kiinnostus siirtyy tuotannon näkökulmasta kohti palkansaajien näkökulmaa. Työvoimakustannuksia voidaan katsoa myös työtulosten kannalta, jolloin tarkasteluun voidaan yhdistää mm. tulonjakokysymykset. Siirryttäessä kohti makronäkökulmaa ja tulonjakokysymyksiä lähestytään myös kansantalouden allokatioproblematiikkaa ja joudutaan pohtimaan harjoitetun työvoimapolitiikan vaikutuksia mm. investointeihin, säästämiseen ja kulutukseen.

Tässä on esitelty vain eräitä niistä lähestymistavoista, joihin käytettävissä oleva aineisto antaa mahdollisuuden. Koska kuitenkin erilainen lähtökohta ja tavoitteet vaativat myös

erilaisen aineiston käsittelyn ja muokkauksen, niin selvityksessä on pyritty kuvaamaan aineistoa varsin perusteellisesti.

Työvoimakustannusselvitysten peruskysymys on ollut selvittää teollisuuden välillisten työvoimakustannusten taso. Välillisten työvoimakustannusten taso ilmaistaan prosenttilukuna, suhteena tehdyn työajan palkkoihin¹⁾. Tällöin siis tarkastellaan välillisten työvoimakustannusten rakennetta eli eri kustannuserien suhteellista kokoa. Rakennetarkastelu voidaan ulottaa myös kaikkiin työvoimakustannuksiin tai kaikkiin tuotantokustannuksiin. Tässä yhteydessä on myös pidettävä mielessä eri tarkastelukulmien erilainen tulkinta. Välillisten työvoimakustannusten suhde erilaisiin palkkoihin kuvaa siis vain työvoimakustannusten rakennetta. Sen sijaan esim. työvoimakustannusten liikevaihto-osuus antaa viitteitä työpanoksesta koituvien kustannusten merkityksestä yrityksen tuotantoprosessissa.

1) Tehdyn työajan palkalla²⁾ tarkoitetaan sekä säännölliseltä että ylityöajalta maksettua rahapalkkaa erilaisine lisineen bruttomääräisenä. Tehdyn työajan palkkoihin eivät kuulu matkakorvaukset eivätkä päivärahat. Edelleen tehdyn työajan palkkojen ulkopuolelle jäävät luontoisedut, vapaaajan palkat (mm. vuosilomapalkat ja -korvaukset), sairaus- ja äitiysajan palkat sekä eräät muut pienemmät palkkaerät (mm. varallaoloajan korvaus ja hälytysraha). Katso tarkemmin työvoimakustannusten jakokaavio liite 3.

2) Ks. lähemmin STK (1979).

Välillisten työvoimakustannusten taso on selvityksessä mitattu seuraavilla tunnusluvuilla.

- 1) Välilliset työvoimakustannukset % tehdyn työajan palkoista.
- 2) Välilliset työvoimakustannukset % kokonaispalkoista.
- 3) Välilliset työvoimakustannukset % liikevaihdosta.
- 4) Välilliset työvoimakustannukset palkansaajaa kohti.

3. TUTKIMUSAINEISTO

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen työvoimakustannustiedustelu kohdistuu teollisuustilaston piiriin kuuluviin yrityksiin ja niiden teolliseen toimintaan. Perusaineiston ulkopuolelle jäävät siis eräitä poikkeuksia lukuunottamatta sellaiset teollisuusyritykset, joiden henkilökunnan määrä on pienempi kuin viisi henkeä. Jos teollisuusyritys varsinaisen toimintansa ohella harjoittaa myös muita elinkeinoja, kuten esim. metsätaloutta, kauppaa ja varustamotoimintaa tai jos sillä on erilisiä myyntikonttoreita ym., ei teollisuustilastoa varten anneta tällaisten osastojen tietoja. Työvoimakustannustietojen osalta on pyritty noudattamaan samaa periaatetta.

Tiedustelu kohdistuu kalenterivuoden 1977 työvoimakustannuksiin. Koska kuitenkin käytännössä varsin useassa yrityksessä tilivuosi ja kalenterivuosi eivät ole yhtäläisiä, niin osa tiedoista ulottuu vuoden 1976 ja osa vuoden 1978 puolelle. Tämä saattaa eräiden kustannuserien kohdalla aiheuttaa lievästi yli- tai aliarviointia, mutta teollisuuden kokonaislukuihin sillä ei ole sanottavaa merkitystä.

3.1. Aineiston hankinta

Työvoimakustannustiedot kerättiin tiedustelulomakkeella (liite 4), jonka yritykset täyttivät, siinä määrin kuin se oli mahdollista, runsaan 50 kustannuserän osalta markkamääräisillä tiedoilla. Tutkimus oli osittain otantatutkimus, johon yritykset oli valittu toimialoittain umpimähkäisesti painottamalla otosta yritysten koolla, osittain kyseessä oli kokonaistutkimus. Koon kriteerinä oli yrityksen henkilökunnan määrä. Koska aikaisempien selvitysten perusteella tunnetaan suuryritysten merkitys sekä sosiaaliturvan takaa-jana että vapaaehtoisen sosiaalitoiminnan harjoittajana ja kehittäjänä, niin on tutkimus suoritettu suuryritysten osalta kokonaistutkimuksena ottamalla tutkimukseen kaikki isot yritykset (palkansaajia > 199 henkeä). Muut yritykset oli luokiteltu kolmeen luokkaan (5-49, 50-99 ja 100-199), joista otettiin 10-25 % otokset. Lisäksi otettiin tarkistuksen vuoksi erillinen pieni otos teollisuustilaston ulkopuolelle jäävistä pienistä (0-4 henkeä) yrityksistä. Näistä noin 125 yrityksestä vain neljä yritystä palautti lomakkeen. Välilliseksi työvoimakustannuksiksi oli näissä tekstiili- ja elintarvikealan yrityksissä kirjattu vain eräitä lakisääteisiä sosiaalikustannuksia.

Lopullinen tutkimusotos (otos + suuryritykset) käsittää 992 yritystä. Sen peittävyys on henkilökunnalla mitattuna yli 80 % koko teollisuudesta. Otoksen suhteellisen suurta kokoa voidaan perustella odotetulla kadolla. Vastaukset on esti-

moitu toimialoja kuvaaviksi tunnusluvuiksi ns. suhde-estimaattoria käyttäen. Korotusmuuttujana on ollut henkilökunnan määrä¹⁾.

Perusaineisto muodostettiin tilastokeskuksen yritysrekisteristä, joka tutkimuksen suunnitteluvaiheessa oli valmistunut vuotta 1974 koskevien yritystietojen osalta. Otos suoritettiin tilastokeskuksessa ETLAn ohjeiden mukaisesti.

Ensimmäiset tiedustelulomakkeet saatekirjelmineen lähetettiin maaliskuun alussa vuonna 1978. Aiemmin talvella oli jo Työnantaja-lehdessä ja eräissä STK:n tilaisuuksissa valistettu yrityksiä tulevasta tiedustelusta. Ensimmäiset muistutuskirjeet postitettiin huhtikuun lopussa niille yrityksille, jotka eivät olleet vielä vastanneet tai muuten reagoineet tiedusteluun. "Karhuaminen" uudistettiin toukokuun lopussa. Erillisotokseen kuuluvilta yrityksiltä ei "karhuamista" suoritettu. Myös puhelimitse oltiin jo lomakkeen keruuvaiheessa yhteydessä eräisiin yrityksiin. Koska varsin pian kävi selville, että kaikki yritykset eivät pysty lomaketta toimittamaan määräajassa, niin palautusaikaa näiden yritysten kohdalla pidennettiin. Viimeiset selvitykseen mukaan tulleet lomakkeet saatiin syyskuun puolenvälin jälkeen.

1) Ks. esim. Paukkunen (1964) ja Sihtola (1972).

3.2. Aineiston luotettavuus

Vastaushalukkuus ei noussut aikaisempien tiedustelujen tasolle. Puhelinkeskustelujen perusteella sai sellaisen käsityksen, että lomakkeen täyttämiseen ei tällä kertaa ollut samantaisia mahdollisuuksia kuin aikaisemmin. Kahdesta "karhuamisesta" huolimatta vain 452 yritystä toimitti lomakkeen syyskuun loppuun mennessä ETLAan. Tämä merkitsee sitä, että vastausprosentti (palautetut lomakkeet) jää alle viidenkymmenen (46 %). Tämä on selvästi pienempi kuin vuosien 1970 ja 1973 tiedusteluissa (59 %). Kadon syyt ovat löydettävissä sekä yritysten mahdollisuuksista että ennen kaikkea yritysrekisterin valmistumisen viivästymisestä. Yritysten vastaushaluttomuus selittyy sekä erilaisten tiedustelujen runsaudesta että resurssien niukkuudesta, jota kärjistää pitkällinen lama. Yritysrekisteri, joka toimi otoksen pohjana, oli kuten jo mainittiin vuodelta 1974. Koska tiedusteluun ryhdyttiin kolme vuotta yritysrekisterin päivityksen jälkeen, on selvää, että hitaan taloudellisen kasvun vuodet näkyvät myös yritysten lukumäärän pienenemisenä. Tilastokeskuksen ilmoituksen mukaan teollisuuden liikevaihtoverovelvollisista lopetti toimintansa vuonna 1975 noin 10 % ja vuonna 1976 noin 9 % yrityksistä¹⁾. Vuoden 1977 lukua ei ole tiedossa, mutta ennakoarviot viittaavat lähes edellisvuotiseen tasoon. Niinpä tiedustelun kuлуessa paljastui, että lomakkeita oli lähetetty mm. konkurssin tehneille tai tekemässä oleville yrityksille, toimintansa lo-

1) Nämä luvut ovat ehkä jossain mielessä harhaanjohtavia, sillä aina ei suinkaan ole kyse totaalisesta lopettamisesta, vaan ainoastaan toimintamuodon ym. muuttumisesta. Ks. tilastokeskus Yr 1979:10, liikevaihtoverovelvolliset yritykset vuonna 1976.

pettaneille yrityksille sekä sellaisille yrityksille, jotka olivat fuusioituneet toiseen yritykseen. Eräät yritykset olivat vaihtaneet toiminta-alueitaan sekä eräät laajentaneet muuta toimintaansa tai supistaneet teollista toimintaansa niin, että teollisuuden osuus koko yrityksen toiminnasta oli käynyt niin pieneksi, että sitä ei voinut erottaa muusta toiminnasta.

Mikäli halutaan arvioida kuinka moni otoksessa olevista yrityksistä jatkoi toimintaansa vielä keväällä 1978 samassa muodossa kuin yritysrekisteriin oli kirjattu, voidaan arviopohjana käyttää tilastokeskuksen "Lopettaneista liikevaihtoverovelvollisista" tehtyjä tilastoja. Varovaisesti arvioiden otoksen 992 yrityksestä tiedustelun suorittamisajankohtaan mennessä tutkimusaineiston ulkopuolelle on siirtynyt 15-20 % yrityksistä. Tällöin oletetaan, että suuri osa yrityskadosta tapahtuu pienissä yrityksissä. Tämän laskelman mukaan jäljellä olisi noin 800 yritystä. Vastausprosentiksi tulee tässä arviossa noin 55 %, mikä on varsin lähellä aikaisempien tiedustelujen tulosta.

Kadon merkitystä pohdittaessa on pidettävä mielessä eräitä tekijöitä, joista saattaa aiheutua vinoutumaa tuloksiin. Jos vastaushalukkuus on systemaattisesti erilainen eri tyyppisissä yrityksissä (suuret vs. pienet kustannukset), voivat tulokset olla koko teollisuuden kannalta joko "yli- tai aliampuvia". Koska suuryritykset yleensä ovat vastanneet herkemmin tiedusteluun ja kun niiden suhteelliset kustannukset ovat myös olleet korkeammat kuin pienten yritysten niin tuloksilla on

taipumus muodostua jonkin verran "yliampuviiksi". Kuitenkin täällä kertaa katoa oli tavallista enemmän myös suurissa yrityksissä, mikä saattaa olla tasoittamassa edellä mainittua virhettä. Edelleen on todettava, että itse otos saattaa olla harhainen, mikäli yrityspoistuma ei ole kohdannut tasaisesti eri ryhmiä. Toisaalta on myös muistettava, että tiedustelulomaketta ei voitu lähettää vuoden 1974 jälkeen toimintansa aloittaneille uusille yrityksille. Käytettävissä oleva aineisto ei ehkä tarkasti ottaen kuvaa vuoden 1977 todellista tilannetta. Itse asiassa tämän työvoimakustannustiedustelun tulokset kertovat kustannusten tason niissä yrityksissä, jotka ovat tiedusteluun vastanneet. Voidaan kuitenkin kysyä, missä määrin nyt muodostunut kuva voi poiketa siitä, mikä todella teollisuudessa vallitsee. Tähän ei ole täällä hetkellä tarkkaa vastausta saatavissa. Kuitenkin tilastokeskuksen sosiaalikustannustietojen varmistuessa voitaneen tähänkin kysymykseen saada tarkennusta.

3.3. Peittävyys

Tutkimusaineiston peittävyyttä mitattiin toimialoittain vertaamalla aineistoa (vastanneet yritykset) teollisuustilaston vuoden 1977 ennakkotietoihin. Vertailuperustana käytettiin henkilökuntamääriä. Teollisuustilaston ennakkotietojen mukaan tutkimuksessa on mukana 60.5 % koko tehdasteollisuuden (teollisuustilastossa nimike teollisuus 3.) henkilökunnasta. Toimialoittainen peittävyys selviää taulukosta. On kuitenkin ko-

rostettava tämän tutkimuksen yritysaineiston ja teollisuus-tilaston toimipaikkakohtaisten tietojen eroa. Vaikka tutkimusaineistossa suurten yritysten henkilökunta oli usein jaettu ISIC:n mukaisesti toimipaikoittain, eivät kuitenkaan aina yrityksen tiedot olleet suoraan sijoitettavissa toimipaikkatasolle. Tämän johdosta nyt esitetyt toimialoittaiset peittävyysluvut voivat olla vain suuntaa antavia. Niinpä esimerkiksi paperiteollisuuden peittävyys nousee lähelle 100 %, koska ilmoitettuihin lukuihin sisältyy myös muilla toimialoilla toimivia henkilöitä (esim. puutavarateollisuudessa). Vastaa- vasti eräiden muiden alojen peittävyysluvut tulevat alimitoitetuiksi. Lisäksi viiden monitoimialan yrityksen henkilökunnan erittelyä ei voitu suorittaa.

Kuitenkin voidaan varsin luotettavasti todeta se, että peittävyys elintarvike-, nahka- ja kenkä-, puutavara-, paperi-, kemian, metallien perus- ja kulkuneuvoteollisuudessa on selvästi korkeampi kuin tekstiili-, graafisessa, kivi-, savi- ja lasi-, ja ns. muussa teollisuudessa, joissa myös näin ollen tuloksia yleistettäessä on oltava varovaisia.

Taulukko 1. Vuoden 1977 työvoimakustannustiedustelun peittävyys¹⁾, toimialoittain (teollisuustilaston mukaan)

	Toimiala	Henkilökunnan lukumäärä	Peittävyys % 1)
311-2	Elintarvikkeiden valmistus	31518	58
313-4	Juomien valmistus	4125	53
321	Tekstiilien valmistus	6212	25
322	Vaatteiden valmistus	13236	41
323-4	Nahkateosten valmistus	5461	58
331-2	Puutavaran valmistus	31149	61
341	Massan ja paperin valmistus	54560	n. 100
342	Graafinen tuotanto	10195	33
351-4	Kemiallisten tuotteiden valmistus	17299	66
356	Muovituotteiden valmistus	2086	35
361-9	Porsliini- ja lasituotteiden ym. valmistus	6698	33
371-2	Metallien perusteollisuus	16897	81
381	Metallituotteiden valmistus	10876	40
382	Koneiden valmistus	28487	52
383	Sähkötekniisten tuotteiden valmistus	13048	44
384	Kulkuneuvojen valmistus	21741	65
385 }	Muu valmistus	1724	20
390 }			
355 }			
	Teollisuuskompleksit	29884	
3.	KOKO TEOLLISUUS	305196	60.5

1) Tutkimuksessa mukana olevien yritysten (hyväksytyt vastaukset) henkilöiden lukumäärä suhteessa teollisuustilaston v. 1977 ennakkotietoihin.

4. SOSIAALI- JA TYÖMARKKINAPOLITIikka V. 1974-1979

Seuraavassa luodaan lyhyt katsaus niihin maassamme vuosina 1974-1979 tehtyihin sosiaali- ja työmarkkinapoliittisiin päätöksiin, joilla on ollut vaikutusta yritysten henkilöstöhallinnon ratkaisuihin ja joista on myös voitu arvioida syntyvän yrityksille kustannuksia. Suuri osa näistä päätöksistä on syntynyt työmarkkinaneuvottelujen yhteydessä ns. sosiaalipaketin osana. Osa sosiaalipolitiikan ratkaisuista on tapahtunut luonnollisestikin tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä. Niinpä esimerkiksi hallituksen viimeaikaisiin elvytysohjelmiin on liittynyt mm. kotitalouksien ostovoiman sekä työllisyyden tukemiseen tähtääviä toimenpiteitä, jotka ovat myös koskettelleet yritysten toimintaa. Huomattavasti vaikeampi on saada tietoja siitä päätöksenteosta ja niissä uudistuksissa, jotka tapahtuvat yrityksissä henkilöstöhallinnon alalla. Nämä ratkaisut ovat usein varsin yksilöllisiä, eivät-
kä niiden kustannukset koko teollisuuden kannalta ole ehkä kovin merkittäviä, mutta nämä ratkaisut saattavat kuitenkin toimia mallina myöhemmissä työmarkkinaratkaisuissa. Tämän selvityksen erityispiirteenä onkin pyrkimys kuvata yritysten yksilöllistä tai vapaaehtoista sosiaalipolitiikkaa - lähinnä välillisten työvoimakustannusten avulla.

4.1. Työmarkkinasopimukset ja sosiaalilainsäädäntö

Vuoden 1974 sosiaalivakuutusmaksut

Vuonna 1973 ei keskitettyä tulopoliittista ratkaisua syntynyt, vaan neuvottelut siirtyivät liittokohtaisiksi. Seuraavan sopimuskauden työehtosopimusratkaisusta neuvoteltiin ensimmäisen kerran virallisesti lokakuussa 1973. Monivaiheisten neuvottelujen jälkeen hyväksyttiin maaliskuussa tulopoliittisen virkamiehen välitysehdotus 1.4.1974 alkavalle sopimuskaudelle. Sopimus sisälsi kaksivuotisen palkkaratkaisun (1.4.1974-31.1.1976) sosiaalipaketteineen. Tähän pakettiin kuului eräitä merkittäviä eläke- ja perhepoliittisia uudistuksia.

Kauaskantoisin ratkaisu liittyi työeläkelakien muuttamiseen. Vuonna 1971 asetetun työryhmän esityksen mukaisesti työeläkkeiden tavoitetasoa korotettiin 40:stä 60 prosenttiin eläkepalkasta. Myös vähimmäistyöeläkkeitä korotettiin. Samassa yhteydessä muutettiin myös työeläkkeiden ja kansaneläkkeiden yhteensovitusääntöjä. Työmarkkinajärjestöjen esityksestä hallitus ryhtyi myös eräisiin perhepoliittisiin uudistuksiin: lapsilisiä korotettiin useaan otteeseen tuntuvasti, lakisääteistä synnytyslomaa pidennettiin seitsemään kuukauteen, äitiysavustusta korotettiin ja lapsiperheiden asumistukea parannettiin. Sopimuksen mukaisesti muutettiin myös lomaltapaluurahan saamisen ehtoja ja korotettiin vapaa-ajan tapaturmavakuutuksen korvauksia sekä ryhdyttiin selvittämään työpaikkaruokailun järjestämisen edellytyksiä.

Yritysten työvoimakustannuksiin nämä uudistukset tulivat vaikuttamaan vähitellen. Vuoden 1974 työeläkemaksuja, TEL- ja LEL-maksuja, oli korotettu vuoden alusta edellistä puoli ja jälkimmäistä yksi prosenttiyksikköä. Nämä korotukset olivat tapahtuneet kokonaisratkaisusta riippumatta. Työnantajan sosiaaliturvamaksu säilyi edellisen vuoden tasolla. Myöskään työnantajan työttömyysvakuutusmaksun määräytymisperustetta ei vuonna 1974 muutettu, vaan se oli edelleen 0.4 % ennakko-pidätyksen alaisesta palkasta. Maksu oli tarkoitettu kattamaan myös erorahajärjestelmän ja palkkaturvajärjestelmän kustannuksia. Lomaltapaluuraha nousi vuonna 1974 keskimäärin 10 prosenttiyksikköä edelliseen vuoteen verrattuna.

Vuoden 1975 sosiaalivakuutusmaksut

Em. sopimuksen mukaisesti kokoontuivat työmarkkinaosapuolet tammikuussa 1975 tarkastelemaan ensimmäisen kauden aikana tapahtunutta kehitystä. Osapuolten näkemykset olivat kuitenkin varsin kaukana toisistaan, ja neuvottelut kariutuivat. Neuvottelujen pohjalta tulopoliittinen virkamies teki sitten kokonaisratkaisun tarkistamiseksi välitysehdotuksen, joka myös hyväksyttiin. Ehdotus sisälsi palkkatarkistuksen lisäksi hallituksen taholta lupauksen erillisverotukseen siirtymisestä.

Tarkistusopimukseen sisältyi lisäksi erinäisiä muitakin valtiovaltaa velvoittavia kohtia: lapsilisiä korotettiin heinäkuussa 30 prosentilla ja valtion asumistukea kehitettiin.

Sosiaalilainsäädäntöön perustuvia työnantajan sosiaaliturva- ja työeläkemaksuja korotettiin vuoden alussa ja sosiaaliturvamaksuja vielä toistamiseen heinäkuun alussa. Työnantajan sosiaaliturvamaksu (kansaneläkemaksu) oli edelleen porrastettu, maksuprosentin riippuessa työnantajan maksamien palkkojen ja verotuksessa tekemiensä poistojen suhteesta¹⁾. Kansaneläke-, sairausvakuutus- ja lapsilisämaksuista koostuva työnantajan sosiaaliturvamaksu oli vuoden 1975 alusta kesäkuun loppuun 8.25 %, 8.75 tai 9.25 % ennakkipidätyksen alaisista palkoista. Heinäkuun alussa tapahtuneiden kansaneläke- ja lapsilisämaksujen korotusten johdosta sosiaaliturvamaksut nousivat 8.625 %:iin, 9.125 %:iin tai 9.625 %:iin ennakkipidätyksen alaisesta palkasta. Sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä korotettiin työeläkemaksuja niin, että TEL-maksut olivat vuonna 1975 7.9 % ja LEL-maksut 10 % palkoista. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksujen suuruudeksi säädettiin 0.3 % palkoista.

Vuoden 1976 sosiaalivakuutusmaksut

Helmikuussa 1976 alkaneelle sopimuskaudelle tähtäävät neuvottelut katkesivat tammikuussa. Tällöin pääministeri Mieltunen teki sovintoehdotuksen. Tämä välitysehdotus ratkaisi erimie-

1) Yrityksen sosiaaliturvamaksu on x % tai y % tai z % ennakkipidätyksen alaisesta palkasta. Maksu on porrastettu palkkojen ja poistojen mukaan siten, että x % on korkein ja z % alhaisin maksuprosentti. Jos liiketoimintaa harjoittava verovelvollinen yritys tekee valtion verotuksessa poistoja käyttöomaisuuden hankintamenoista enemmän kuin 50 000 mk ja jos nämä poistot ovat 10-30 % hänen samana vuonna maksamiensa palkkojen määrästä, on maksu y %. Jos näiden 50 000 mk ylittävien poistojen määrä on enemmän kuin 30 %, on maksuprosentti x % ja muissa tapauksissa z %.

lisyydet ja uusi sopimus allekirjoitettiin 12 päivänä helmikuuta 1976. Sopimuksen ns. sosiaalipaketti sisälsi 12 kohtaa. Työehtosopimukseen otettiin määräys siitä, että äiti voi jäädä alle 10-vuotiaan lapsensa sairastuessa hoidon järjestämistä ja lyhytaikaista hoitoa varten kotiin ja hänelle maksetaan tältä ajalta palkkaa. Muista kohdista voidaan mainita: ryhmähenkivakuutuksen toteuttaminen, suositus huumaavien aineiden väärinkäyttäjien hoitoonohjausmallista sekä erorahajärjestelmän tarkistus ja osaeläkkeiden saantia koskeva uudistus. Lisäksi solmittiin uudet työsuojelu- ja koulutussopimukset. Myös työpaikkaruokailua koskeva periaatesopimus allekirjoitettiin työmarkkinajärjestöjen kesken.

Eräät näistä ratkaisuista olivat sellaisia, joiden kustannusvaikutus voidaan varsin kiistattomasti laskea, esimerkiksi ryhmähenkivakuutus. Toisaalta jotkin tällaisten laajojen sopimusten osasista ovat sellaisia, joiden kyllä tiedetään aiheuttavan kustannuksia, mutta niiden suuruus ja ajoitus jää usein arvioiden varaan. Esimerkkeinä vaikeasti arvioitavista kustannusvaikutuksista voidaan mainita työsuojelu- ja koulutussopimukset.

Vuoden 1976 alusta korotettiin työnantajan lapsilisämaksuja 0.25 prosenttiyksiköllä. Työnantajan sosiaaliturvamaksut olivat ko. vuonna siten 8.875 %, 9.375 % tai 9.875 % veron ennakopidätyksen alaisesta palkasta. Edellisenä vuonna toteutuneen työeläkkeiden tasokorotusten johdosta TEL-maksut nousivat vuoden alusta 9.9 prosenttiin palkoista. LEL-maksut säi-

lyivät edelleen 10 prosentissa. Myös työttömyysvakuutusmaksut säilyivät edellisen vuoden tasolla eli 0.3 prosentissa palkoista.

Vuoden 1977 sosiaalivakuutusmaksut

Neuvottelut tammikuun lopussa 1977 päättyneiden sopimusten uudistamiseksi aloitettiin keskusjärjestöjen välillä vuoden alussa. Kun tulopoliittisen virkamiehen johdolla käydyt neuvottelut eivät tuoneet ratkaisua, esitti virkamies maaliskuussa oman suosituksensa 1.3.1977 - 28.2.1979 työehtosopimuksen yleislinjoiksi. Tämä muodosti pohjan solmituille virka- ja työehtosopimuksille. Suositukseen sisältyi kaksi merkittävää sosiaalipoliittista esitystä; ehdotus vuosiloman pidentämisestä ja ehdotus työnantajan työeläkemaksujen alentamisesta vuonna 1978.

Vuosilomalain muutoksella pidennettiin vähintään 7 vuotta saman työnantajan palveluksessa olleiden lomaa 30 arkipäivään. Laki tuli voimaan asteittain ja ensimmäiset pidennetyt vuosilomat oli mahdollista pitää vuoden 1978 syksyllä ja 1979 talvella. Vuoden 1977 aikana korotettiin lapsilisiä kaksi kertaa. Työeläkelakeja muutettiin niin, että palkkaindeksilukua vahvistettaessa otetaan huomioon yleisten palkka- ja hintatasossa tapahtuneiden muutosten keskiarvo. Uutta säännöstä sovellettiin ensimmäisen kerran vahvistettaessa vuoden 1977 palkkaindeksilukua. Lisäksi tehtiin sekä kansaneläkelakiin että työnteikijän eläkelakiin joitakin muutoksi työttömyyseläkkeen saannin ehtoihin.

Sosiaalilainsäädäntöön perustuviin maksuihin tehtiin vuoden 1977 aikana eräitä muutoksia. Vuoden 1977 alussa työnantajan TEL- ja LEL-maksuja korotettiin niin, että molemmat olivat ko. vuonna 12 % ennakkipidätyksen alaisista palkoista. Miet- tusen sovintoehdotuksen mukainen ryhmähenkivakuutus astui voimaan vuoden alusta. Se tuli korvaamaan työnantajan järjes- tämän työntekijöiden vapaa-ajan tapaturmavakuutuksen. Ryhmä- henkivakuutusmaksuksi määrättiin 0.2 % palkoista. Työttömyys- vakuutusmaksu nousi 0.5 prosenttiin palkoista. Työnantajan sosiaaliturvamaksut pysyivät vuoden alusta syyskuun loppuun edellisen vuoden lopun tasolla. Hallituksen taloudellisten elvytystoimien yhteydessä päätettiin sosiaaliturvamaksun väli- aikaisesta alentamisesta. Siten sosiaaliturvamaksut olivat 1.10.1977 alkaen 7.875 %, 8.375 % tai 8.875 % ennakkipidätyk- sen alaisesta palkasta.

Vuoden 1978 sosiaaliturvamaksut

Vuotta 1978 koskevia työ- ja virkasopimuksia muutettiin puo- len vuoden aikana kahdesti. Ns. turvalausekeneuvotteluissa vuoden 1977 joulukuussa työmarkkinoiden keskusjärjestöt hy- väksyivät hallituksen periaatepäätöksen taloudellisen elvy- tysohjelman jatkotoimenpiteistä eräin varauksin. Lisäksi se- kä tulopoliittisen virkamiehen maaliskuussa antama turva- lausekkeen soveltamista koskeva välitysesitys että edelli- seen liittynyt hallituksen uusi taloudellinen elvytysohjelma sisälsivät joukon sosiaalipoliittiseen laindäädäntöön liit- tyviä muutoksia.

Hallituksen joulukuuisessa elvytysohjelman jatkotoimenpidepakettissa päätettiin työeläkemaksujen (TEL ja LEL) alentamisesta. Tämän päätöksen ja eräiden aikaisempien sopimusten mukaisesti alennettiin TEL-maksuja vuoden 1978 alusta kahdella ja LEL-maksuja yhdellä prosenttiyksiköllä. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu oli joulukuussa annetulla lailla korotettu yhteen prosenttiin ennakkopidätyksen alaisesta palkasta. Hallituksen vuoden 1978 maaliskuussa esittämän elvytysohjelman mukaisesti jatkettiin työnantajan sosiaaliturvamaksujen alennusta toukokuun alusta lukien yhden prosenttiyksikön sijasta 0.5 prosenttiyksikön suuruisena. Puolet alennuksesta kohdistui lapsilisämaksuihin ja toinen puoli sairausvakuutusmaksuihin. Ryhmähenkivakuutusmaksu oli vuonna 1978 0.15 % palkoista.

Elvytystoimien ja työmarkkinasopimusten yhteydessä oli jo aiemmin tehty eräitä päätöksiä mm. vuosilomien ja äitiyslomien pidentämisestä sekä ns. lauantaijärjestelyistä. Lakisääteisen synnytysloman pidentämiseen liittyvät muutokset tulivat voimaan 1.3.1978. Muutokset merkitsevät 12 päivän pidennystä synnytyslomaan sekä mahdollisuutta isyyslomaan. Kesällä äitiyslomaa pidennettiin edelleen, jolloin se oli yhteensä 198 arkipäivää. Lauantaijärjestelyistä tehdyn sopimuksen mukaan niissä työaikamuodoissa, joissa lauantai yleensä on vapaapäivä, oli vuonna 1978 joulun jälkeinen lauantai vapaapäivä. Vuodesta 1979 alkaen myös pääsiäisen jälkeinen lauantai oli vapaapäivä.

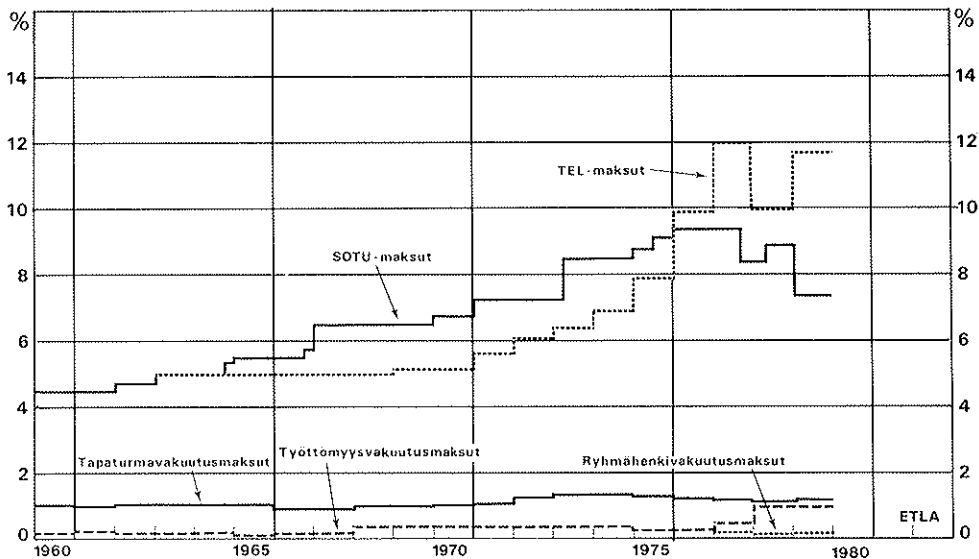
Vuoden 1979 sosiaalivakuutusmaksut

Työmarkkinaosapuolet allekirjoittivat 9. tammikuuta tulopoliittisen sopimuksen, jonka on tarkoitus ulottua vuoden 1980 helmikuun loppuun. Hallitus oli jo aiemmin esittänyt taloudellisen tukipakettinsa, joka astui voimaan, kun voitiin todeta, että työmarkkina- ja maataloustuloratkaisut tukivat hallituksen taloudellista linjaa. Sekä tulopoliittiseen kokonaisratkaisuun että hallituksen tukipakettiin liittyi yritysten työvoimakustannuksiin vaikuttavia päätöksiä. Vuoden 1979 työvoimakustannuksiin on lisäksi vaikuttamassa eräät jo aiemmin tehdyt päätökset.

Keskusjärjestöjen hyväksymä sosiaalipaketti sisältää useita uudistuksia, jotka heijastuvat yritysten harjoittamaan henkilöstöpolitiikkaan. Sopimuksen mukaisesti ryhmähenkivakuutuksen etuuksia tullaan korottamaan ja vakuutuksen piiriin kuuluvien määrää tullaan laajentamaan. Eräissä työehtosopimuksissa olevia työntekijän palkkamääräyksiä on muutettu niin, että sairausajan palkan maksuaikaa on pidennetty. Talvilomaa koskevia vuosilomalain säädöksiä muutettiin siten, että talvilomaan oikeuttavaksi työsuhteen pituudeksi aikaisemman seitsemän vuoden sijasta tuli aluksi viisi vuotta ja myöhemmin kolme vuotta. Talvilomaa saa uudistuksen mukaan viiden vuoden perusteella ensimmäisen kerran syksyllä 1980 ja kolmen vuoden perusteella syksyllä 1982. Näiden uudistusten lisäksi sisältyy vuoden 1979 sosiaalipakettiin ehdotus työsuojelurahaston perustamisesta. Elpymisliikuntaa ja työpaikka-ruokailua selvittämään asetettiin työryhmiä.

Hallituksen tukipaketin mukaisesti alennettiin työnantajan lapsilisämaksua helmikuun 1979 alusta lukien 1.5 prosenttiyksikköä. Työnantajan sosiaaliturvamaksut tulevat tällöin olemaan 6.875 %, 7.375 % tai 7.875 % ennakopidätyksen alaisesta palkasta. Hallituksen esityksen mukaan äitiysrahan maksukautta pidennettiin 1.3.1979 lukien 12 arkipäivää. Tällöin ns. vanhempainloman pituus on kaikkiaan 210 arkipäivää. Työnantajan TEL- ja LEL-maksuja korotettiin vuoden 1979 alusta 11.7 prosenttiin ennakopidätyksen alaisista palkoista. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksun suuruus on edelleen 1 % työnantajan maksamien palkkojen määrästä. Ryhmähenkivakuutusmaksua korotettiin vuoden 1979 alusta 0.17 prosenttiin. Maaliskuussa 1978 työmarkkinajärjestöt olivat sopineet siitä, että vuonna 1979 joulun jälkeisen lauantain lisäksi myös pääsiäisen jälkeinen lauantai on vapaapäivä.

Kuvio 1. Eräiden työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen maksuperusteet v. 1960-1979

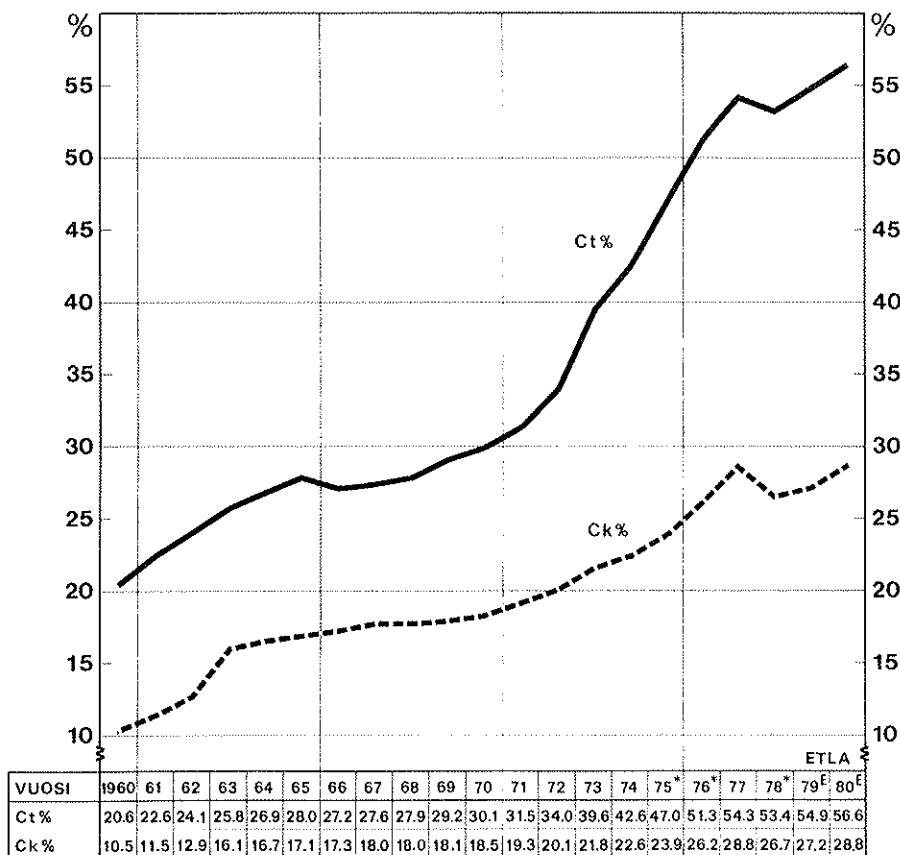

4.2. Työvoimakustannusten kehitys

Edellä esitetyn sosiaali- ja työmarkkinapolitiikka-katsauksen taustaksi esitetään eräitä kuvioita ja taulukoita, jotka pääosin perustuvat Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksessa vuosina 1952, 1961, 1965, 1970, 1973 ja 1977 tehtyihin tiedusteluihin. Välivuosia koskevat arviot on suoritettu tiedustelujen tulosten pohjalta käyttäen hyväksi työmarkkinaratkaisusta ja eräistä muista tilastoista saatuja tietoja. Selvitys osoitti, että vuonna 1977 teollisuuden välilliset työvoimakustannukset olivat 54.3 % tehdyn työajan palkoista. Välillisten työvoimakustannusten tasoa ja rakennetta kuvaillaan tarkemmin seuraavassa luvussa.

Taulukkoon 2 on kerätty sosiaalilainsäädäntöön perustuvien työnantajamaksujen maksuperusteet vuosina 1973-1979. Sama kehitys on esitetty myös graafisesti keskimääräisten maksujen osalta (kuvio 1). Vuodesta 1965 työnantajan sosiaalivakuutusmaksuperuste on noussut kaksinkertaiseksi. Tällä hetkellä siis jokaisen teollisuusyrityksen on maksettava runsaat 20 penniä sosiaalivakuutusmaksuja jokaista maksamaansa palkkamarkkaa kohti oman henkilökuntansa sekä muiden kansalaisten sosiaaliturvan ylläpitämiseksi.

Kuvio 2. Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset prosentteina tehdyn työajan palkoista (Ct %) sekä sosiaaliturvankustannukset ja vapaaehtoiset työvoimakustannukset prosentteina kokonaispalkoista (Ck %) ¹⁾

1) Ko. käsitteet selviävät liitteessä 3 olevasta kaaviosta. Vuosien 1975, 1976 ja 1978 luvut on arvioitu vuoden 1977 tietojen perusteella.

Työvoimakustannusten kehitystä vuosina 1960-1980 ilmentää kuvio 2. Välilliset työvoimakustannukset ovat kasvaneet melkein yhtäjaksoisesti nopeammin kuin palkkakustannukset. Välillisten työvoimakustannusten suhde työajan palkkoihin (Ct %) on noussut kahdenkymmenen viime vuoden kuluessa 20 prosentis-

ta 55 prosenttiin. Tämä rakennemuutos on ollut erittäin voimakasta juuri 70-luvun alkupuoliskolla. Osittain tämä on ollut seurausta jo 60-luvulla aloitetun sosiaaliturvan (mm. eläkkeet, sairausturva) laajentumisesta, joka ajoittui vuosikymmenen alkuun. Merkittävästi Ct-käyrän kasvuun on vaikuttanut myös työajan lyhentymisestä aiheutuneet välilliset työvoimakustannukset, joiden kehitystä heijastelee myös Ct- ja Ck-käyrien välinen ero (ks. myös kuvio 3).

Taulukossa 3 esitetään välillisten työvoimakustannusten rakenteessa tapahtunutta kehitystä kolmijaon pohjalta. Kustannukset on jaettu kolmeen ryhmään: välillisiin palkkoihin¹⁾, sosiaaliturvankustannuksiin ja vapaaehtoisiin työvoimakustannuksiin. Luvut ovat niiltä vuosilta, joilta tiedustelun tuloksia on käytettävissä. Vapaaehtoisista kustannuksista on tarkasteltu erikseen niitä eriä, jotka viime vuosina ovat olleet erityisesti työmarkkinajärjestöjen kiinnostuksen kohteina; työpaikkaruokailun, työterveyshuollon, työsuojelun ja ammatikoulutuksen kustannuksia. Taulukosta voidaan havaita eräitä selviä kehityssuuntia. Sosiaaliturvankustannusten osuus kaikista välillisistä työvoimakustannuksista on vuoden 1952 jälkeen noussut selvästi. Vaikkakaan niiden osuus ei enää 1970 jälkeen ole kohonnut, on niiden suhteellinen merkitys palkkoihin verrattuna edelleen noussut (v. 1977 n. 29 % työajan palkoista). Välillisten palkkojen osuus kaikista välillisistä työvoimakustannuksista on kohonnut lähes 40 prosenttiin. Va-

1) Välillisistä palkoista on myös käytetty nimitystä ei-työajan palkat, ks. liite 3 kaavio.

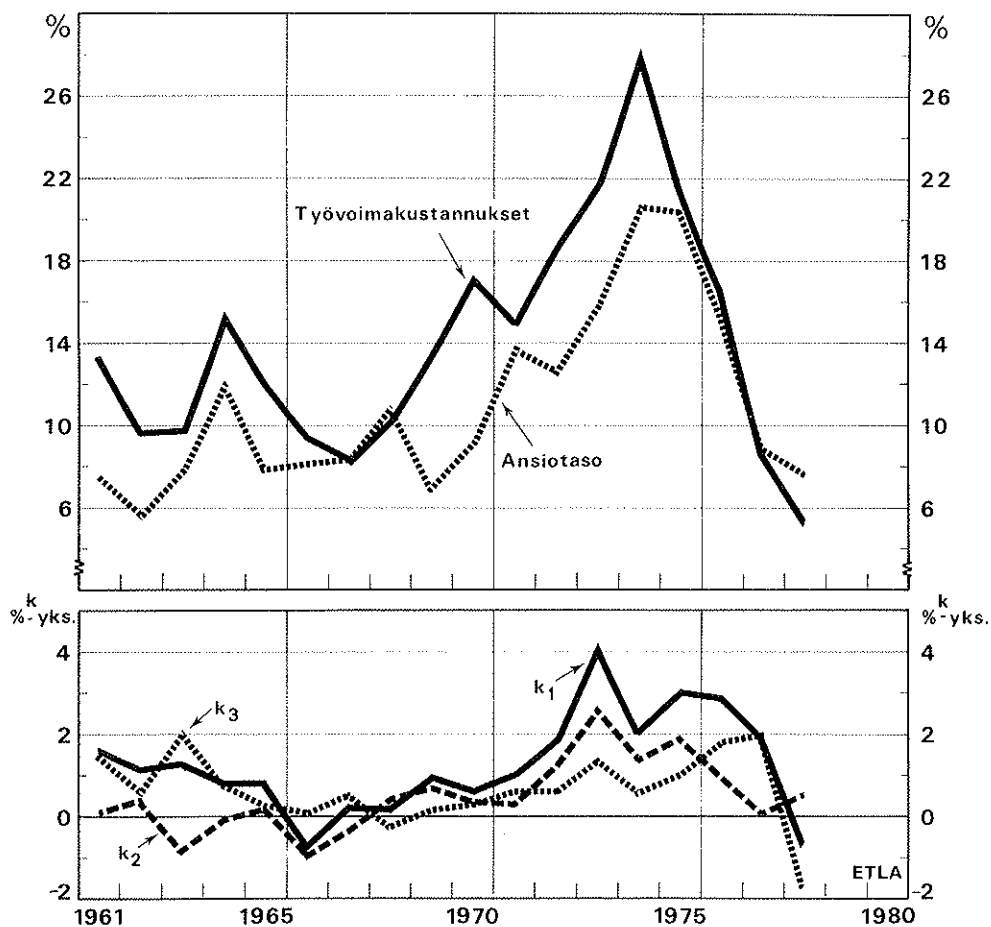
Taulukko 3. Teollisuuden välillisten työvoimakustannusten rakenne v. 1952, 1961, 1965, 1970, 1973 ja 1977

	1952		1961		1965		1970		1973		1977	
	% välill. työvoimakustannuksista	% tehdyn työvoimakustannuksen palkoista	% välill. työvoimakustannuksista	% tehdyn työvoimakustannuksen palkoista	% välill. työvoimakustannuksista	% tehdyn työvoimakustannuksen palkoista	% välill. työvoimakustannuksista	% tehdyn työvoimakustannuksen palkoista	% välill. työvoimakustannuksista	% tehdyn työvoimakustannuksen palkoista	% välill. työvoimakustannuksista	% tehdyn työvoimakustannuksen palkoista
VÄLILLISET TYÖVOIMAKUSTANNUKSET												
Välilliset palkat	28.6	6.0	58.9	8.8	51.8	8.9	51.5	9.5	37.4	14.8	36.2	19.7
Sosiaaliturvankustannukset	38.1	8.0	57.3	8.4	49.3	13.8	53.8	16.2	52.3	20.7	53.0	28.7
Vapaaehtoiset työvoimakustannukset	35.3	7.0	23.8	5.4	18.9	5.3	14.7	4.4	10.3	4.1	10.8	5.9
- työpaikkaruokailu, työsuojelu, työterveyshuolto, ammattikoulutus	6.2	1.3	4.9	1.1	4.3	1.2	4.7	1.4	5.3	2.1	4.4	2.4
- muut vapaaehtoiset (esim. asunto, liikunta, kerhotoiminta)	27.1	5.7	18.9	4.3	14.6	4.1	10.0	3.0	5.0	2.0	6.4	3.5
YHTEENSÄ	100.0	21.0	100.0	22.6	100.0	28.0	100.0	30.1	100.0	39.6	100.0	54.3

paaehtoisten työvoimakustannusten osuus on tarkastelun aikana pienentynyt 33 prosentista 10 prosenttiin. Läheisesti työhön liittyvien vapaaehtoisten kustannusten (työsuojelun, työpaikkaruokailun, työterveydenhuollon ja ammattikoulutuksen) osuus kaikista välillisistä työvoimakustannuksista on kuitenkin pysynyt tarkasteluvuosina 4-6 prosentissa. On kuitenkin korostettava, että samanaikaisesti näiden erien merkitys työajan palkkoihin nähden on kasvanut noin prosentista lähes kahteen ja puoleen prosenttiin. Entistä suurempi osa työvoimakustannusten kasvusta on siis kohdistunut työympäristöä parantaviin toimiin.

Kuviossa 3 on kuvattu teollisuuden työvoimakustannusten kehitystä kustannusten muutosten avulla sekä välillisten työvoimakustannusten kasvun vaikutuksia (absoluuttinen) työvoimakustannusten kasvuun. Ylemmässä kuviossa ovat teollisuuden kaikkien palkansaaajien ansioiden muutokset vuosina 1961-1977 sekä teollisuuden työvoimakustannusten (palkat + sosiaalikustannukset) muutokset. Alemmassa kuviossa on esitetty välillisten työvoimakustannusten vaikutus (k_1) työvoimakustannusten muutoksiin sekä erikseen työajan lyhentyisestä aiheutuneiden kustannusten vaikutus (k_2) työvoimakustannuksiin. Lisäksi kuviossa on esitetty sosiaaliturvakustannusten ja vapaaehtoisten työvoimakustannusten korotusten vaikutus (k_3) kokonaistyövoimakustannuksiin. Välillisten työvoimakustannusten vaikutus (k_1) voidaan karkeasti jakaa k_2 - ja k_3 vaikutuksiin. Tämä antaa mahdollisuuden vertailla k_2 :n ja k_3 :n suhteellista merkitystä eri vuosina kokonaistyövoimakustannusten kasvussa.

Kuvio 3. Teollisuuden työvoimakustannusten kehitys (%-muutos) sekä välillisten työvoimakustannusten kasvun vaikutus työvoimakustannusten kasvuun v. 1961-1978

k_1 = välillisten työvoimakustannusten vaikutus

k_2 = työajan lyhentymisen vaikutus

k_3 = sosiaaliturvakustannusten ja vapaaehtoisten työvoimakustannusten vaikutus

W = teollisuuden työajan palkkasumma

C = teollisuuden välilliset työvoimakustannukset

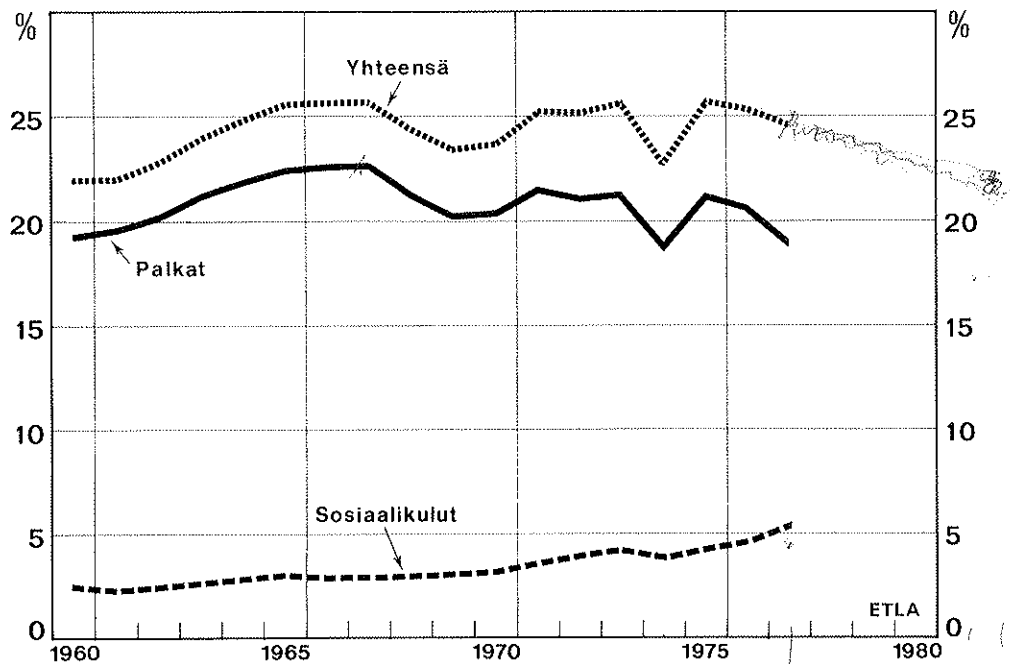
$TC = (W + C)$ = teollisuuden työvoimakustannukset

$k_1 = \Delta(TC/W)/(TC/W)_{-1}$

Tarkasteluperiodin aikana niin keskiansioiden kuin työvoimakustannustenkin kasvuvauhti oli voimakkainta 1970-luvun ensimmäisellä puoliskolla, jolloin ne tuntuvasti ylittivät edellisen vuosikymmenen keskiarvot (ylempi kuvio). Käyrien välinen ero sisältää työvoimakustannusten lisäksi myös työpanoksessa tapahtuneet muutokset. Kuvioden perusteella näyttää siltä, että välillisten työvoimakustannusten kasvun vaikutus on ollut suuri niinä vuosina, jolloin ansiot vuositasolla ovat nousseet nopeasti. Edellä mainittu kehitys on ollut huomattava 1970-luvun alkupuoliskolla. Vastaava tilanne oli 1960-luvun alussa. Tämän ei kuitenkaan tarvitse merkitä sitä, että noina vuosina k_1 :n suhteellinen merkitys työvoimakustannusten kasvussa olisi ollut suurempi kuin muina vuosina. Alemmasta kuviosta näkyy myös työajan lyhentymisen merkittävä kustannusvaikutus vuosina 1972-1976. Eräinä vuosina (1963, 1966) taas välilliset palkkakustannukset ovat olleet hidastamassa välillisten työvoimakustannusten kasvua. Tämä on johtunut vapaapäivien sijoittumisesta ja niitä koskevien määräysten muuttumisesta. Työajan lyhenemisen kustannusvaikutus tulee uudelleen voimistumaan 1970-luvun lopulla vuosilomien pidentymisen ja ns. lauantaijärjestelyjen johdosta.

Työvoimakustannusten suhde nettoliikevaihtoon (kuvio 4) on v. 1960-1976 vaihdellut 21 prosentista 26 prosenttiin. Tase-tilaston ja myöhemmin yritystilaston tietojen perusteella piirretty kuvio 4 osoittaa kuitenkin sosiaalikustannusten osuuden kasvun olleen lähes yhtäjaksoista. Kuvio tukee väitettä, että välillisten työvoimakustannusten merkitys yritysten kustannustekijänä on kasvanut.

Kuvio 4. Teollisuuden työvoimakustannukset nettoliike-
vaihdosta v. 1960-1976

5. VALILLISET TYÖVOIMAKUSTANNUKSET V. 1977
- 5.1. Tehdasteollisuuden välilliset työvoimakustannukset prosentteina tehdyn työajan palkoista

Vuoden 1977 välillisiä työvoimakustannuksia tarkastellaan aluksi kustannuserittäin vertaamalla sosiaalilainsäädännöstä, työmarkkinasopimuksista ja yritysten vapaaehtoisesta henkilöstötoiminnasta aiheutuvia kustannuksia tehdyn työajan palkkoihin. Kustannukset esitetään prosenttilukuina. Tämä tarkastelutapa on yhtäläinen useimmissa kansainvälisissä selvityksissä käytetyn esityksen kanssa¹⁾.

Tehdyn työajan palkalla tarkoitetaan sitä palkkaa, jota vastaa varsinainen työnteko (=tuotannollinen työ), työhönopastus ja -perehdyttäminen. Kyseessä on siis työaikalakien mukaista työaikaa vastaava palkka. Tehdyn työajan palkkoihin sisältyvät yli- ja lisätyön ajalta maksetut palkat. Sen sijaan tehdyn työajan palkan ulkopuolelle jäävät mm. vuosilomapalkat ja -korvaukset, lomaltapaluurahat ja vastaavat, vapaa-päivän palkat sekä sairaudesta ja synnytyksestä johtuvan poissaoloajan palkat sekä eräät pienemmät palkkaerät.

1) ILO (1966), Reid (1965), SAF, EEC.

Taulukko 4. Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset prosentteina tehdyn työajan palkoista sekä kokonaispalkoista v. 1977 (koko henkilökunta)

	% tehdyn työajan palkois- ta	% koko- nais- palkois- ta
NS. LAKISÄATEISET ERÄT		
1. Lomaltapaluu- raha	4.84	(4.02)
2. Vuosilomapalkat	9.99	(8.30)
3. Vapaapäiväpalkat	1.62	(1.35)
4. Koulutusajan palkat	0.21	(0.17)
5. Sairausajan palkat	2.29	(1.89)
6. Muut palkat	0.72	(0.59)
7. Sosiaaliturvamaksut	11.01	9.17
8. Tapaturmavakuutusmaksut	1.79	1.49
9. Työttömyysvakuutusmaksut	0.56	0.46
10. Eläketurvamaksut	15.20	12.62
11. Ryhmähenkivakuutusmaksut	0.24	0.20
1-11. YHTEENSÄ	48.47	23.94
NS. VAPAAEHTOISET ERÄT		
Nettokustannukset:		
12. Asunnoista	1.99	1.66
13. Kotitalouden tukemisesta	0.15	0.13
14. Työpaikkaruokailusta	0.91	0.76
15. Vaatteista, lahjoista yms.	0.42	0.36
16. Työpaikkakuljetuksista	0.08	0.07
17. Lastenhoidosta	0.03	0.02
18. Työterveyshuollosta	0.66	0.55
19. Työsuojeluyhteistyöstä	0.12	0.10
20. Työpaikkaliikunnasta	0.11	0.09
21. Työpaikkalehdestä ym.	0.17	0.14
22. Kerho- ja lomatoiminnasta	0.23	0.19
23. Ammattikoulutuksesta	0.66	0.55
24. Avustuksista	0.05	0.04
25. Hallintokustannukset	0.23	0.19
12-25. YHTEENSÄ	5.81	4.85
1-25. YHTEENSÄ	54.28	28.79

1) Sulkeissa olevia lukuja ei ole summattu "YHTEENSÄ"-riville, koska ne sisältyvät vertailtavaan suureeseen, kokonaispalkkoihin.

Tehdyn työajan palkkojen erittelyä ja hyväksikäyttöä on perusteltu työaikalain määräyksien lisäksi vuosilomalain määräyksillä, jotka edellyttävät tehtyjen työtuntien kirjaamista. Näin ollen yrityksillä tulee olla valmius tehtyjen työtuntien ja sitä kautta myös tuotannolliseen työhön kohdistuvien palkkakustannusten erittelyyn.

Välillisiä työvoimakustannuksia voidaan verrata myös muihin taloudellisiin suureisiin. Eräitä tarkasteluja varten on hyödyllistä verrata välillisiä työvoimakustannuksia esimerkiksi ennakkipidätyksen alaisiin palkkoihin. Tässä selvityksessä on esitetty myös muita vertailumahdollisuuksia. Näitä tullaan käsittelemään myöhemmissä luvuissa.

Seuraavassa esitellään tehdasteollisuuden välillisten työvoimakustannusten rakenne vuonna 1977 prosentteina tehdyn työajan palkoista. Tarkastelu etenee taulukon 4 mukaisesti ja suluissa ilmoitetaan ko. erien kustannukset vuodelta 1973. Tunnusluvut vastaavat koko teollisuuden keskiarvoa. Toimialatietoja kommentoidaan vain, jos ne poikkeavat oleellisesti teollisuuden keskiarvoluvusta.

Vuosilomapalkat ja-korvaukset sekä lomaltapaluuraha ym.

Vuoden 1973 vuosilomalain mukaan työntekijällä on oikeus määrätyin edellytyksin saada vuosilomaa kaksi arkipäivää kultaakin täydeltä lomanmääräytymiskaudelta. Vuoden 1973 lain

mukaan, mikäli työsuhde on kestänyt yli 10 vuotta hänellä on oikeus 26 arkipäivän lomaan¹⁾. Tarkkaa kuvaa siitä, miten teollisuudessa työsuhteet ovat kestonsa mukaan jakautuneet ei ole. Myöskään ei ole tiedossa, kuinka lomien pituudet todellisuudessa ovat määräytyneet. Nämä tekijät vaikuttavat siihen, että vuosilomakustannuksissa on toimialojen välillä eroja. Vuosilomakorvausta maksetaan työntekijälle hänen työsuhteensa päättyessä niiltä hänen ansaitsemiltaan vuosilomapäiviltä, joilta hän ei ole saanut korvausta tai pitänyt lomaa. Vuosilomapalkkoja ja -korvauksia ei kaikissa lomakkeissa ole ilmoitettu erikseen, joten ne myös tässä tutkimuksessa on käsitelty yhtenä eränä. Vuonna 1977 vuosilomapalkat ja -korvaukset olivat 10.0 % (vuonna 1973 vastaava luku oli 8.6 %) työpalkoista. Koska kuitenkin varsin moni yritys oli vuosilomakorvausten erittelyn suorittanut, voitiin vuosilomakorvausten suuruus arvioida noin 0.5 prosentiksi tehdyn työajan palkoista.

Lomaltapaluuraha, joka vuonna 1972 otettiin työehtosopimuksissa yleisesti käyttöön, on vähitellen noussut 10 prosentista 50 prosenttiin vuosilomapalkasta. Vuonna 1977 lomaltapaluuraha oli jo yleisesti 50 % lomapalkasta. Eräillä aloilla on tällä kohdin voimassa erillisjärjestelyjä (mm. lomallelähtöraha ym.), joiden ansiosta kyseinen kustannuserä on ollut

1) Vuoden 1977 jälkeen vuosilomalakia on muutettu siten, että vuosiloman kesto tietyn pituisen työsuhteen perusteella on noussut vähitellen 30 arkipäivään.

keskimääräistä suurempi. Näin on mm. paperiteollisuudessa. Keskimäärin olivat v. 1977 lomaltapaluuraha ja vastaavat 4.8 % työpalkoista (2.1 %) ¹⁾.

Vapaaapäivän palkat sisältävät muille kuin kiinteää viikko- tai kuukausipalkkaa saaville maksetut itsenäisyyspäivän sekä vapunpäivän palkat sekä muut ns. arkipyhäkorvaukset. Vapaaapäivän palkkoihin sisältyvät myös keskeytymättömästä vuorotyöstä maksetut vapaavuororahat ja -korvaukset. Vapaaapäivän palkat olivat 1.3 % työpalkoista (1.2 %). Eräillä metalliteollisuuden aloilla ja paperiteollisuudessa vapaaapäivän palkat olivat yli 2.0 % työpalkoista.

Sairausajan palkat sekä eräät muut palkkakustannuserät

Sairausajan palkkakustannukset riippuvat poissaolojen määrän ja keston lisäksi palkkamääräysten sisällöstä. 1970-luvun alussa sairausajan palkkamääräyksiä muutettiin olennaisesti. Karenssiaikaa lyhennettiin ja sairausajan palkanmaksukautta pidennettiin. Vuosina 1973-77 ei sairausajan palkkamääräyksissä tapahtunut muutoksia. Sen sijaan äitiyspäivärahan maksukautta on pidennetty pariinkin kertaan. Sairaus- ja äitiysajan palkkojen osuus tehdyn työajan palkoista oli 2.7 % (2.9 %). Samanaikaisesti saivat yritykset takaisin sairausvakuutustoimistojen kautta hyvityksinä yhteensä 0.4 %

1) Työpalkat = tehdyn työajan palkat. Sulkumerkkien sisällä oleva prosenttiluku tässä luvussa tarkoittaa v. 1973 lukua.

työpalkkoista. Nettokustannukset sairaus- ja äitiysajan palkkoista olivat 2.3 % (2.7 %). Sairausajan palkkoihin sisältyy jonkin verran sairaan lapsen hoidon ajalta äidille maksettua palkkaa. Sairausajan palkkoja koskevien tunnuslukujen voidaan olettaa työvoimakustannustiedustelujen valossa jäävän mielumminkin liian pieniksi kuin tulevan yliarvioituiksi. Sama koskee myös eräitä muita kustannuseriä (mm. koulutusajan palkkoja). Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että lyhytaikaiset sairauspoissaolot saattavat helposti jäädä rekisteröimättä sairautena ja toiseksi siitä, että toimihenkilöiden kohdalla rekisteröinti on tältä osin vielä puutteellista.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen välisten sopimusten perusteella maksetaan tietyin edellytyksin koulutustilaisuuteen osallistuvalle koulutuksen ajalta palkkaa. Näiden palkkojen merkityksen selvittämiseksi oli lomakkeessa oma kohtansa. Myös työnantaja- ja työntekijäyhteistyöhön osallistumisen ajalta maksetut palkkiot ja korvaukset, kuten luottamusmiesten, työsuojeluvaltuutettujen jne. ansionmenetyksen korvaus ja palkkiot haluttiin eriteltäviksi työpalkkoista. Yhteistyöajan palkkoihin kuuluvat myös tuotantokomiteapalkkiot. Sekä koulutus- että yhteistyöajan palkat ja palkkiot olivat molemmat noin 0.2 % työpalkkoista. Koulutusajan palkkojen osuus on tämän tiedustelun mukaan säilynyt vuosien 1970 ja 1973 tasolla. Kuitenkin vuoden 1977 koulutusajan palkkakustannuksia voidaan pitää suhteellisesti suurempina kuin ennen. On nimittäin todennäköistä, että aiemmin ko.

palkkoihin sisältyi palkkaeriä, jotka tässä tiedustelussa on voitu sijoittaa muualle. Pieniä tai vain eräille aloille ominaisia palkkaeriä varten muodostettiin oma palkkaryhmä - muut palkkaerät. Tähän ryhmään kuuluvien palkkojen osuus oli teollisuudessa keskimäärin 0.5 % työpalkkoista. Toimialakohtaiset keskiarvot olivat kuitenkin yleensä noin 0.2 %. Sen sijaan paperi- ja kemian- sekä elintarviketeollisuudessa muiden palkkaerien osuus oli huomattavasti suurempi. Ehkä merkittävin yksittäinen erä ko. ryhmässä on paperiteollisuuden palvelusvuosikorvaukset.

Sosiaaliturvamaksut ja -vakuutusmaksut

Työnantajan sosiaaliturvamaksuihin sisältyy kansaneläke-, sairausvakuutus- ja lapsilisämaksu. Sosiaaliturvamaksu on ollut 1.4.1973 lukien porrastettu palkkojen ja poistojen perusteella. Vuoden 1977 alussa sosiaaliturvamaksun määräytymisperuste oli 8.875, 9.375 ja 9,875 prosenttia ennakkopidätyksen alaisesta palkasta. Lokakuun alussa alennettiin hallituksen elvytysohjelman mukaisesti sosiaaliturvamaksuja prosenttiyksiköllä. Keskimäärin vuonna 1977 sosiaaliturvamaksut olivat 11.0 % työpalkkoista (9.1 %) Sotu-prosentti vaihteli 9.9-11.7 prosentin välillä. Korkeimmat sotu-maksut olivat paperi-, kemian ja graafisessa teollisuudessa sekä lasi-, savi- ja kivituteteollisuudessa.

Työnantaja on velvollinen vakuuttamaan - valtiota ja pien-työnantajia lukuunottamatta - työntekijänsä työtapaturman varalta. Tapaturmavakuutusmaksujen suuruus vaihtelee työn vaarallisuuden mukaan. Vuonna 1977 tapaturmavakuutusmaksut olivat 1.8 % tehdyn työajan palkoista (1.6 %). Kyseiseen erään sisältyy edelleen pieni osa vapaa-ajan tapaturmavakuutusmaksuja. Valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain mukaisesti työnantajat maksavat työttömyyskassojen keskuskassalle työttömyysvakuutusmaksua. Kassojen jäsenet saavat työttömänä ollessaan työttömyysavustusta. Työttömyyskassat toimivat yleensä käytännössä ammattijärjestöjen yhteydessä. Työttömyysvakuutusmaksut olivat 0.6 % tehdyn työajan palkoista (0.4 %). Lisäksi työnantajilta peritään keskusjärjestöjen väliseen sopimukseen perustuen ns. ryhmähenkivakuutusmaksua, joka v. 1977 oli 0.2 % työpalkoista. Sekä työttömyys- että ryhmähenkivakuutusmaksut ovat prosentuaalisesti saman suuruiset eri yrityksillä. Se, että näissä luvuissa kuitenkin on pieniä eroja johtuu siitä, että niihin saattaa sisältyä joitakin vapaa-ehtoisia vakuutusmaksuja (vastuuvakuutus), jota ei ole voitu erottaa edellä mainituista maksuista. Pienet erot näissä maksuissa kuten muissakin lakisääteisissä erissä saattavat selittyä myös tilivuoden ja kalenterivuoden eroilla.

Työsuhde- ym. eläkemaksut

Yritysten eläkekustannukset on tiedustelulomakkeessa ryhmitelty neljään erilaiseen eläkemaksuluokkaan: TEL:n mukaisia lakisääteisiä etuja vastaaviin maksuihin, TEL:n lakisääteiset edut ylittäviin maksuihin, LEL:n mukaisiin maksuihin sekä yritysten suoraan maksamiin eläkkeisiin. Yrityksen suoraan maksamilla eläkkeillä tarkoitetaan työeläkelakien ulkopuolella maksettuja eläkkeitä sekä huoltoapulain 5 §:n mukaisia eläkkeitä. Työeläkemaksujen pilkkominen eri luokkiin on tuottanut yrityksille vaikeuksia. Varsin usein työeläkemaksut oli ilmoitettu yhtenä eränä. Erityisiä tulkintavaikeuksia aiheutti eräiden eläkesäätiöiden toimesta hoidettu eläkevakuutus. Yrityksillä on mahdollisuus perustaa eläkesäätiöitä ja suorittaa niille kannatusmaksua. Näihin eläkesäätiöihin ei ehdottomasti edellytetä suoritettavaksi vuotuisia maksuja, vaan varoja voidaan kartuttaa työnantajan mahdollisuuksien mukaan. Täten saattavat vuoden aikana suoritettut maksut joskus kattaa usean vuoden vastuun. Niinpä eräiden yritysten maksuprosentit olivat varsin korkeita, jopa 20 % työpalkoista. Tunnuslukuja laskettaessa on kaksi mahdollisuutta: joko a) laskea vakuutusmaksut sellaisena kuin ne on ilmoitettu, tai b) pyrkiä arvioimaan kannatusmaksusta vuotuinen maksu. Aikaisempien selvitysten tavoin pyrittiin jälkimmäiseen ratkaisuun. Osin tarvittava arvio voitiin suorittaa yrityksestä saatujen tietojen perusteella, osin arvio suoritettiin ETLA:ssa. Mikäli arviolle ei löytynyt järkevää perustetta oli koko kannatusmaksu otettava huomioon

v. 1977 maksua laskettaessa. Niinpä savi-, lasi- ja kivituo-
te- sekä sähköteknisen teollisuuden muita korkeammat maksut
selittynevät juuri näillä suurilla varauksilla. Eräiden yri-
tysten kohdalla ilmoitetut lakisääteiset eläkemaksut olivat
tiedustelun perusteella selvästikin liian alhaiset. Näillä
toimialoilla kokonaiseläkemaksut korotettiin keskimääräisel-
le tasolle.

Vuonna 1977 työnantajan TEL- ja LEL-vakuutusmaksut olivat
12 % ennakkopidätyksen alaisesta palkasta. Edellä mainittu-
jen tarkistusten jälkeen kaikki eläkekustannukset olivat
teollisuudessa keskimäärin 15.2 % tehdyn työajan palkoista
(9.2 %) ¹⁾. Suoraan maksettuja eläkkeitä oli n. 0.5 % työpal-
koista, joten lakisääteisten sekä vapaaehtoisten TEL- ja
LEL-maksujen osuudeksi jää 14.8 % työajan palkoista. Tällöin
lakisääteiset edut ylittäviä etuja vastaavat maksut ovat ol-
leet noin 0.5 % työpalkoista.

Kaiken kaikkiaan vuonna 1977 edellä mainitut lakisääteiset
erät, joita voisi asiallisemmin nimittää laki- ja sopimus-
perusteisiksi kustannuksiksi, olivat 48.5 % tehdyn työajan
palkoista. Selvennykseksi on kuitenkin sanottava, että ko.
lukuihin sisältyy myös jonkin verran vapaaehtoisia kustan-
nuksia, joiden suuruus ei kuitenkaan helposti ole arvioita-
vissa (ks. liite 3).

1) Ilmoitusten mukaan (ennen tarkistuksia) vuoden 1977 aikana
teollisuuden eläkekustannukset olivat 15.9 % tehdyn työ-
ajan palkoista.

Vapaaehtoisen sosiaalitoiminnan kustannukset

Merkittävimmät vapaaehtoisen sektorin kustannukset syntyivät asuntotoiminnasta, työpaikkaruokailusta, työterveydenhuollosta- ja ammattikoulutuksesta. Asuntokustannukset, joihin sisältyvät työvoimaan kohdistuvaa toimintaa palvelevan kiinteistön ja irtaimiston pääomakustannukset sekä käyttö- ja ylläpitokustannukset, olivat 2.0 % tehdyn työajan palkoista vuonna 1977 (0.9 %). Asuntokustannusten suhteellinen kasvu saattaa olla seurausta vuosien 1974-1975 runsaasta rakentamisesta, jonka vaikutukset heijastuvat vielä 1977 luvuissa. Työpaikkaruokailun kustannukset olivat koko tehdasteollisuudessa 0.9 % työpalkoista (0.7 %). Kysymys työpaikkaruokailun järjestämisestä on ollut esillä työmarkkinaosapuolten välisissä neuvotteluissa jo usean vuoden ajan. Myös eräitä periaatteellisuusluontoisia sopimuksia on solmittu jo ennen vuotta 1977. Näyttää siltä, että työpaikkaruokailu on yrityksissä yleistynyt aikaisempaan tiedusteluun verrattuna. Yleisen koulutuksen korostumisen ja solmittujen koulutus sopimusten myötä on myös ammatillisen jatko-, uudelleen- ja täydennyskoulutuksen merkitys lisääntynyt. Vuonna 1977 olivat ammattikoulutuksen kustannukset 0.7 % tehdyn työajan palkasta (0.6 %). Myös työterveyshuolto on ollut yksi 1970-luvun laajenevia toimintasektoreita. Terveys huollon kustannukset olivat tehdasteollisuudessa 0.7 % työpalkoista (0.5 %).

Muiden vapaaehtoiseen sosiaalitoimintaan luettavien erien kustannukset jäävät prosenteissa mitattuna pieniksi. Kuitenkin on vielä erikseen mainittava työsuojelun kustannukset, jotka tosin ovat tällä hetkellä jo suurelta osin lakisääteisiä kustannuksia. Työsuojelutoimintaa säätelee ja ohjaa työsuojelun valvonnasta annettu laki ja työsuojelusopimukset, jotka asettavat tietyt minimivaatimukset ko. toiminnalle. Työturvallisuuden ylläpidosta koituu yrityksille kustannuksia keskimäärin 0.1 % työajan palkoista. Tähän lukuun sisältyy työsuojelun kurssi- ym. toiminnasta aiheutuvat tekniset kustannukset (ml. huoneistokustannukset) sekä valistus- ja neuvontatyöstä aiheutuvat kustannukset. Työsuojelun kustannuksiin ei siis sisällytetä työsuojeluvälineiden eikä varusteiden kustannuksia. Todettakoon vielä, että työsuojeluyhteistyöstä syntyvät ansionmenetyksen korvaukset ja palkkiot on kirjattu erikseen ja niiden osuus lieenee noin 0.1 % palkoista. Vapaaehtoisen sosiaalitoiminnan kustannukset olivat vuonna 1977 kokonaisuudessaan 5.6 % työpalkoista (4.0 %). Lisäksi yrityksille koituu edellä mainitusta toiminnasta henkilöstökustannuksia, jotka olivat 0.2 % työpalkoista.

Luontoiseduista

Luontoisetuihin luetaan erilaiset muussa kuin rahassa maksettut palkanluonteiset edut, kuten ruoka-, asunto- ja autoetuyms. Tiedustelun yhteydessä pyrittiin selvittämään ennakko-perintälain mukaiset luontoisedut sen suuruisina kuin niistä

ennakkopidätykset on suoritettu. Käytännössä luontoisetujen rekisteröintiin liittyy kuitenkin ongelmia mm. siitä syystä, että ko. eduille voidaan määrätä eri tavalla arvioituja rahaa-arvoja. Verohallituksen määräämin perustein laskettu verotus-arvo on erilainen kuin sosiaali- ja terveysministeriön perustein laskettu ns. tapaturmavakuutusarvo. Lisäksi veroviranomaisen määräämä ennakkopidätyksessä käytettävä arvo saattaa poiketa lopullista verotusta varten vahvistetusta arvosta.

Useissa työvoimakustannustutkimuksissa luontoisetujen verotusarvo on laskettu työajan palkkoihin. Tätä menettelyä on perusteltu sillä, että luontoissuorituksista maksetaan kaikki palkkoihin liittyvät maksut kuten verot ja sosiaaliturvamaksut ym. Tosin nykyään useista muistakin työvoimakustannuksista suoritetaan verojen ennakkopidätys. Kansantalouden tilinpidossa luontoisedut lasketaan palkkakustannuksiksi.

Nämä luontoisetujen käsitteeseen liittyvät ongelmat ja ehkä myös ohjeiden puutteellisuus ovat saattaneet vaikeuttaa yritysten vastaamista. Yleensä luontoisetujen arvo ilmoitettiin ohjeiden mukaisesti, kuitenkin eräissä yrityksissä verotusarvo ilmoituksen mukaan sisältyi työajan palkkoihin. Joissakin tapauksissa oli saattanut esiintyä kahteen kertaan laskentaa.

Edellä mainituista syistä tässä selvityksessä luontoisetujen verotusarvot on jätetty peruslaskelmien ulkopuolelle. Tällöin siis on katsottu, että luontoisetuja vastaavat työnantajan kustannukset on tullut kirjatuksi jo muissa kustannuksissa. Usein verotusarvo, joka ei ole todellista kustannusta, ei kuitenkaan vastaa yritykselle ko. eduista syntyviä kustannuksia. Koska kuitenkin eräissä aikaisemmissa selvityksissä luontoisetujen verotusarvot on laskettu tehdyn työajan palkkoihin, niin on alla esitetty laskelma, jossa tätä menetelyä on käytetty.

Taulukko 5. Luontoisetujen verotusarvon suhde työajan palkkoihin teollisuudessa v. 1977 (koko henkilökunta)

Teollisuuden toimialat	Luontoisetujen verotusarvo % työpalkoista	Välilliset työvoimakustannukset % työpalkoista	
		pl. luontoisedut ¹⁾	ml. luontoisedut ²⁾
Elintarvike	0.53	51.1	50.8
Juomia valmistava	0.80	49.1	48.7
Tekstiili	0.92	50.5	50.0
Vaatetus	0.62	47.2	46.9
Nahka- ja kenkä	2.01	50.7	49.7
Puutavara	0.50	50.7	50.4
Paperi	1.06	64.3	63.6
Graafinen	0.31	48.5	48.4
Kemia	0.82	60.1	59.6
Muovi	0.78	45.9	45.5
Savi-, lasi- ja kivitute	0.18	51.0	50.9
Metallien perusteollisuus	0.27	57.1	56.9
Metallitute	0.47	49.3	49.1
Kone	0.70	50.3	50.0
Sähkötekkinen	0.30	53.2	53.0
Kulkuneuvo	0.18	55.0	54.9
Muu	1.49	42.6	42.0
Teollisuuskompleksit	0.33	61.0	60.8
Koko teollisuus	0.62	54.3	54.0

1) Luontoisetuja ei ole laskettu työajan palkkoihin eikä välillisiin työvoimakustannuksiin.

2) Luontoisedut on tässä laskettu työajan palkkoihin.

Selvityksen mukaan koko teollisuudessa luontoisetujen verotusarvo vuonna 1977 oli 0.6 % tehdyn työajan palkoista. Kun tätä vastaava summa siirretään työajan palkkoihin, saadaan välillisten työvoimakustannusten osuudeksi koko teollisuuden työpalkoista 54.0 %. Keskimäärin siis luontoisetujen verotusarvon sisällyttäminen palkkakustannuksiin alentaisi peruslaskelmia 0.3 prosenttiyksiköllä.

Eräitä vapaaehtoista sosiaalitoimintaa kuvaavia lukuja

Vaikkakin vapaaehtoisen sosiaalitoiminnan työajan palkoista lasketut prosenttiosuudet ovat pieniä, niin ei näiden toimien työn motivaatio- ja viihtyvyysvaikutuksia voida vähentellä. Toiminnan yleisyyttä ja merkitystä valaiskoon taulukko 6, jossa on esitetty tutkimuksessa mukana olevien yritysten sosiaalitoiminnasta koituvat kustannukset, ko. toiminto- ja harjoittavien yritysten osuus tutkimuksessa mukana olevista yrityksistä sekä ko. toimintojen keskikustannukset. Vapaaehtoisesta sosiaalitoiminnasta syntyi tässä tutkimuksessa oleville yrityksille v. 1977 kustannuksia n. 0.5 mrd. markkaa. Eniten kustannuksia koitui asuntotoiminnasta, työpaikkaruokailusta, ammattikoulutuksesta ja työterveyshuollosta. Työterveyshuolto oli järjestetty 73 prosentissa tutkimuksessa mukana olevista yrityksistä. Kustannuksia asuntotoiminnan tukemiseen ym. asuntojärjestelyihin oli osoitettu joka toisessa yrityksessä. Yllättävän moni yritys ilmoitti kustannuksia syntyvän työvaatteiden hankinnasta ja huollosta (62 %). Sen si-

jaan henkilökunnan lasten hoitoa sekä henkilökunnan käyttöön järjestettyjä saunoja, mankeleita, pesutupia ym. vastaavia ei ollut enää kuin alle 20 prosentilla yrityksistä.

Taulukko 6. Teollisuuden vapaaehtoiset työvoimakustannukset v. 1977

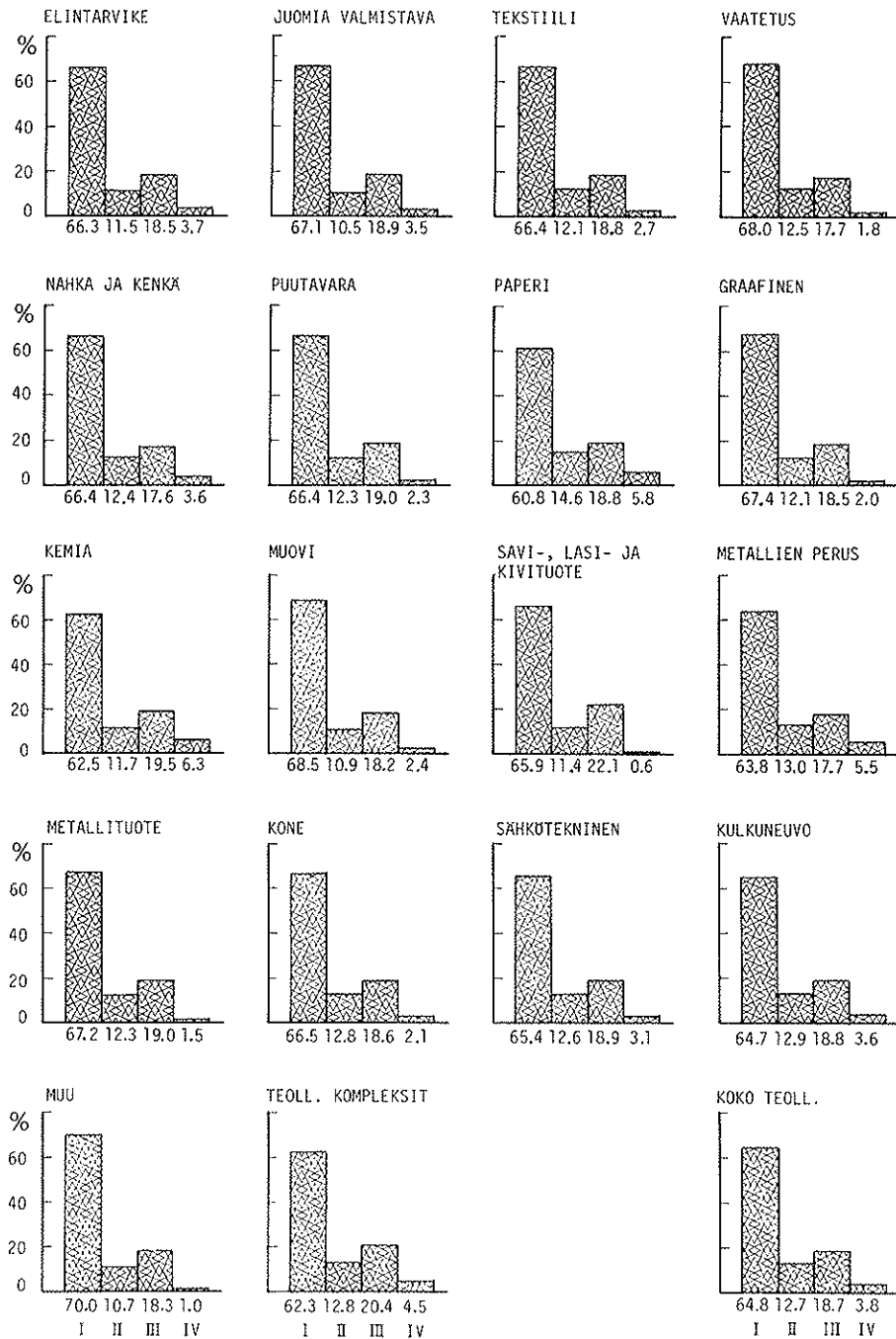
	Kustannukset ¹⁾ 1000 mk	Kustannukset/ yritys 1000 mk	Kustannukset % työpalkoista ²⁾	Yrityksiä, joilla ao. kustannuksia	Em. yritysten osuus kaikista yrityksistä %
Nettokustannukset:					
Asummista	195 601	914	4.6	214	53.2
Kotitalouden tukemisesta	14 982	214	1.2	70	17.4
Työpaikkaruokailusta	79 938	303	1.5	263	65.4
Vaatteista, lahjoista	37 230	149	0.6	250	62.2
Työpaikkakuljetuksista	7 344	102	0.9	72	17.9
Lastenhoidosta	2 917	108	0.9	27	6.7
Työterveyshuollosta	63 884	217	1.1	294	73.1
Työsuojeluyhteistyöstä	11 916	75	0.4	158	39.3
Työpaikkaliikunnasta	10 439	52	0.2	201	50.0
Työpaikkalehdestä ym.	16 652	108	0.8	154	38.3
Kerho- ja lomatoiminnasta	22 034	111	0.6	198	49.3
Ammattikoulutuksesta	65 430	312	1.5	210	52.2
Avustuksista	4 043	27	0.2	152	37.8
Hallintokustannukset	23 200	336	1.9	69	17.2
Vapaaehtoiset yhteensä	555 613				

1) Tässä tutkimuksessa olevien yritysten osalta

2) Niiden yritysten osalta, joilla ko. kustannuksia ilmoitettu.

Ennen kuin siirrytään tarkastelemaan muita välillisiä työvoimakustannuksia kuvaavia tunnuslukuja, esitetään eräänlaiseksi yhteenvedoksi kuva teollisuuden työvoimakustannusten rakenteesta nelijaon, työajan palkat (I), välilliset palkat (II), sosiaaliturvamaksut (III) ja vapaaehtoiset työvoimakustannukset (IV) perusteella. Teollisuudessa oli vuonna 1977 noin kak-

Kuvio 5. Teollisuuden työvoimakustannusten rakenne toimialoittain v. 1977, %

- I Työpalkat
 II Välilliset palkat
 III Sosiaaliturvamaksut
 IV Vapaaehtoiset työvoimakustannukset

si kolmasosaa (64.8 %) kaikista työvoimakustannuksista työajalta maksettuja palkkoja. Välillisten palkkojen osuus oli 12.7 %, sosiaaliturvamaksujen 18.7 % ja vapaaehtoisten työvoimakustannusten 3.8 %. Tehdyn työajan palkkojen osuus vaihteli toimialoittain 60-70 %:n välillä. Myös vapaaehtoisten työvoimakustannusten osuudet vaihtelivat huomattavasti. Paperi- ja kemian teollisuudessa vapaaehtoisen sosiaalitoiminnan kustannukset olivat noin 6 % kaikista työvoimakustannuksista, kun taas savi-, lasi- ja kivitutuoteollisuudessa ko. osuus oli vajaa prosentti.

5.2. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina kokonaispalkkoista

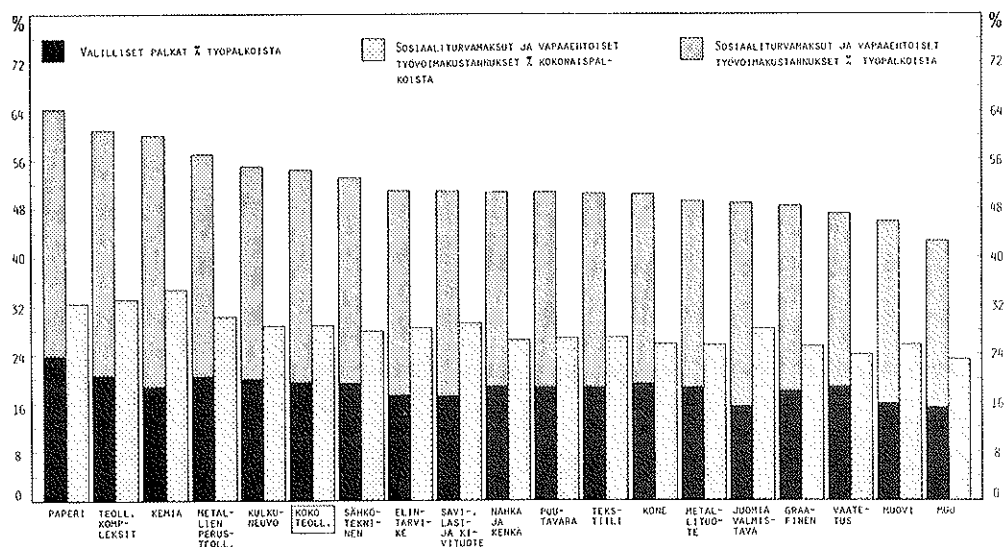
Välillisiä työvoimakustannuksia on verrattu myös kokonaispalkkoihin. Tällöin kokonaispalkkoihin sisältyvät tehdyn työajan palkkojen lisäksi kaikki "välilliset palkat" (lomajan palkat, vapaapäivän palkat, sairaus- ja äitiysajan palkat sekä eräät pienet palkkaerät sekä lomaltapaluuraha ym.). Kokonaispalkat vastaavat suurin piirtein ennakoperinnän alaista palkkaa, josta työnantaja maksaa sosiaaliturvamsua. Kokonaispalkkoja voidaan verrata Kansantalouden tilinpidossa esiintyviin palkkoihin. Taulukossa 4 on esitetty teollisuuden sosiaaliturvankustannukset ja vapaaehtoiset työvoimakustannukset prosenttina kokonaispalkkoista.

Vuonna 1977 teollisuusyritysten sosiaaliturvankustannukset ja vapaaehtoiset työvoimakustannukset olivat 28.8 % kokonaispalkoista. Samana vuonna Kansantalouden tilinpidon mukaan (ennakkotieto) koko kansantaloudessa vastaava prosenttiluku oli 25.3 %. Ero syntyy toisaalta sosiaaliturva- ja tapaturmavakuutusmaksujen tasoeroista toisaalta sosiaalikustannuskäsitteen sisällöstä. Lähinnä vapaaehtoisen sosiaalitoiminnan, sijoitustoiminnan sekä käyttö- ja ylläpitokustannusten erilaisesta tulkinnasta johtuen ETLA:n työvoimakustannustiedustelujen perusteella lasketut välilliset työvoimakustannukset muodostuvat suuremmiksi kuin Kansantalouden tilinpidon luvut.

Vuonna 1977 teollisuuden lakisääteiset työvoimakustannukset (sosiaaliturvankustannukset) olivat 23.9 % ja vapaaehtoiset työvoimakustannukset 4.9 % kokonaispalkoista. Toimialoittain kustannusprosentti (yhteensä) vaihtelivat 23-35 %:n välillä. Liitetaulukosta voidaan nähdä, että vapaaehtoisen sosiaalipolitiikan osuus on lisäämässä toimialoittaista hajontaa. Se, että työttömyys- ja ryhmähenkivakuutusmaksuihin syntyy pieniä eroja eri toimialojen välillä johtuu laskutekniikan ohella eräistä pienistä vapaaehtoisista eristä, joita ei ole voitu eritellä pääryhmistä.

Mikäli lomaltapaluuraha ja vastaavat halutaan laskea sosiaaliturvankustannuksiin eikä kuten edellä palkkakustannuksiksi, saadaan sosiaaliturvankustannusten ja vapaaehtoisen sosiaalipolitiikan kustannusten osuudeksi 34.2 % kokonaispalkoista.

Kuvio 6. Välilliset työvoimakustannukset % tehdyn työajan palkoista sekä sosiaaliturvankustannukset ja vapaaehtoiset työvoimakustannukset % kokonaispalkoista, toimialoittain v. 1977

Kuvioon 6 on piirretty toimialoittain välillisten työvoimakustannusten osuuksia kuvaavia pylväsdiagrammoja. Kuvion mukaan näyttää siltä, että näiden kahden tunnusluvun (peruspylväät) välillä on lievää positiivista korrelaatiota. Välillisten palkkojen vaikutus toimialoittaisiin eroihin ei ole suuri, kuten välillisiä palkkoja kuvaavat mustat pylväät osoittavat. Pari merkittävää poikkeusta kuitenkin on: paperiteollisuudessa välillisten palkkojen osuus kaikista välillisistä työvoimakustannuksista on lähes 15 %, kun taas juomia valmistavassa teollisuudessa ja muun teollisuuden ryhmässä osuus jää alle 11 prosentin.

5.3. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina liikevaihdosta

Työvoimakustannustiedusteluissa on pyritty kirjaamaan myös yritysten vuosivaihto tutkimusajanjaksolta. Vuosivaihto eli nettoliikevaihto on määritelty bruttomyynniksi, josta on vähennetty myönnetyt alennukset, palautetut tavarat ja päällykset, myynnin aiheuttamat kurssitappiot, liikevaihto- ja valmisteverot, myynnistä aiheutuneet rautatierahdit ja vieraat kuljetus- ja huolintakustannukset.

Nettoliikevaihtotiedot ovat osoittautuneet tämän selvityksen tarvetta varten siinä määrin tulkinnanvaraisiksi, että laskettuja tunnuslukuja täytyy pitää eräiltä osin vain karkeina likiarvoina. Yritykset, jotka teollisen toimintansa yhteydessä harjoittavat myös muuta taloudellista toimintaa kuten metsätaloutta, tukku- tai vähittäiskauppaa, varustamotoimintaa jne. eivät aina ole voineet jakaa liikevaihtoaan eri toimintojensa osalle. Eräät suuryritykset, jotka jakoivat työvoimakustannuksensa toimipaikoittain eivät liikevaihdon osalta noudattaneet samaa menettelyä. Tämä on merkinnyt sitä, että toimialakohtaiset liikevaihtotiedot eivät aina ole tarkkoja. Eräät yritykset eivät olleet ilmoittaneet liikevaihtoaan, jolloin se oli arvioitava muista lähteistä saatujen tietojen perusteella. Näistä vaikeuksista huolimatta voitaneen etenkin koko teollisuutta koskevia lukuja pitää vähintään suunta-antavina. Seuraavassa taulukossa 7 on esitetty myös eräiden toimialojen tunnuslukuja. Ko. toimialojen kohdalla on liikevaihtotiedoista syntyvien epätarkkuuksien katsottu olevan pienimmät.

Taulukko 7. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina
liikevaihdosta teollisuudessa sekä eräillä
toimialoilla v. 1977

	Koko teolli- suus	Elin- tarvike	Vaatetus	Paperi	Kone
NS. LAKISÄTEISET ERÄT					
1. Lomaltapaluuraha	0.75	0.34	1.14	1.03	0.97
2. Vuosilomapalkat	1.55	0.73	2.52	1.76	2.05
3. Vapaapäiväpalkat	0.25	0.07	0.39	0.37	0.48
4. Koulutusajan palkat	0.03	0.01	0.01	0.04	0.12
5. Sairausajan palkat	0.35	0.15	0.56	0.49	0.60
6. Muut palkat	0.11	0.04	0.05	0.33	0.07
7. Sosiaaliturvamaksut	1.74	0.82	2.66	1.91	2.24
8. Tapaturmavakuutusmaksut	0.28	0.12	0.16	0.36	0.41
9. Työttömyysvakuutusmaksut	0.09	0.04	0.15	0.11	0.12
10. Eläketurvamaksut	2.54	1.17	3.53	2.78	2.90
11. Ryhmähenkivakuutusmaksut	0.04	0.02	0.06	0.04	0.05
1-11. YHTEENSÄ	7.75	3.51	11.23	9.22	10.01
NS. VAPAAEHTOISET ERÄT					
Nettokustannukset:					
12. Asunnoista	0.31	0.06	0.07	0.83	0.17
13. Kotitalouden tukemisesta	0.02	0.00	0.03	0.07	0.00
14. Työpaikkaruokailusta	0.14	0.14	0.16	0.15	0.06
15. Vaatteista, lahjoista yms.	0.06	0.10	0.03	0.04	0.05
16. Työpaikkakuljetuksista	0.01	0.01	0.04	0.00	0.01
17. Lastenhoidosta	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
18. Työterveyshuollosta	0.10	0.05	0.16	0.14	0.13
19. Työsuojeluyhteistyöstä	0.02	0.01	0.01	0.04	0.01
20. Työpaikkaliikunnasta	0.02	0.01	0.01	0.03	0.01
21. Työpaikkalehdestä ym.	0.03	0.01	0.04	0.05	0.02
22. Kerho- ja lomatoiminnasta	0.04	0.01	0.02	0.08	0.02
23. Ammattikoulutuksesta	0.10	0.03	0.10	0.11	0.18
24. Avustuksista	0.01	0.01	0.00	0.01	0.00
25. Hallintokustannukset	0.04	0.01	0.02	0.06	0.03
12-25. YHTEENSÄ	0.90	0.45	0.69	1.61	0.69
1-25. YHTEENSÄ	8.63	3.96	11.92	10.83	10.70

Tiedustelun mukaan olivat teollisuuden välilliset työvoimakustannukset vuonna 1977 noin 9 % nettoliikevaihdosta. Työajan palkkojen osuus oli 16 %. Näin ollen kaikkien työvoimakustannusten osuus liikevaihdosta oli noin 25 %. Toimialoit-
taiset erot olivat suuria heijastellen näin tuotannon työ/
pääomavaltaisuuden eroja. Paperiteollisuudessa työvoimakus-

tannusten liikevaihto-osuus oli noin 28 % ja metalliteollisuuden aloilla yleensä yli 30 %. Tekstiili- ja vaatetusaloilla työvoimakustannusten liikevaihto-osuus lähenteli 40 prosenttia. Sen sijaan elintarviketeollisuudessa vastaava osuus oli noin 12 %.

5.4. Palkansaajaa kohti lasketut välilliset työvoimakustannukset

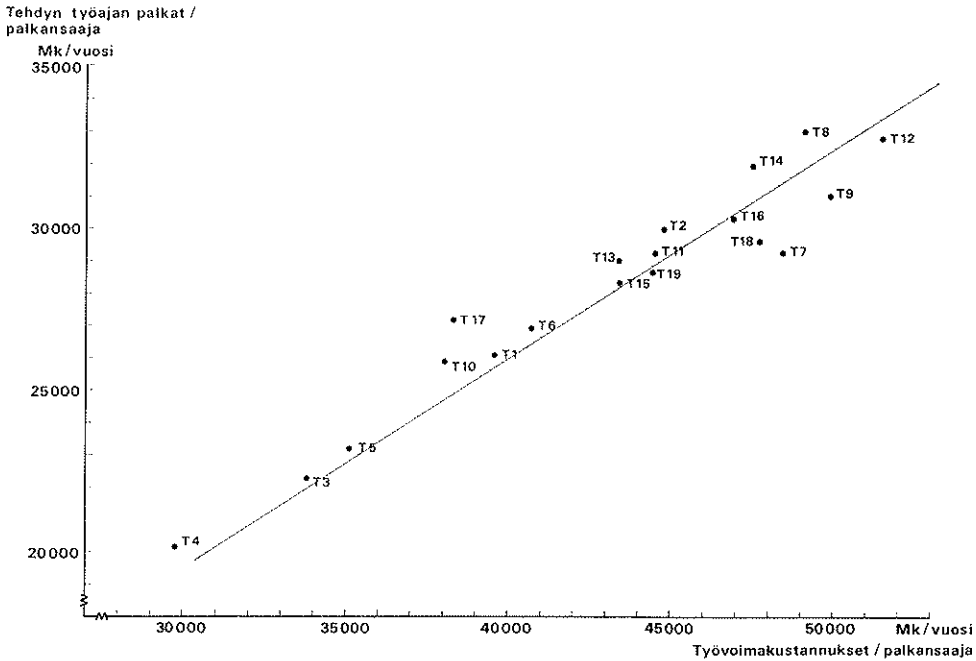
Työvoimakustannusten tasoa on tarkasteltu myös keskimääräisten kustannusten näkökulmasta. Välilliset työvoimakustannukset on laskettu toimialoittain ja kustannuserittäin sekä kaikkia palkansaajia että työntekijöitä kohti. Taulukossa 8 on esitetty kustannuserittäin koko teollisuuden keskimääräiset työvoimakustannukset vuonna 1977. Kaikkia palkansaajia kohti laskettuna välilliset työvoimakustannukset olivat vuonna 1977 noin 16 000 markkaa. Toimialoittain nämä kustannukset vaihtelivat 10 000 markasta 19 000 markkaan. Korkeimmat välilliset työvoimakustannukset olivat paperi- ja kemian teollisuudessa sekä pienimmät vaatetus- ja tekstiiliteollisuudessa. Työntekijöiden välilliset työvoimakustannukset olivat koko teollisuudessa keskimäärin noin 14 000 markkaa vuodessa. Palkansaajaa kohti lasketut keskimääräiset työvoimakustannukset (palkat + sosiaalikustannukset) olivat koko teollisuudessa vuonna 1977 noin 44 500 markkaa. Työntekijää kohti lasketut työvoimakustannukset olivat noin 39 500 markkaa ja muun henkilökunnan osalta noin 58 500 markkaa.

Taulukko 8. Teollisuuden palkansaajaa kohti lasketut välilliset työvoimakustannukset v. 1977

	Kustannukset/ palkansaajat mk vuodessa	Kustannukset/ työntekijät mk vuodessa
NS. LAKISAATEISET ERAT		
1. Lomaltapaluuuraha	1 390	1 260
2. Vuosilomapalkat	2 870	2 580
3. Vapaapäiväpalkat	470	620
4. Koulutusajan palkat	60	50
5. Sairausajan palkat	660	720
6. Muut palkat	210	240
7. Sosiaaliturvamaksut	3 170	2 780
8. Tapaturmavakuutusmaksut	510	510
9. Työttömyysvakuutusmaksut	160	140
10. Eläketurvamaksut	4 370	3 760
11. Ryhmähenkivakuutusmaksut	70	60
1-11. YHTEENSÄ	13 940	12 720
NS. VAPAAEHTOISET ERAT		
Nettokustannukset:		
12. Asunnoista	570	480
13. Kotitalouden tukemisesta	50	40
14. Työpaikkaruokailusta	260	220
15. Vaatteista, lahjoista yms.	120	110
16. Työpaikkakuljetuksista	20	20
17. Lastenhoidosta	10	10
18. Työterveyshuollosta	190	170
19. Työsuojeluyhteistyöstä	30	30
20. Työpaikkaliikunnasta	30	30
21. Työpaikkalehdestä ym.	50	40
22. Kerho- ja lomatoiminnasta	70	60
23. Ammattikoulutuksesta	190	160
24. Avustuksista	20	10
25. Hallintokustannukset	70	50
12-25. YHTEENSÄ	1 680	1 430
1-25. YHTEENSÄ	15 620	14 150

Seuraava tarkastelu perustuu toimialoittaisiin keskiarvoihin. Toimialat on sijoitettu koordinaatistoon (kuvio 7) palkansaajien keskipalkkojen (tehdyn työajan palkat/palkansaajat) ja keskimääräisten työvoimakustannusten (tehdyn työajan palkat + välilliset työvoimakustannukset/palkansaajat) perusteella. Kuvi-
oon piirretty suora kuvaa niiden pisteiden uraa, jossa vä-
lilliset työvoimakustannukset ovat 54.3 % tehdyn työajan pal-

Kuvio 7. Teollisuuden toimialat keskipalkkojen ja keskimääräisten työvoimakustannusten määrittelyssä koordinaatistossa

Toimialat:

T1 = elintarvike	T11 = savi-, lasi-, kivituoite
T2 = juomia valmistava	T12 = metallien perusteollisuus
T3 = tekstiili	T13 = metallituoite
T4 = vaatetus	T14 = kone
T5 = nahka ja kenkä	T15 = sähkötekninen
T6 = puutavara	T16 = kulkuneuvo
T7 = paperi	T17 = muut
T8 = graafinen	T18 = teollisuuskompleksit
T9 = kemian	T19 = koko teollisuus
T10 = muovi	

koista (= koko teollisuuden keskiarvo). Kuvio osoittaa, että mitä korkeammat keskipalkat (toimialatasolla) sitä korkeammat työvoimakustannukset¹⁾. Edelleen voidaan todeta, että niillä toimialoilla, joissa keskipalkat ovat koko teollisuuden keskipalkan (28 700 mk/v) alapuolella, jää myös välillisten työvoimakustannusten osuus työajan palkoista alle koko teollisuuden keskiarvon. Toimialoja kuvaavat pisteet sijoittuvat tällöin keskiarvosuoran yläpuolelle. Toimialoista, joissa keskipalkat ylittävät teollisuuden keskipalkat, osassa välilliset työvoimakustannukset suhteessa työajan palkkoihin ovat keskimääräistä suuremmat, osassa keskimääräistä pienemmät. Erottavana tekijänä selvityksessä käytettyjen tunnuslukujen valossa näyttäisi olevan työvoimakustannusten liikevaihto-osuus. Edellä esitetty analyysi antaa aiheen esittää seuraavat vielä tarkempia tutkimuksia edellyttävät väitteet: Pääomavaltaisilla aloilla, joissa keskipalkat ovat korkeat, ovat myös työvoiman käytöstä aiheutuvat suhteelliset välilliset työvoimakustannukset keskimääräistä korkeammat. Vastavasti työvaltaisilla aloilla, joissa keskipalkat ovat myös korkeat, jäävät suhteelliset välilliset työvoimakustannukset edellisiä alhaisemmiksi.

1) Kuvion perusteella näyttää ilmeiseltä, ettei teollisuudessa yleensä alhaisiin keskipalkkoihin liity suhteellisesti korkeita välillisiä työvoimakustannuksia. Pikemminkin kuvio siis kertoo sen, että keskipalkkojen kasvaessa välillisten työvoimakustannusten suhteellinen osuus kasvaa. Milä tavoin se tapahtuu, sitä ei tässä yhteydessä ole pohdittu.

6. YRITYKSEN KOKO JA VÄLILLISET TYÖVOIMAKUSTANNUKSET

Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että työvoimakustannusten rakenne vaihtelee yrityskoon mukaan. Yritysten kokoa on tällöin etupäässä mitattu henkilökunnan määrällä. Vuoden 1977 aineistosta laskettiin myös kokoluokittain työvoimakustannusjakaumat sekä toimialoittain että koko teollisuuden osalta.

Tulokset osoittavat tälläkin kertaa, että suuryrityksissä (henkilökuntaa yli 499) välillisten työvoimakustannusten suhde työpalkkoihin oli suurempi kuin pienyrityksissä (henkilökuntaa alle 100). Erot ovat merkittävät. Selvimmin ne tulevat näkyviin eläkekustannusten, vuosilomakustannusten ja vapaaehtoisten työvoimakustannusten kohdalla. Palkansaajien eläketurvassa tämä saattaa merkitä sitä, että suuryrityksissä palkansaajien eläketurva on keskimääräistä parempi. Kuitenkin suuryhtiöiden eläkesäätiöilleen maksamat kannatusmaksut ja usean vuoden varaukset pääsevät jossain määrin hämärtämään tulkintaa. Myös lomakustannusten osuus näyttää kasvavan yrityksen koon kasvaessa. Suuryrityksissä lomapalkat ovat noin 10 % työajan palkoista, kun ne pienyrityksissä

jäävät keskimäärin 9 prosenttiin. Tämä johtunee siitä, että yleensä pienissä työpaikoissa vaihtuvuus on suurempaa¹⁾ kuin suurissa työpaikoissa. Näin syntyy eroja lomien keskimääräisiin pituuksiin ja siten myös lomapalkkoihin. Ilmeisesti myös ikärakenne on suuryrityksissä vanhempi kuin pienissä, mikä myös on vaikuttamassa lomien pituuksiin.

Vapaaehtoisen sosiaalitoiminnan merkitys suuryrityksissä on myös ennako-odotusten mukainen. Suuryritysten mahdollisuudet, toisaalta myös velvoitteet hoitaa sosiaalipolitiikkaa ovat toiset kuin pienten yritysten. Lisäksi useiden suuryritysten henkilöstöpolitiikkaa leimaavat vielä vanhat perinteet, joiden vaikutukset esim. asuntojärjestelyihin, lomatoimintaan ja koulutustraditioon näkyvät vielä tämänkin päivän henkilöstöhallinnossa. Suuryritysten henkilöstöpolitiikan onkin usein todettu muodostaneen mallin koko teollisuuden sosiaalipolitiikan kehittämiseksi.

Koska yritysten koon mukainen luokitus ei vuoden 1977 aineistossa ole suoritettu aivan samalla tavoin kuin aiemmissa tutkimuksissa, ei kovin yksityiskohtaisiin vertailuihin eri vuosien välillä ole koon suhteen mahdollisuutta. Näyttää kuitenkin siltä, että vuoden 1973 tutkimukseen verrattuna erot suurten ja pienten yritysten välillä ovat jonkin verran kasvaneet. Yrityskoon ja välillisten työvoimakustannusten välinen perusriippuvuus on kuitenkin sama kuin aikaisemmissa tutkimuksissa.

1) Lähteinen (1977).

Taulukko 9. Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset prosentteina tehdyn työajan palkoista v. 1977 (koko henkilökunta) suuruusluokittain

Välilliset työvoimakustannukset	Yritykset 1 - 49 henkeä %	Yritykset 50 - 99 henkeä %	Yritykset 100 - 199 henkeä %	Yritykset 200 - 499 henkeä %	Yritykset 500 - henkeä %	Koko teolli- suus %
NS. LAKISAAKTEISET						
1. Lomaltapaluu- raha	4.1	4.3	4.5	4.6	5.0	4.8
2. Vuosilomapalkat	8.8	9.3	9.5	10.1	10.1	10.0
3. Vapaapäiväpalkat	0.7	1.1	1.4	1.5	1.8	1.6
4. Sairausajan palkat	1.1	1.7	2.0	2.1	2.5	2.3
5. Koulutusajan palkat	0.0	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2
6. Muut palkat + palkkiot	0.2	0.4	0.3	0.4	0.8	0.7
7. Sosiaaliturvamaksut	11.0	10.7	10.8	10.7	11.1	11.0
8. Tapaturmavakuutusmaksut	1.6	1.7	1.6	1.6	1.9	1.8
9. Työttömyys- ja ryhmähenki- vakuutusmaksut	0.9	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8
10. Eläkevakuutusmaksut	14.4	14.4	15.0	14.5	15.4	15.2
1-10. YHTEENSÄ	42.8	44.6	46.0	46.4	49.6	48.4
11. NS. VAPAAEHTOISET sosiaalikulut	1.5	3.8	3.1	4.4	6.3	5.7
12. Hallintokustannukset	0.0	0.1	0.1	0.1	0.4	0.2
1-12. YHTEENSÄ	44.3	48.5	49.2	50.9	56.3	54.3

Toimialoittaiseen yrityskoon ja välillisten työvoimakustannusten väliseen tarkasteluun tämä aineisto ei kaikilta osin ole riittävä. Kuitenkin päätoimialoilla tämä tarkastelu on voitu suorittaa. Tulokset ovat yleensä samansuuntaisia kuin koko teollisuudessa. Poikkeuksen muodostavat kuitenkin elintarvikke-, vaatteita valmistava- sekä sähkötekniisiä tuotteita valmistava teollisuus, joissa välillisten työvoimakustannusten osuus työajan palkoista vaihtelee suuruusluokittain erittäin vähän.

7. ERAITA TIETOJA TÄRKEIMPIEN KILPAILIJAMAITTEMME
VALILLISISTA TYÖVOIMAKUSTANNUKSISTA

Jo 1950-luvulla oli Kansainvälisen Työjärjestön (ILO) toimesta kokoontunut asiantuntijaryhmä pohtimaan mahdollisuuksia yhteisen työvoimakustannuskäsitteistön ja tilaston luomiseksi. Työryhmän tulosten perusteella laadittiin suositus välillisten työvoimakustannusten luokituksesta. Myöhemmin suositusta on korjailtu ja täydennetty. Nämä asiakirjat näyttävät olleen Ruotsin Työnantajayhdistyksen (SAF) kansainvälisen työvoimakustannustilaston¹⁾ perustana. SAF:n tilasto-osasto julkaisee vuosittain työvoimakustannustilastoa, johon on kerätty teollisuuden ansiotasoa ja välillisiä työvoimakustannuksia koskevat tiedot tärkeimmistä Länsi-Euroopan teollisuusmaista sekä Yhdysvalloista, Kanadasta ja Japanista. Tiedot koskevat teollisuus-työntekijöitä.

SAF:n tilastossa työvoimakustannukset esitetään kahtena eri muuttujana, tehdyn työajan palkkoina ja kokonaistyökustannuksina. Tehdyn työajan palkka sisältää sekä säännöllisen että yli- ja lisätyöajan palkan. Edellä mainittujen palkkojen ja

1) Wages and total labour costs for workers, International survey.

työtuntien avulla on laskettu ansiotasoindeksi. Kokonaistyökustannusindeksi on muodostettu laajentamalla palkkakäsitetä ottamalla mukaan myös välilliset työvoimakustannukset. Käytännössä kokonaistyökustannusindeksin laatiminen on merkinnyt välillisten työvoimakustannusten arviointia. Useissa maissa (esim. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa) tiedusteluun perustuvia selvityksiä tehdään, joskin hyvin harvoin. Niinpä useimmiten välillisiä työvoimakustannuksia koskevat tiedot perustuvat eri maiden työnantajajärjestöjen, palkkaviranomaisten ym. tekemiin arvioihin. SAF:n keräämien työvoimakustannustietojen pohjalta on laskettu tärkeimpien kilpailijamaittemme välillisten työvoimakustannusten suhde tehdyn työajan palkkoihin (taulukko 10).

Yleisenä kehityspiirteenä voidaan todeta, että välillisten työvoimakustannusten osuus työajan palkoista on sekä tässä esitetyissä maissa että myös muissa SAF:n tilastossa olevissa maissa jatkuvasti kohonnut. Eräitä poikkeuksia kuitenkin on. Niinpä Norjassa välillisten työvoimakustannusten osuus on vuonna 1976 ollut pienempi kuin vuonna 1973. Osuuden väliaikaista laskua tapahtui eräissä muissakin maissa vuonna 1978. Suomessa välillisten työvoimakustannusten suhde palkkoihin on vuoden 1970 jälkeen kasvanut voimakkaasti ja se lienee tällä hetkellä lähes samalla tasolla kuin kilpailijamaissamme keskimäärin.

Suomen ohella myös Ruotsissa ja Saksan Lt:ssa välillisten työvoimakustannusten kasvu on ollut nopeaa. Maittainen tarkastelu osoittaa, että toimialoittaiset erot saattavat olla huomatta-

Taulukko 10. Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset prosentteina tehdyn työajan pal-
koista Suomessa sekä eräissä tärkeimmissä kilpailijamaissamme v. 1970, 1973,
1976 ja 1977 (työntekijät)

	1970			1973			1976			1977
	Koko teolli- suus	341 Paperi- teolli- suus	38 Metalli- teolli- suus	Koko teolli- suus	341 Paperi- teolli- suus	38 Metalli- teolli- suus	Koko teolli- suus	341 Paperi- teolli- suus	38 Metalli- teolli- suus	Koko teolli- suus
Iso-Britannia	20.4	18.6	19.8	20.8	21.2	20.9	23.9	25.6	24.1	24.3
Ruotsi	28.2	33.2	30.6	35.1	40.3	37.4	50.3	51.2	50.0	54.8
Saksan Lt.	47.7	43.9	49.0	57.7	52.1	60.4	66.0	60.8	68.7	67.0
U.S.A.	25.1	23.2	27.6	28.4	26.7	30.4	32.3	30.5	34.9	34.0
Ranska	65.1	64.8	65.2	70.5	70.4	69.5	77.4	77.9	76.8	77.7
Tanska	16.3	14.8	16.0	20.2	19.0	19.4	21.1	20.8	20.5	21.4
Norja	33.8	30.7	33.3	43.1	40.9	42.9	41.4	39.2	41.5	41.3
Suomi	29.9	36.7	26.8	40.6	49.7	39.0	53.2	64.3	47.8	56.3

via. Näin on asian laita ainakin Suomen ja Saksan Lt:n teollisuudessa. Toisaalta eräissä maissa erot ovat yllättävänkin pieniä, esim. Ranskassa.

Seuraava taulukko perustuu Ruotsin työnantajayhdistyksen julkaisuihin ja siinä on yksityiskohtaisesti esitetty Ruotsin teollisuuden työnantajamaksujen jaottelu. Maksut on määritelty erikseen työntekijöiden ja toimihenkilöiden osalta. Lisäksi maksut jaetaan lakisääteisiin ja sopimusperusteisiin maksuihin. Taulukossa esitetyt prosenttiluvut tarkoittavat bruttopalkoista suoritettavia maksuja.

Ruotsissa työntekijä- ja toimihenkilömaksujen välillä on eroa. Kuten taulukosta ilmenee ero syntyy sopimusperusteisista maksuista. Teollisuuden toimihenkilöiden lisäeläkejärjestelmän (ITP) kustannukset ovat olleet vuosittain keskimäärin 9-10 % bruttopalkoista. Työntekijöiden lisäeläkejärjestelmän (STP) kustannukset ovat toistaiseksi olleet huomattavasti alhaisemmat. Vuonna 1979 työntekijöiden välilliset työvoimakustannukset ovat Ruotsin teollisuudessa keskimäärin 60.9 % tehdyn työajan palkoista.

EEC-maiden työvoimakustannuseroja on kuvattu taulukossa 12. Tiedot ovat vuodelta 1975 ja Suomen osalta vuodelta 1977. Ylimääräisten (ei-pysyvien) bonuksien ja palkkioiden osuus työvoimakustannuksista on EEC-maissa yleensä varsin suuri. Tämän vuoksi ne myös Eurostat'n tilastossa on eroiteltu omaksi ryhmäkseen. Siltä osin kuin niitä Suomen teollisuudessa esiintyy

Taulukko 11. Ruotsin työnantajien lakisääteiset ja sopimus-¹⁾
perusteiset työnantajamaksut % bruttopalkoista

	1975	1976	1977	1978	1979 ^E	1980 ^E
Työntekijät						
- lakisääteiset	24.3	28.3	33.6	31.0	31.3	32.4
- sopimus- perusteiset	4.4	4.4	5.0	5.1	5.4	5.5
YHTEENSA	28.7	32.7	38.6	36.1	36.7	37.9
Toimihenkilöt						
- lakisääteiset	23.0	28.0	33.3	31.0	31.5	32.6
- sopimus- perusteiset	10.7	10.7	10.7	11.1	11.3	11.4
YHTEENSA	33.7	38.7	44.0	42.1	42.8	44.0
Työnantajamaksujen rakenne (työntekijät ja toimihenkilöt)						
A. Lainmukaiset työnantajamaksut:						
- yleinen eläkevakuutus (ATP) - sairausvakuutus - kansanvakuutus - osaeläkevakuutus - tapaturmavakuutus (ml. työsuojelu) - työttömyysvakuutus - aikuiskoulutus - työmarkkinakoulutus - lastenhuolto - palkkatakuu						
B. Sopimusperusteiset työnantajamaksut:						
- ryhmähenkivakuutus (AFA) - eroraha (avgångsbidrag) - ryhmäsairausvakuutus - lisäeläkevakuutus (STP ja ITP) - työsuojelu (TFA ja AGE)						

1) Hur man beräknar företagets sociala kostnader 1977, 1978, 1979, Arbetsgivaren.

ne on kirjattu "ei-työajan palkkoihin". Suomen teollisuuden työvoimakustannusten rakenne muistuttaa lähinnä Saksan Liittotasavallan rakennetta¹⁾.

Taulukko 12. Työvoimakustannusten rakenne Suomessa ja eräissä EEC-maissa

Työvoimakustannukset	Suomi	Saksan Lt.	Ranska	Italia	Alanko- maat	Belgia	Iso- Britan- nia	Irlanti	Tanska
Työajan palkat	64.8	63.3	58.1	50.1	57.6	57.8	76.4	77.1	82.0
Ylimääräiset bonukset	-	4.2	3.8	8.0	3.0	4.6	0.8	0.9	1.0
Ei-työajan palkat	12.7	12.5	9.3	11.6	13.3	12.9	8.7	7.7	10.8
Sosiaalivakuutusmaksut	18.7	17.6	24.4	28.3	23.2	22.7	11.7	10.4	4.5
Muut työvoimakustannukset	3.8	2.4	4.4	2.0	2.9	2.0	2.4	3.9	1.7
YHTEENSÄ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

1) Tämän tutkimuksen puitteissa ei ole ollut tarkoitus selvittää työvoimakustannusten taso- ja kasvuerojen vaikutuksia maitten väliseen hintakilpailutilanteeseen. Ongelmaa on sivuttu useissa tutkimuksissa ks. esim. Ettlin, F.: Arbetskostnader, priser och exportmarknadsandelar, Skandinaviska Enskilda Banken Kvartalsskrift 1-2/1977 ja Sihtola (1978).

8. ARVIOT VÄLILLISTEN TYÖVOIMAKUSTANNUSTEN KEHITYK-
SESTA V. 1978-80

Välillisiä työvoimakustannuksia koskevia arvioita tehtäessä voidaan noudattaa kahta erilaista arviointiperiaatetta. Yleisempi menettely on se, että arvioidaan yksittäisten kustannuserien prosenttiosuuksien kehitys erikseen. Tällöin ei siis kiinnitetä huomiota työpanoksessa tapahtuvien muutosten (työajan lyheneminen, työvoiman vaihtuvuus jne.) vaikutuksiin tehdyn työajan palkoissa. Näin meneteltiin mm. vuoden 1973 tiedustelun jälkeen. Tehdyn työajan palkkasumman oletettiin kasvavan ansioiden nousun mukaisesti. Myös eri kustannusryhmien kehityksen oletettiin noudattavan ansioiden kehitystä ellei laissa ja sopimuksissa ollut tapahtunut kehitykseen vaikuttavia muutoksia. Niinpä esimerkiksi sosiaaliturvamaksujen perusteita säätelevän lain muutos otettiin suoraan huomioon välillisiä työvoimakustannuksia kuvaavia tunnuslukuja laskettaessa. Tämä arviointimenetelmä on niin kauan riittävä, kun työpanoksessa ei tapahdu merkittäviä muutoksia. Toinen edellistä vaativampi mahdollisuus arvioida välillisten työvoimakustannusten tasoa perustuu palkkasumman ja yksittäisten kustannuserien markkamääräiseen arviointiin. Vuosien 1978-1980 arvioissa on noudatettu jälkimmäistä menettelyä.

Tehdyn työajan palkkasumman kehitykseen vaikuttavat ansiotason (palkkojen) kasvu, työpanoksen (työtuntien) muutos sekä ylitöiden määrä. Vuoden aikana tehtyjen työtuntien kokonaismäärä muodostuu työvoiman (työntekijät + muu henkilökunta) ja keskimääräisen työajan tulona, jota säätelee kysynnän lisäksi työaikalainsäädäntö sekä mahdollinen työn tarjonnan estyminen (lomautukset, lyhennetyt työviikot, lakot jne.) sekä arkipyhien (itsenäisyyspäivä) sijoittuminen kalenteriviikolla.

Vuosilomien pidentyminen lisää suoraan vuosilomapalkkoja ja samalla todennäköisesti pienentää tehdyn työajan palkkaa. Tilannetta tietysti mutkistaa työajan lyhentymisen mahdollinen korvaaminen uudella työvoimalla. Arvioiden tekeminen käy vieläkin vaikeammaksi jos työpanos ja sitä kautta työajan palkkasumma pienenee ilman, että se suoranaaisesti vaikuttaa muihin kustannuseriin. Niinpä esimerkiksi vuosina 1976-78 lomautusten ym. johdosta menetettiin huomattavasti työtunteja, mutta sen sijaan vuosilomaetuudet säilyivät lähes entisellään. Tästä on ollut seurauksena se, että vuosilomaetuuksien sekä eräiden muiden kustannuserien prosenttiosuudet kasvoivat nopeammin kuin ansioiden nousu edellytti. Vuoden 1977 välillisten työvoimakustannusten tasoon on työpanoksen supistumisen arvioitu vaikuttaneen noin 1.5 prosenttiyksikön verran. Vertailu on suoritettu tilanteeseen, jossa työpanoksen supistumisen oletetaan vähentävän myös vuosilomaetuuksia ym. kustannuksia.

Arvioiden perustana olevaa tehdyn työajan palkkaa ei virallisesti ole tilastoitu, vaan se saadaan työvoimakustannustiedustelujen tuloksena ja välivuosien palkkasummat tuotetaan tältä pohjalta. Mitä kauemmaksi tiedusteluvuodesta edetään sitä enemmän arvioon saattaa sisältyä virhettä. Samat vaikeudet esiintyvät myös kustannuspuolella.

Vuoden 1978 välillisiä työvoimakustannuksia arvioitaessa tehtiin kaksi laskelmaa. Ensimmäisessä vaihtoehdossa oletettiin teollisuuden työpanoksen säilyvän ennallaan ja ansioiden kasvavan 7 %. Toisessa vaihtoehdossa oletettiin työpanoksen supistuvan 0.5 %, mutta loma-ajan kustannusten säilyvän ennallaan. Erot näistä laskelmista saatujen prosenttiosuuksien välillä olivat pienet. Koko välillisten työvoimakustannusten osuuden osalta jälkimmäinen laskelma johti 0.3 prosenttiyksiköä suurempaan prosenttiosuuteen. Mikäli työpanoksessa tapahtuvat muutokset ovat pieniä (alle prosenttiyksikön) ei näiden vaihtoehtoislaskelmien välille synny merkittäviä eroja. Arvion mukaan välillisten työvoimakustannusten osuus työajan palkoista laski vuonna 1978 noin prosenttiyksikön. Alennukseen vaikutti voimakkaimmin työeläkemaksujen alennus. Kuitenkin vuoden aikana suoritettiin eräitä pienempiä sosiaalimaksujen tarkistuksia ja työaikaan liittyviä ratkaisuja, jotka merkitsivät välillisten työvoimakustannusten nousua (ks. s. 32). Edellisen perusteella välilliset työvoimakustannukset olivat 53.4 % tehdyn työajan palkoista vuonna 1978.

Vuotta 1979 koskevassa välillisten työvoimakustannusten arviossa oletetaan ansiotason kasvavan 8.5 % ja työpanoksen 0.8 %.

Loma-ajan palkkojen arvioidaan kasvavan nopeammin kuin työajan palkkojen lähinnä vuosilomien pidentymisen ja ns. lauantaijärjestelyjen myötä. Työnantajien lapsilisämaksun alentaminen ja työeläkemaksujen korottaminen vaikuttavat välillisten työvoimakustannusten rakenteeseen. Tällöin välilliset työvoimakustannukset ovat 54.9 % tehdyn työajan palkoista vuonna 1979.

Vuoden 1980 ennusteen taustalla on olettamus maltillisen tulopolitiikan jatkumisesta. Työnantajan sosiaalimaksujen kohdalla tämän on arvioitu merkitsevän sitä, että työnantajan sosiaaliturvamaksut säilyvät lähes edellisen vuoden tasolla. Keskimäärin nämä maksut ovat vuonna 1980 ennusteen mukaan 7.6 % kokonaispalkoista¹⁾. Työeläkemaksuihin ennustetaan puolentoista prosenttiyksikön korotusta. Tapaturma-, työttömyys- ja ryhmähenkivakuutusmaksujen ennustetaan pysyvän vuoden 1979 tasolla. Näin ollen teollisuuden välilliset työvoimakustannukset olisivat 56.6 % tehdyn työajan palkoista vuonna 1980.

1) Mahdollinen työnantajan lapsilisämaksun poistaminen merkitsee kuitenkin yli puolen prosenttiyksikön alennusta keskimääräiseen tasoon.

9. THE LEVEL AND STRUCTURE OF LABOUR COSTS IN FINNISH
MANUFACTURING INDUSTRY IN 1977 AND ESTIMATES
CONCERNING THEIR COURSE IN 1978-1980

Summary

The indirect labour costs of Finnish manufacturing industry have grown very fast in the 1970s. At present they already account for over a third of its total labour costs. The strong expansion of social security schemes that already began in the 1960s and, on the other hand, the increasing weight placed on social policy aspects in income policy have contributed to this direction of development. One consequence of this rapid change has been that it has become increasingly difficult to reliably estimate the actual movement of costs over the years following the labour cost surveys. In recent years the estimation of indirect labour costs has further been complicated by sharp variations in the labour input. Lay-offs, shortened work weeks, and other similar factors have reduced the total paid in remuneration for the time worked but not necessarily, say, vacation costs. These were among the reasons why it was considered necessary to conduct a new labour cost survey, with the object of finding out what the situation was like in 1977.

Indirect labour costs are expressed as ratios of indirect labour costs to remuneration for time worked. The remuneration for time worked consists of wages paid for the time spent at work, including premiums, commissions, extra compensation because of unusual working conditions, etc. Pay for annual vacations, days off (wages for holidays) and sickness leave is excluded. The concepts used in the study have been defined on the basis of the recommendations of the ILO Conference of Labour Statisticians. The methods used in the study were explained in detail in the labour cost surveys published in 1964¹⁾ and 1972²⁾.

The figures indicating the level of indirect labour costs in manufacturing are based on data obtained from over 400 firms. Both the figures for various branches and those for total manufacturing industry relate to the calendar year 1977. During that year, indirect labour costs in total manufacturing came to 54.3 per cent of remuneration for the time worked. In 1970 the corresponding ratio was only 30.1 per cent. The factor that contributed most to this rise was a large increase in contributions to social security. On the other hand, the changes that have occurred in the time used for productive work and in the time not so used are also reflected in this development. The lengthening of annual vacations, the increasingly long periods of time spent for schooling, longer maternity

1) Leo Paukkunen: Social Welfare Activities and Costs in Finnish Manufacturing, The Economic Research Institute of Finnish Industry, Series A:IV, Helsinki 1964.

2) Kari Sihtola: Indirect Labour Costs in Finnish Manufacturing in 1970, RIPE: B 1, Helsinki 1972.

leaves and increasingly long periods of sickness have led to an increase in the wages and salaries paid for all these periods, relative to total wages and salaries.

The indirect labour costs of manufacturing industry have here been divided into statutory costs, provided for in legislation or in collective agreements, and costs incurred by the firms voluntarily. In 1977 the former came to 48.5 per cent and the latter to 5.8 per cent of the total remuneration for the time worked. Employers' social insurance contributions still account for over half of the total indirect labour costs. The share of the wages and salaries paid for vacations and other non-productive periods of time had risen to almost 40 per cent. The largest indirect labour cost items, as measured in terms of costs, were employers' contributions to social security and contributions to employee pension insurance, the ratio of which to turnover was, judging by the present study, 4.3 per cent in 1977.

The ratio of voluntary indirect labour costs to remuneration for the time worked had risen in comparison with the preceding survey. This somewhat surprising feature of development has been due less to firms' individual activity than to the active social policy stance adopted by the labour market organizations. The centre of emphasis in the voluntary sector has been shifting increasingly towards questions related to the improvement of working environment - medical and health services, on the job meals and employee housing - which have been in the foreground in the collective agreement negotiations.

The branch-to-branch differences in indirect labour costs are still large. In the paper industry and chemical industry these costs were relatively highest. The average ratio of indirect labour costs to the total paid in remuneration for the time worked varied between 43 and 64 per cent for various branches. Factors responsible for this variation can be found both within firms and in circumstances external to productive units. The labour cost surveys conducted by the Research Institute of Finnish Industry (RIFE) have revealed, among other things, that the share of indirect labour costs tends to rise as the size of the firm increases. It would further seem that, in branches where the level of wages and salaries is above the average, the share of indirect labour costs is also large. An exception to this rule is provided by certain labour-intensive industries.

A comparison made with Finland's most important competitor countries showed that, in the 1970s, indirect labour costs have almost everywhere risen faster than wage and salary costs. In Finland, however, just as in Sweden and the Federal Republic of Germany, indirect labour costs have risen, relative to wages and salaries, clearly more rapidly than in the other countries concerned. Since 1976, efforts have been made in several countries to restrain the rapid rise in labour costs by either reducing or partly abolishing the contributions that employers are obliged to make toward social security, and this has also been the case in Finland.

Indirect labour costs per cent of remuneration for time worked 1952, 1961, 1965, 1970, 1973 and 1977 (all employees)

	KOKO YRITYSHUOTOINEN TEOLLISUUS Total manufacturing					
	1952	1961	1965	1970	1973	1977 ¹⁾
MS. LAKISKARTEISET ERKT Statutory labour costs						
1. LOMALAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	-	-	-	2.1	4.8
2. VUOSILOHAPALKAT Wages for annual vacation	4.8	6.9	7.0	7.2	8.6	10.0
3. VAPAAPIVYPALKAT Wages for holidays	0.2	0.9	1.2	1.1	1.2	1.6
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	-	-	-	0.2	0.2	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	1.0	1.0	0.7	1.0	2.7	2.3
6. MUUT PALKAT Other wages	-	-	-	-	-	0.7
7. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	5.5	4.9	5.9	7.5	9.5	11.0
8. TAPATURMAYAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.0	1.1	1.2	1.3	1.7	1.8
9. TYÖTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	-	0.3	0.2	0.4	0.4	0.6
10. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pension insurance	1.5	2.1	6.5	7.0	9.1	15.2
11. RYHMÄHENKIVAKUUTUSMAKSUT Group assurances	0.0*	0.0*	0.0*	0.1*	0.1*	0.2
1-11. YHTEENSÄ, Total	14.0	17.2	22.7	25.8	35.6	48.4
MS. VAPAAEHTOISET ERKT Voluntary labour costs						
Nettokustannukset: Expenditure (net) on:						
12. ASUNNOISTA Employee housing	2.9	2.6	2.6	1.8	0.9	2.0
13. KOTITALOUDEN TUKEMISESTA Household facilities	0.9	0.3	0.3	0.3	0.1	0.2
14. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.9
15. VAATTEISTA, LAUJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.3	0.1	0.1	0.3	0.3	0.4
16. TYÖPAIKKAKULJETUKSISTA Employee transportations	0.2	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1
17. LASTENHOIDOSTA Child welfare	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0
18. TYÖTERVEYSHUOLLOSTA Health and medical services	0.5	0.3	0.4	0.3	0.5	0.7
19. TYÖSUOJELUVHTEISTYÖSTÄ Accident prevention	-	-	-	0.0	0.2	0.1
20. TYÖPAIKKALIIKUNNASTA Physical training	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1
21. TYÖPAIKKALEHDESTÄ YM. Company papers and libraries	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2
22. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.5	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2
23. AMMATINKOULUTUKSESTA Employee training	0.3	0.3	0.3	0.5	0.7	0.7
24. AVUSTUKSISTA Aid to social welfare organizations	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
25. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.3	0.4	0.3	0.1	0.1	0.2
12-25. YHTEENSÄ, Total	7.0	5.4	5.3	4.3	4.0	5.9
1-25. YHTEENSÄ, Total	21.0	22.6	28.0	30.1	39.6	54.3

LAHDELUETTELO

Kirjallisuutta:

ILO: Labour Costs in European Industry, Geneva 1959.

ILO: The Eleventh International Conference of Labour Statisticians, Geneva 1966.

KING, J.E.: Labour Economics, London 1972.

KOKKO, Hannu: Kaupan välilliset työvoimakustannukset v. 1976, Helsingin Yliopiston osuustoimintaopin laitoksen monistesarja 2/1977, Helsinki 1977.

KOKKO, Hannu: Majoitus- ja ravitsemusalan välilliset työvoimakustannukset vuonna 1976, Matkailun edistämiskeskus A:13, 1978.

LÄHTEINEN, Martti: Eri ikäisten teollisuuden työntekijäin työpaikkaliikkuvuus, poissaolot ja työttömyys, Sosiaali- ja terveysministeriö 1977.

MASTERS, S.H.: Wages and Plant Size, The Review of Economics and Statistics, August 1969.

PAUKKUNEN, Leo: Teollisuuden sosiaalitoiminta toisen maailmansodan jälkeen, Taloudellinen Tutkimuskeskus A:1, Helsinki 1955.

PAUKKUNEN, Leo: Sosiaalitoiminta ja sen kustannukset Suomen teollisuudessa, Taloudellinen Tutkimuskeskus A:VI, Helsinki 1964.

PAUKKUNEN, Leo: Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset vuosina 1946, 1952, 1961 ja 1965, Taloudellinen Tutkimuskeskus B 15, Helsinki 1967.

PSACHAROPOULOS, George: Earnings and Education in OECD countries, OECD, Paris 1975.

REID, G.L. and ROBERTSON, D.J.: Fringe Benefits, Labour Costs and Social Security, London 1965.

RIISTAMA, Veijo ja JYRKKIÖ, Esa: Operatiivinen laskentatoimi, Tapiola 1971.

ROBINSON, Derek: Wage drift, fringe benefits and manpower distribution, OECD, Paris 1968.

RUBNER, A.: Fringe benefits, The Golden Chains, Putnam 1962.

SIHTOLA, Kari: Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset vuonna 1970, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos B 1, Helsinki 1972.

SIHTOLA, Kari: Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset vuonna 1973 sekä arvioita niiden kehityksestä vuosina 1974-1976, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos B 11, Helsinki 1975.

SIHTOLA, Kari: Yksikkötyökustannusten kansainvälinen vertailu, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos B 19, Helsinki 1978.

STK: Palkkahallinnon laskentatoimi, Jyväskylä 1979.

VALTION TYÖMARKKINALAITOS: Valtionhallinnon työvoimakustannukset vuonna 1974, moniste, Helsinki 1975.

Tilastoja:

The Cost of Social Security, International Labour Office, Geneva.

The Economic Situation in the Community, Commission of the European Communities, Brussels.

Social Statistics, The European Communities.

Teollisuustilasto, Tilastokeskus.

Yritystilasto, Tilastokeskus.

LIITE 2.

Taulukko 1. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina
työajalta maksetuista palkoista v. 1952, 1961,
1965, 1970, 1973 ja 1977 (koko henkilökunta)

	KOKO YRITYSMUOTOINEN TEOLLISUUS Total manufacturing					
	1952	1961	1965	1970	1973	1977 ¹⁾
HS. LAKISAKTEISET ERÄT Statutory labour costs						
1. LOMALTAPALJUURAHIA Return-from-vacation bonus	-	-	-	-	2.1	4.8
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	4.8	6.9	7.0	7.2	8.6	10.0
3. VAPAAPIVAPALKAT Wages for holidays	0.2	0.9	1.2	1.1	1.2	1.6
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	-	-	-	0.2	0.2	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	1.0	1.0	0.7	1.0	2.7	2.3
6. MUUT PALKAT Other wages	-	-	-	-	-	0.7
7. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	5.5	4.9	5.9	7.5	9.5	11.0
8. TAPATURMAYAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.0	1.1	1.2	1.3	1.7	1.8
9. TYÖTÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	-	0.3	0.2	0.4	0.4	0.6
10. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pension insurance	1.5	2.1	6.5	7.0	9.1	15.2
11. RYHMÄHENKIVAKUUTUSMAKSUT Group assurances	0.0*	0.0*	0.0*	0.1*	0.1*	0.2
1-11. YHTEENSÄ, Total	14.0	17.2	22.7	25.8	35.6	48.4
HS. VAPAAEHTOISET ERÄT Voluntary labour costs						
Nettokustannukset: Expenditure (net) on:						
12. ASUNNOISTA Employee housing	2.9	2.6	2.6	1.8	0.9	2.0
13. KOTITALOUDEN TUKEMISESTA Household facilities	0.9	0.3	0.3	0.3	0.1	0.2
14. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.9
15. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.3	0.1	0.1	0.3	0.3	0.4
16. TYÖPAIKKAKULJETUKSISTA Employee transportations	0.2	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1
17. LÄSTERHOIDOSTA Child welfare	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0
18. TYÖTERVEYSHUOLLOSTA Health and medical services	0.5	0.3	0.4	0.3	0.5	0.7
19. TYÖSUOJELUYHTEISTYÖSTÄ Accident prevention	-	-	-	0.0	0.2	0.1
20. TYÖPAIKKALIIKUNNASTA Physical training	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1
21. TYÖPAIKKALEHDESTÄ YH. Company papers and libraries	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2
22. KERHO- JA LOMATOIMIHANASTA Clubs and vacation facilities	0.5	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2
23. AMMATTIKOULUTUKSESTA Employee training	0.3	0.3	0.3	0.5	0.7	0.7
24. AVUSTUKSISTA Aid to social welfare organizations	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
25. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.3	0.4	0.3	0.1	0.1	0.2
12-25. YHTEENSÄ, Total	7.0	6.4	6.3	4.3	4.0	5.9
1-25. YHTEENSÄ, Total	21.0	22.6	28.0	30.1	39.6	54.3

* Tuotantokomitean ym. kustannukset. Vuodesta 1977 ko. erä muissa palkoissa.

1) Liitetaulukoissa esiintyvät koko teollisuuden luvut ovat pyöristetty taulukon 4 luvuista.

Taulukko 2. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista
v. 1977 (koko henkilökunta)

	311-2	313-4	321	322	323-4	331-2	341	342	351-4	356
	Elin- tarvike	Juomia valmis- tava	Tekstiili	Vaateus	Näkö ja kenkä	Puu- tavara	Paperi	Graafi- nen	Kemia	Muovi
NS. LAKISÄTEISET ERYT										
1. Lomatalpaluura	4.5	4.1	4.7	4.5	4.8	5.0	6.1	4.7	4.6	4.4
2. Vuosiompelipalkat	9.4	9.6	9.9	10.0	10.1	9.9	10.4	10.4	9.6	9.1
3. Vapaapäiväpalkat	0.9	0.4	1.6	1.6	0.9	1.3	2.2	0.4	0.8	0.5
4. Koulutustajan palkat	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.2	0.3	0.4	0.1
5. Sairaustajan palkat	2.1	1.3	1.8	2.2	2.7	1.9	2.9	2.0	2.8	1.5
6. Muut palkat	0.5	0.2	0.2	0.2	0.2	0.4	2.0	0.1	0.5	0.3
7. Sosiaaliturvamaksut	10.6	10.9	10.7	10.5	10.1	10.8	11.4	11.7	11.2	10.6
8. Tapaturmavakuutusmaksut	1.5	2.1	1.1	0.6	1.2	2.2	2.1	0.7	1.8	1.7
9. Työttömyysvakuutusmaksut	0.5	0.4	0.5	0.6	0.5	0.4	0.7	0.5	0.6	0.6
10. Eläketurvamaksut	15.0	14.4	15.6	13.9	14.4	15.0	16.5	14.4	17.3	13.4
11. Ryhmähenkivakuutusmaksut	0.3	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.3	0.2	0.4	0.2
1-11. YHTENSA	45.4	45.8	46.4	44.5	45.2	47.2	54.8	45.4	50.0	42.4
NS. VAPAAEHTOISET ERYT										
Nettokustannukset:										
12. Asunnoista	0.7	1.2	0.9	0.3	4.7	1.5	4.9	0.2	2.6	1.2
13. Kotitalouden tukemisesta	0.0	0.2	0.6	0.1	0.0	0.1	0.4	0.2	0.3	0.0
14. Työpaikkaruokailusta	1.8	1.1	1.1	0.7	0.2	0.5	0.9	0.8	2.1	0.8
15. Vaatteista, lahjoista yms.	1.3	0.9	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.8	0.2
16. Työpaikkakuljetuksista	0.1	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.1	0.4	0.3
17. Lastenhoidosta	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
18. Työterveyshuollosta	0.7	0.6	0.7	0.6	0.2	0.5	0.8	0.5	1.0	0.4
19. Työsuojeluyhteistyöstä	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.1	0.1	0.0
20. Työpaikkailiikunnasta	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.3	0.1	0.2	0.0
21. Työpaikkalaheudesta ym.	0.1	0.2	0.0	0.1	0.0	0.1	0.5	0.2	0.7	0.3
22. Kerno- ja lomatoiminnasta	0.2	0.3	0.2	0.1	0.0	0.2	0.7	0.6	1.0	0.3
23. Ammattikoulutuksesta	0.4	0.5	0.3	0.1	0.0	0.2	0.5	0.6	1.0	0.3
24. Avustuksista	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.0
25. Hallintokustannukset	0.1	0.0	0.2	0.1	0.1	0.1	0.3	0.0	0.6	0.0
12-25. YHTENSA	5.7	5.3	4.1	2.7	5.5	3.5	9.5	3.1	10.2	3.5
1-25. YHTENSN	51.1	49.1	50.5	47.2	50.7	50.7	64.3	48.5	60.2	45.9

Taulukko 3. Väililliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista
v. 1977 (koko henkilökunta)

	361-9 Savi-, lasi- ja kivi- tuote	371-2 Metallien perus- teollis- uus	381 Metalli- tuote	382 Kone	383 Sähkö- tekninen	384 Kulku- neuvo	39 Muu	66 Teollis- uus- komplek- sit	Koko teollis- uus}
NS. LAKISNATEISET ERÄT									
1. Lomattapaluu- raha	4.6	4.7	4.3	4.4	4.9	4.3	4.1	4.7	4.8
2. Vuosilomapalkat	10.0	9.9	9.8	9.2	10.3	10.0	8.9	11.1	10.0
3. Vapaspäiväpalkat	0.8	2.1	2.1	2.2	1.9	2.4	0.9	1.7	1.6
4. Koulutustajan palkat	0.0	0.5	0.1	0.5	0.1	0.2	0.0	0.1	0.2
5. Sairauseajan palkat	1.9	2.0	1.9	2.7	1.9	2.6	1.2	2.2	2.3
6. Muut palkat	0.1	1.3	0.3	0.3	0.5	0.5	0.2	0.7	0.7
7. Sosiaaliturvamaksut	11.7	10.8	10.5	10.1	10.8	11.0	9.9	11.1	11.0
8. Tapaturmavakuutusmaksut	2.8	1.8	2.0	1.8	0.9	1.6	0.8	2.5	1.8
9. Työttömyysvakuutusmaksut	0.6	0.6	0.7	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6
10. Eläketurvamaksut	17.5	14.4	14.9	15.2	16.5	15.7	14.4	18.4	15.2
11. Ryhmähenkivakuutusmaksut	0.2	0.3	0.3	0.2	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2
1-11. YHTEENSÄ	50.2	48.4	46.9	47.1	48.4	49.2	41.3	53.3	48.4
NS. VAPAAEHTOISET ERÄT									
Nettokustannukset:									
12. Asunnoista	0.2	2.7	0.4	0.8	0.7	1.5	0.4	3.0	2.0
13. Kotitalouden tukemisesta	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.2
14. Työpaikkaruokailusta	0.2	1.1	0.7	0.3	1.1	0.7	0.6	0.8	0.9
15. Vaatteista, lahjoista yms.	0.1	0.8	0.4	0.2	0.4	0.5	0.1	0.2	0.4
16. Työpaikkakalustetuksista	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.2	0.0	0.1	0.1
17. Lastenhoidosta	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
18. Työterveyshuollosta	0.1	0.9	0.3	0.6	0.7	0.8	0.1	0.8	0.7
19. Työsuojeluyhteistyöstä	0.0	0.4	0.1	0.1	0.0	0.2	0.0	0.1	0.1
20. Työpaikkakalikunnasta	0.0	0.2	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.2	0.1
21. Työpaikkakalehdesta ym.	0.0	0.3	0.1	0.1	0.3	0.2	0.0	0.3	0.2
22. Kerho- ja lomatoiminnasta	0.0	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.0	0.2	0.2
23. Ammattikoulutuksesta	0.1	1.5	0.2	0.8	0.8	1.3	0.0	0.9	0.7
24. Avustuksista	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
25. Hallintokustannukset	0.0	0.2	0.0	0.2	0.3	0.1	0.0	0.7	0.2
12-25. YHTEENSÄ	0.7	8.8	2.4	3.2	4.8	5.8	1.3	7.7	5.9
1-25. YHTEENSÄ	50.9	57.2	49.3	50.3	53.2	55.0	42.6	61.0	54.3

1) Ks. liitetaulukko 1.

Taulukko 4. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista
v. 1977 (toimihenkilöt)

	311-2	313-4	321	322	323-4	331-2	341	342	351-4	356
	Elin- tarvike	Juomia valmis- tava	Tekstiili	Vaatetus	Nahka ja kenkä	Puu- tavara	Paperi	Graafi- nen	Kemia	Muovi
NS. LAKISATEISET ERAT										
1. Lomalapalura	4.4	3.7	4.6	4.3	4.9	5.7	4.6	4.6	4.6	4.5
2. Vuosilomapalkat	9.4	8.9	9.6	9.3	10.0	10.0	10.1	10.1	9.4	9.3
3. Vapaa- ja viikkipalkat	0.1	0.0	0.1	0.0	0.3	0.0	0.1	0.1	0.2	0.0
4. Koulutustajan palkat	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	0.2	0.3	0.3	0.5	0.2
5. Sairausajan palkat	1.4	0.9	1.0	1.3	1.3	1.5	1.5	1.6	2.0	0.9
6. Muut palkat	0.5	0.3	0.1	0.1	0.2	0.2	0.4	0.1	0.5	0.3
7. Sosiaaliturvamaksut	10.6	10.9	10.5	10.5	10.5	10.9	10.9	11.7	11.3	10.6
8. Tapaturmavakuutusmaksut	1.5	1.9	0.8	0.5	1.2	1.8	1.6	0.7	1.6	1.8
9. Työttömyysvakuutusmaksut	0.5	0.4	0.5	0.5	0.5	0.4	0.7	0.5	0.6	0.6
10. Eläketurvamaksut	16.4	14.4	15.8	15.3	14.4	15.1	16.6	14.4	18.7	15.7
11. Ryhmähenkivakuutusmaksut	0.5	0.4	0.4	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.4	0.3
1-11. YHTEENSÄ	45.2	41.8	43.5	42.1	43.5	46.0	47.0	44.2	49.8	44.2
NS. VAPAAEHTOISET ERAT										
Nettokustannukset:										
12. Asunnoista	0.9	1.2	1.4	0.4	4.8	1.7	5.8	0.3	2.7	1.9
13. Kotitalouden tukemisesta	0.1	0.2	0.6	0.1	0.0	0.1	0.4	0.1	0.3	0.0
14. Työpaikkaruokailusta	1.9	1.1	1.0	0.6	0.2	0.5	1.0	0.8	2.1	1.0
15. Vaatteista, lahjoista yms.	1.2	0.8	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.7	0.2
16. Työpaikkakuljetuksista	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0	0.1	0.4	0.3
17. Lastenhoidosta	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
18. Työterveyshuollosta	0.7	0.6	0.7	0.6	0.1	0.5	0.8	0.4	1.0	0.5
19. Työsuojeluvälineistä	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.0	0.1	0.1
20. Työpaikkaliikunnasta	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.2	0.1	0.2	0.1
21. Työpaikkaleidestä ym.	0.1	0.2	0.0	0.2	0.0	0.1	0.3	0.1	0.2	0.1
22. Kertto- ja lomatoiminnasta	0.2	0.3	0.2	0.1	0.0	0.1	0.5	0.2	0.7	0.2
23. Ammatikoulutuksesta	0.5	0.6	0.5	0.6	0.1	0.5	0.7	0.7	1.2	0.6
24. Avustuksista	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.0
25. Hallintokustannukset	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.2	0.4	0.0	0.6	0.0
12-25. YHTEENSÄ	6.2	5.5	4.7	2.9	5.6	3.9	10.6	3.1	10.4	5.0
1-25. YHTEENSÄ	51.4	47.1	48.2	45.0	49.1	49.9	57.6	47.5	60.2	49.2

Taulukko 5. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1977 (toimihenkilöt)

	361-9	371,372	381	382	385	384	39	66	Koko teollisuus
NS. LAKISAATEISET ERYT									
1. Lomaltapaluu- raha	4.6	4.7	4.4	4.3	4.7	4.0	3.9	4.7	4.6
2. Vuosilomapaikat	9.6	10.2	9.2	9.1	9.9	9.4	8.2	9.6	9.6
3. Vapaa-aikapaikat	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.3	0.2	0.1
4. Koulutussajan palkat	0.0	0.3	0.1	0.5	0.2	0.1	0.0	0.1	0.2
5. Sairausajan palkat	0.5	1.4	0.9	1.1	0.3	0.7	0.9	1.1	1.2
6. Muut palkat	0.0	0.4	0.1	0.3	0.2	0.4	0.1	0.3	0.3
7. Sosiaaliturvamaksut	11.8	10.7	10.9	9.9	10.8	10.8	9.9	11.0	11.0
8. Raporturmavakuutusmaksut	1.8	1.2	1.5	1.5	0.8	0.7	0.8	1.5	1.4
9. Työttömyysvakuutusmaksut	0.6	0.6	0.7	0.5	0.5	0.6	0.6	0.5	0.5
10. Eläketurvamaksut	17.5	14.4	16.1	15.2	19.2	15.7	14.4	18.6	16.0
11. Ryhmähenkivakuutusmaksut	0.3	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3	0.4	0.1	0.3
1-11. YHTEENSÄ	46.7	44.2	44.2	42.7	46.9	42.7	39.5	47.7	45.2
NS. VAPAAEHTOISET ERYT									
Nettokustannukset:									
12. Asunnoista	0.2	3.2	0.4	0.8	0.7	1.4	0.5	2.9	2.2
13. Kotitalouden tukemisesta	0.0	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.2
14. Työpaikkaruokailusta	0.4	1.0	0.8	0.3	1.0	0.7	0.8	0.8	1.0
15. Vaatteista, lahjoista yms.	0.2	0.5	0.2	0.1	0.4	0.4	0.0	0.2	0.4
16. Työpaikkakuljetuksista	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.2	0.0	0.1	0.1
17. Lastenhoidosta	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
18. Työterveyshuollosta	0.1	0.8	0.3	0.5	0.7	0.7	0.1	0.7	0.6
19. Työsuojeluyhteistyöstä	0.0	0.4	0.1	0.0	0.0	0.2	0.0	0.1	0.1
20. Työpaikkakalennnasta	0.0	0.2	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	0.2	0.1
21. Työpaikkakalennnasta ym.	0.1	0.5	0.1	0.1	0.3	0.2	0.0	0.3	0.2
22. Kertio- ja lomatoiminnasta	0.0	0.3	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0	0.2	0.2
23. Ammattikoulutuksesta	0.1	1.7	0.2	0.6	0.5	1.2	0.1	0.7	0.7
24. Avustuksista	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
25. Hallintokustannukset	0.0	0.2	0.0	0.2	0.2	0.1	0.0	0.7	0.3
12-25. YHTEENSÄ	1.1	9.2	2.5	2.7	4.2	5.3	1.6	7.2	6.2
1-25. YHTEENSÄ	47.8	53.4	46.7	45.4	51.1	48.0	41.1	54.9	51.4

Taulukko 6. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista
v. 1977 (työntekijät)

	511-2 Elin- tarvike	513-4 Juo- mista välis- tävä	521 Tekstiili	522 Vaate- tut	523-4 Nä- hke ja kenkä	531-2 Puu- tavar	541 Papi- ri	542 Grafi- nen	551-4 Kemia	556 Muovi
NS. LAKISAATEISET ERÄT										
1. Lomaltapaluu- raha	4.5	4.4	4.8	4.6	4.7	4.7	6.9	4.8	4.6	4.4
2. Vuosilomapaikat	9.4	10.1	10.1	10.2	10.2	9.9	10.6	10.6	9.8	9.0
3. Vapaapäiväpaikat	1.4	0.7	2.4	2.2	1.2	1.8	3.3	0.6	1.4	0.8
4. Koulutustajan palkat	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.2	0.4	0.4	0.0
5. Seurausajan palkat	2.4	1.8	2.2	2.5	3.6	2.0	3.6	2.2	3.5	1.8
6. Muut palkat	0.6	0.1	0.2	0.2	0.2	0.5	2.8	0.2	0.6	0.3
7. Sosiaaliturvamaksut	10.6	10.9	10.9	10.7	10.0	10.8	11.5	11.7	11.2	10.6
8. Tapaturmavakuutusmaksut	1.6	2.3	1.3	0.7	1.2	2.3	2.5	0.7	1.9	1.7
9. Työttömyysvakuutusmaksut	0.5	0.4	0.6	0.6	0.5	0.4	0.7	0.5	0.6	0.5
10. Eläketurvamaksut	14.1	14.4	15.5	13.4	14.4	14.9	16.5	14.4	15.9	13.5
11. Ryhmähenkivakuutusmaksut	0.3	0.4	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.2
1-11. YHTEENSA	45.4	45.5	48.3	45.5	46.3	47.6	58.6	46.5	50.2	42.6
NS. VAPAEHTOISET ERÄT										
Nettokustannukset:										
12. Asunnoista	0.6	1.3	0.6	0.2	4.6	1.4	4.5	0.1	2.6	0.9
13. Kotitalouden tukemisesta	0.0	0.2	0.6	0.1	0.0	0.1	0.4	0.2	0.3	0.0
14. Työpaikkaruokailusta	1.7	1.1	1.1	0.7	0.2	0.5	0.9	0.9	2.0	0.7
15. Vaatteista, lahjoista yms.	1.3	1.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.3	0.3	0.9	0.2
16. Työpaikkakuljetuksista	0.1	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.2	0.4	0.4
17. Lastenhoidosta	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
18. Työterveyshuollosta	0.7	0.6	0.7	0.6	0.3	0.5	0.9	0.5	1.1	0.4
19. Työsuojeluohjelmista	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.3	0.0	0.1	0.0
20. Työpaikkailiikunnasta	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1
21. Työpaikkailiikunnasta	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0	0.1	0.5	0.1	0.2	0.2
22. Kerho- ja lomatoiminnasta	0.2	0.3	0.1	0.1	0.0	0.2	0.7	0.5	0.8	0.1
23. Ammattikoulutuksesta	0.3	0.5	0.1	0.3	0.0	0.2	0.7	0.5	0.8	0.1
24. Avustuksista	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.0
25. Hallintokustannukset	0.1	0.0	0.2	0.1	0.1	0.1	0.3	0.0	0.6	0.0
12-25. YHTEENSA	5.4	5.6	5.7	2.5	5.5	5.4	9.4	3.2	10.0	3.0
1-25. YHTEENSA	50.8	51.1	52.0	48.0	51.8	51.0	68.0	49.5	60.2	45.6

Taulukko 7. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina työajalta maksetuista palkoista v. 1977 (työntekijät)

	561-9 Savi-, lasi- ja kivi- tuote	571-2 Metallien perus- teollis- suus	581 Metalli- tuote	582 Kone	583 Sähkö- tekninen	584 Kultu- neuto	59 Muut	66 Teolli- suus- komplek- sit	Koko teolli- suus
NS. LAKISAATEISET ERAT									
1. Lomatalpaluura	4.7	4.7	4.2	4.5	5.1	4.4	4.2	4.7	5.0
2. Vuosilomapalkat	10.2	9.8	10.2	9.5	10.7	10.5	9.4	12.0	10.2
3. Vapaapäiväpalkat	4.2	3.2	5.0	3.4	3.5	3.4	3.4	2.6	2.5
4. Koulutusejan palkat	0.0	0.5	0.1	0.6	0.1	0.2	0.0	0.1	0.2
5. Sairaustajan palkat	2.6	2.3	2.5	3.6	3.1	3.5	1.4	2.9	2.9
6. Muut palkat	0.1	1.7	0.5	0.4	0.5	0.5	0.2	1.0	0.9
7. Sosiaaliturvamaksut	11.6	10.9	10.4	10.2	10.8	11.1	9.9	11.1	11.0
8. Tapaturmavakuutusmaksut	3.4	2.2	2.3	2.0	1.0	2.0	0.9	3.1	2.0
9. Työttömyysvakuutusmaksut	0.6	0.6	0.7	0.5	0.5	0.6	0.5	0.6	0.6
10. Eläketurvamaksut	14.4	14.4	14.3	15.0	14.3	15.7	14.3	18.5	14.9
11. Ryhmähenkivakuutusmaksut	0.3	0.5	0.3	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3	0.2
1-11. YHTEENSA	49.1	50.6	48.1	49.7	49.4	52.0	42.6	56.7	50.4
NS. VAPAAEHTOISET ERAT									
Nettokustannukset:									
12. Asunnoista	0.2	2.4	0.4	0.7	0.7	1.5	0.3	3.0	1.9
13. Kotitalouden tukemisesta	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.2
14. Työpaikkaruokailusta	0.1	1.1	0.7	0.5	1.5	0.6	0.6	0.8	0.9
15. Vapaaehtoisista lahjoista yms.	0.0	1.0	0.5	0.3	0.4	0.5	0.2	0.2	0.4
16. Työpaikkakuljetuksista	0.0	0.0	0.1	0.0	0.2	0.2	0.0	0.1	0.1
17. Lastenhoidosta	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
18. Työterveyshuollosta	0.1	1.0	0.3	0.6	0.8	0.8	0.1	0.8	0.7
19. Työsuojeluyhteistyöstä	0.0	0.4	0.1	0.1	0.0	0.2	0.0	0.2	0.1
20. Työpaikkaliikunnasta	0.0	0.2	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.2	0.1
21. Työpaikkalahdesta ym.	0.0	0.2	0.1	0.1	0.3	0.1	0.0	0.3	0.2
22. Kerho- ja lomatoiminnasta	0.0	0.4	0.1	0.1	0.2	0.2	0.0	0.2	0.2
23. Ammatikoulutuksesta	0.1	1.3	0.2	0.9	1.0	1.4	0.0	1.0	0.7
24. Avustuksista	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
25. Hallintokustannukset	0.0	0.2	0.0	0.1	0.3	0.1	0.0	0.7	0.2
12-25. YHTEENSA	0.6	8.5	2.6	3.2	5.5	5.7	1.3	7.9	5.8
1-25. YHTEENSA	49.7	59.1	50.7	52.9	54.7	57.7	43.9	64.6	56.2

Taulukko 8. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina kokonaispalkoista v. 1977
(koko henkilökunta)

	311-2	313-4	321	322	323-4	331-2	341	342	351-4	356
	Elin- tarvike	Juomia valmis- tava	Tekstiili	Vaateus	Nahka ja kenkä	Puu- tavara	Paperi	Graafi- nen	Kemia	Muovi
NS. LAKISÄATEISET ERIT										
1. Lomatapaluruha	(3.8)	(5.5)	(4.0)	(3.8)	(3.9)	(4.2)	(4.9)	(4.0)	(3.9)	(3.8)
2. Vuosilomapalkat	(8.0)	(8.2)	(8.3)	(8.3)	(8.3)	(8.3)	(8.3)	(8.3)	(8.1)	(7.8)
3. Vapaapäiväpalkat	(0.7)	(0.4)	(1.4)	(1.3)	(0.7)	(1.1)	(1.8)	(0.4)	(0.7)	(0.5)
4. Koulutustajan palkat	(0.1)	(0.0)	(0.0)	(0.0)	(0.1)	(0.1)	(0.2)	(0.3)	(0.3)	(0.1)
5. Sairausajan palkat	(1.7)	(1.2)	(1.5)	(1.8)	(2.2)	(1.6)	(2.3)	(1.7)	(1.9)	(1.3)
6. Muut palkat	(0.5)	(0.2)	(0.2)	(0.2)	(0.2)	(0.2)	(1.6)	(0.4)	(0.4)	(0.2)
7. Sosiaaliturvamaksut	8.9	9.3	8.9	8.8	8.5	9.1	9.1	9.8	9.4	9.1
8. Irtaturmamaksut	1.5	1.8	0.9	0.6	1.0	1.8	1.7	0.6	1.5	1.4
9. Työttömyysvakuutusmaksut	0.4	0.4	0.4	0.5	0.4	0.5	0.5	0.4	0.5	0.5
10. Eläketurvamaksut	12.7	12.0	13.1	11.6	12.0	12.5	13.2	12.0	14.6	11.5
11. Ryhmähenkivakuutusmaksut	0.5	0.5	0.5	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.2
1-11. YHTEENSA	23.6	23.8	23.6	21.7	21.9	23.9	24.7	23.0	26.5	22.7
NS. VAPAAEHTOISET ERIT										
Nettokustannukset:										
12. Asunnoista	0.6	1.1	0.7	0.2	3.8	1.2	3.9	0.7	2.2	1.0
13. Kotitalouden tukemisesta	0.0	0.2	0.5	0.1	0.0	0.1	0.5	0.1	0.3	0.0
14. Työpaikkakoulutusta	1.5	1.0	0.9	0.6	0.2	0.4	0.7	0.7	1.7	0.7
15. Vaatteista, lahjoista yms.	1.1	0.8	0.1	0.1	0.0	0.2	0.2	0.2	0.7	0.1
16. Työpaikkakuljetuksista	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.3	0.3
17. Lastenhoidosta	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
18. Työterveysnuoliosta	0.6	0.5	0.6	0.5	0.2	0.4	0.7	0.4	0.9	0.3
19. Työsuojeluvuhteistystä	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.1	0.0
20. Työpaikkaliikunnasta	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1
21. Työpaikkalehdessä ym.	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.3	0.1	0.2	0.2
22. Kerho- ja lomatoiminnasta	0.2	0.3	0.1	0.1	0.0	0.1	0.4	0.1	0.5	0.2
23. Ammattikoulutuksesta	0.5	0.5	0.2	0.3	0.1	0.2	0.5	0.5	0.8	0.2
24. Avustuksista	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.5	0.1	0.0
25. Hallintokustannukset	0.1	0.0	0.2	0.1	0.0	0.1	0.5	0.1	0.5	0.0
12-25. YHTEENSA	4.9	4.7	3.4	2.2	4.5	2.9	7.8	2.6	8.5	2.9
1-25. YHTEENSA	28.5	28.5	27.0	23.9	26.4	26.8	32.5	25.6	34.8	25.6

Taulukko 9. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina kokonaispalkoista v. 1977
(koko henkilökunta)

	561-9 Savi-, lasi-, kivi- tuote	371-2 Metallien teollisuus	581 Metallituote	582 Kone	583 Sähkö- tekninen	584 Kulune- neuvo	39 Muut	66 Teollisuus- komplek- sit	Koko teollisuus
NS. LAKISÄATEISET ERÄT									
1. Lomatalapalura	(5.9)	(5.9)	(5.6)	(3.6)	(4.1)	(3.5)	(3.5)	(5.9)	(4.0)
2. Vuosilomapalkat	(8.5)	(8.3)	(8.3)	(7.7)	(8.6)	(8.5)	(7.6)	(9.3)	(8.3)
3. Vapaa-ajapalkat	(0.7)	(1.8)	(1.8)	(1.8)	(1.5)	(2.0)	(0.8)	(1.3)	(1.4)
4. Koulutustajan palkat	(0.0)	(0.4)	(0.1)	(0.4)	(0.1)	(0.1)	(0.0)	(0.1)	(0.2)
5. Sairaustajan palkat	(1.6)	(1.7)	(1.6)	(2.2)	(1.5)	(2.1)	(1.0)	(0.6)	(1.9)
6. Muut palkat	(0.1)	(1.0)	(0.2)	(0.3)	(0.2)	(0.4)	(0.2)	(0.6)	(0.6)
7. Sosiaaliturvamaksut	9.9	9.0	8.8	8.4	9.0	9.1	8.5	9.2	9.2
8. Tapaturmavakuutusmaksut	2.4	1.5	1.7	1.6	0.7	1.3	0.7	2.1	1.5
9. Työttömyysvakuutusmaksut	0.5	0.5	0.6	0.4	0.4	0.5	0.5	0.5	0.5
10. Eläketurvamaksut	15.7	12.0	12.5	12.6	13.7	13.0	12.0	15.3	12.6
11. Ryhmähenkivakuutusmaksut	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.5	0.1	0.2
1-11. YHTEENSÄ	28.6	25.2	25.8	25.2	24.0	24.1	22.0	27.2	24.0
NS. VAPAAEHTOISET ERÄT									
Nettokustannukset:									
12. Asunnoista	0.2	0.2	0.3	0.6	0.6	1.2	0.4	2.5	1.6
13. Kotitalouden tukemisesta	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
14. Työpaikkakoulutuksesta	0.2	0.9	0.6	0.2	1.9	0.6	0.5	0.7	0.8
15. Valtioista, lahjoista yms.	0.2	0.2	0.5	0.2	0.5	0.4	0.1	0.2	0.4
16. Työpaikkakoulutuksesta	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.1	0.0	0.1	0.1
17. Lastenhoidosta	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
18. Työttömyysvakuutusmaksut	0.1	0.8	0.5	0.5	0.6	0.6	0.1	0.6	0.6
19. Työttömyysvakuutusmaksut	0.0	0.5	0.1	0.1	0.0	0.2	0.0	0.1	0.1
20. Työpaikkakoulutuksesta	0.0	0.2	0.0	0.0	0.9	0.1	0.0	0.1	0.1
21. Työpaikkakoulutuksesta ym.	0.0	0.2	0.1	0.1	0.2	0.1	0.0	0.2	0.1
22. Korho- ja lomatoiminnasta	0.0	0.3	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.2
23. Ammattikoulutuksesta	0.1	1.2	0.2	0.7	0.7	1.1	0.0	0.7	0.6
24. Avustuksista	0.0	0.1	0.0	0.6	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
25. Hallintokustannukset	0.0	0.2	0.0	0.1	0.2	0.1	0.0	0.5	0.2
12-25. YHTEENSÄ	0.8	7.3	2.0	2.6	5.9	4.6	1.2	6.1	4.9
1-25. YHTEENSÄ	29.4	30.5	25.8	25.8	27.9	28.7	23.2	33.3	28.9

1) Ks. liitetaulukko 1.
(sulkeissa olevia kustannuksia ei ole syytä tässä yhteydessä verrata kokonaispalkkoihin.)

Taulukko 10. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina
työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja
1973 (koko henkilökunta)¹⁾

	20 ELINTARVIKE Foodstuffs		21 JUOMIA VALMISTAVA Beverage industries		22 TUPAKKA Tobacco		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTA PALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	1.8	-	1.5	-	1.1	2.1
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	6.9	9.0	6.5	8.5	9.0	9.6	8.6
3. VAPAAPIVNPALKAT Wages for holidays	0.5	0.7	0.3	0.3	0.7	0.8	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.1	0.2	0.1	0.1	0.3	0.2	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	1.3	1.9	1.1	1.8	2.0	2.3	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.5	9.5	7.4	9.3	7.6	9.2	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.3	1.6	1.0	1.2	0.8	0.7	1.7
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	7.3	9.4	7.3	9.5	8.8	9.6	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.05	0.0	0.03	0.0	0.04	0.0	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	25.4	34.5	24.1	32.6	29.6	33.9	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	1.0	2.0	3.2	1.8	2.7	2.2	0.9
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.2	0.1	0.3	0.5	2.1	2.8	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	1.2	1.2	1.0	1.1	5.1	3.2	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.9	1.3	1.0	1.0	0.2	0.5	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.04	0.0	0.0	-	0.1	0.1	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	0.2	0.0	-	0.0	-	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.2	0.3	0.8	0.9	0.8	2.1	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.01	-	0.1	0.1	0.2
19. LIIKUNTAKEHÄVÄTUKSESTÄ Physical education	0.04	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	0.5	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.2	0.2	0.8	0.7	0.2	0.6	0.2
22. AMMATTIOPETUKSESTÄ Employee training	0.4	0.4	0.7	0.6	0.5	0.3	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.1	0.0	0.1	0.1	0.04	0.0	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.2	0.1	0.2	0.2	0.6	0.4	0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	4.6	6.1	8.3	7.1	12.8	12.9	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	30.0	40.6	32.4	39.7	42.4	46.8	39.6

1) Tulokset perustuvat vuoden 1973 tiedusteluun ja ne on julkaistu tutkimuksessa: Kari Sihtola, Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset vuonna 1973 sekä arvioita niiden kehityksestä vuosina 1974-1976, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos B 11, Helsinki 1975.

Taulukko 11. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina
työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja
1973 (koko henkilökunta)

	23 TEKSTIILI Textiles		24 KENKÄ, VAATETUS YM. Footwear, made-up textile goods etc.		25 PUU Wood		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	1.7	-	1.5	-	1.4	2.1
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.5	9.8	7.1	8.8	6.7	6.7	8.6
3. VAPAAPIIVKALPALKAT Wages for holidays	0.03	0.5	0.1	0.4	1.0	1.2	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.1	0.3	0.1	0.1	0.03	0.0	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	1.0	2.2	0.6	1.2	0.7	2.2	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.3	8.8	7.3	9.2	7.4	8.9	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	0.6	0.8	0.7	0.5	2.1	2.5	1.7
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	6.0	7.2	5.3	10.0	6.4	9.3	9.1
10. TUOTANTOKOHITEKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.03	0.1	0.04	0.05	0.07	0.1	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	23.0	31.8	21.6	32.1	24.8	32.7	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	1.2	1.4	0.5	0.4	2.3	1.6	0.9
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.1	0.2	0.1	0.1	0.2	0.2	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.3	0.7	0.1	0.1	0.2	0.3	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.0	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.1	0.1	0.04	0.0	0.02	0.0	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.03	0.0	0.01	-	0.02	0.0	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.2	0.4	0.1	0.2	0.1	0.4	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.02	0.03	0.1	0.2	0.2
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.1	0.1	0.01	0.1	0.1	0.0	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.04	0.1	0.02	0.0	0.01	-	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.5	0.1	0.0	0.1	0.3	0.2
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.4	0.5	0.3	0.1	0.1	0.0	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.04	0.1	0.01	-	0.01	0.1	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.1	0.1	0.1	0.1	0.04	0.0	0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	2.8	4.2	1.5	1.2	3.4	3.1	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	25.8	36.0	23.1	33.3	28.2	35.8	39.6

Taulukko 12. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina
työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja
1973 (koko henkilökunta)

	26 HUONEKALU Furniture etc.		27 PAPERI Paper		28 GRAAFINEN Printing		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	1.3	-	3.0	-	1.7	2.1
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	7.5	8.4	8.1	8.9	7.5	9.5	8.6
3. VAPAAPÄIVÄPALKAT Wages for holidays	0.4	0.6	2.4	2.0	0.3	0.4	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.03	0.0	0.2	0.3	0.3	0.2	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.7	2.2	1.7	3.2	1.2	1.5	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.3	9.3	7.6	10.1	7.4	9.1	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	2.1	1.7	1.3	1.8	0.6	0.8	1.7
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	5.5	6.3	8.8	12.1	6.6	8.5	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.03	0.0	0.1	0.2	0.02	0.1	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	24.0	30.2	30.6	42.0	24.3	32.2	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.3	0.2	4.6	3.6	0.2	0.2	0.9
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.0	-	0.9	0.6	0.3	0.8	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.1	0.0	0.5	0.5	0.5	0.4	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.03	0.0	0.3	0.3	0.1	0.2	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.0	-	0.02	0.0	0.1	0.1	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	-	0.04	0.0	0.0	-	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.1	0.1	0.4	0.8	0.2	0.8	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.1	0.2	0.0	-	0.2
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.01	-	0.3	0.3	0.02	0.0	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.03	0.1	0.3	0.3	0.1	0.1	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.0	0.5	0.7	0.2	0.5	0.2
22. AMMATTIOPIETUKSESTA Employee training	0.2	0.0	0.6	0.4	0.5	0.2	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.01	0.1	0.2	0.2	0.03	0.1	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.1	0.1	0.5	0.3	0.03	0.0	0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.0	0.6	9.3	8.2	2.3	3.4	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	25.0	30.8	39.9	50.2	26.6	35.6	39.6

Taulukko 13. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina
työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja
1973 (koko henkilökunta)

	29 NAHKA- JA NAHKATEOS Leather and leather products		30 KUMI Rubber products		31 + 32 KEMIAN Chemicals	KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1973	1973
1. LOMALTA PALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	2.1	-	1.1	1.8	2.1
2. VUOSILOMAMPALKAT Wages for annual vacation	7.8	9.3	7.2	8.0	9.1	8.6
3. VAPAAPÄIVKALKAT Wages for holidays	0.1	0.5	-	-	0.3	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.02	0.3	0.0	-	0.3	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.7	1.8	0.3	1.3	2.3	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.4	8.9	7.2	9.2	9.2	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.1	1.2	0.3	0.8	1.9	1.7
8. TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	6.9	9.2	6.0	8.9	12.0	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.04	0.1	0.02	0.1	0.0	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	24.5	33.8	21.4	29.8	37.3	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on						
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.9	1.1	-	0.6	1.7	0.9
12. KOTITALOUESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.01	-	0.0	-	0.1	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.2	0.2	0.0	-	1.8	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.2	0.1	0.5	0.1	1.2	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.0	-	0.0	-	0.2	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	-	0.0	-	0.1	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.1	0.2	0.03	0.0	0.9	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.1	0.0	0.1	0.2
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.03	0.0	0.1	0.1	0.2	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHNDESTÄ Libraries and company papers	0.02	0.2	0.0	-	0.3	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.05	0.1	0.0	-	0.4	0.2
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.1	0.3	0.03	0.0	1.3	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.04	0.1	0.01	-	0.4	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.04	0.0	0.0	0.1		0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.7	2.3	0.8	0.9	8.7	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	26.2	36.1	22.2	30.7	46.0	39.6

Taulukko 14. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina
työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja
1973 (koko henkilökunta)

		33 SAVI, LASI JA KIVEN- JALOSTUS Non-metallic minerals		34 METALLIEN PERUS- TEOLLISUUS Basic metal industries		35 METALLI TUOTE Metal products		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
		1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1.	LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	2.6	-	2.0	-	2.5	2.1
2.	VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	6.8	8.7	6.7	8.8	6.5	8.5	8.6
3.	VAPAAPRIIVAPALKAT Wages for holidays	0.6	0.4	1.6	1.6	1.4	1.7	1.2
4.	KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.1	0.0	0.1	0.3	0.1	0.2	0.2
5.	SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	1.0	1.2	0.7	1.6	6.6	1.7	2.7
6.	SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.4	9.8	7.4	9.5	7.4	9.0	9.5
7.	TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	2.9	2.7	1.8	2.1	1.3	1.5	1.7
8.	TYÖTÖNNYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.5	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9.	ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	8.2	8.1	7.3	8.4	5.4	9.2	9.1
10.	TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.05	0.0	0.05	0.0	0.03	0.1	0.1
1-10.	YHTEENSÄ, Total	27.6	33.9	26.1	34.7	23.1	34.8	35.6
	NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11.	ASUNNOISTA Employee housing	0.2	0.0	5.6	4.0	1.0	0.2	0.9
12.	KOTITALOUESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.4	0.2	0.04	0.0	0.1	0.0	0.1
13.	TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.5	0.8	0.2	0.4	0.1	0.2	0.6
14.	VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.06	0.0	0.1	0.1	0.2	0.2	0.3
15.	KULJETUKSISTA Employee transportations	0.05	0.0	0.2	0.2	0.01	-	0.1
16.	LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.01	-	0.02	0.1	0.0	-	0.0
17.	TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.3	0.1	0.3	1.0	0.2	0.2	0.5
18.	TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.1	0.0	0.4	0.4	0.01	-	0.2
19.	LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.04	0.0	0.2	0.2	0.03	0.0	0.1
20.	KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.04	0.0	0.2	0.3	0.04	0.1	0.1
21.	KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.06	0.0	0.1	0.2	0.06	0.2	0.2
22.	AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.5	0.4	1.1	2.0	0.3	0.0	0.7
23.	AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.1	0.0	0.1	0.3	0.02	0.1	0.1
24.	HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.05	0.0	0.2	0.2	0.1	0.0	0.1
11-24.	YHTEENSÄ, Total	2.4	1.5	8.8	9.4	2.1	1.2	4.0
1-24.	YHTEENSÄ, Total	30.0	35.4	34.9	44.1	25.2	36.0	39.6

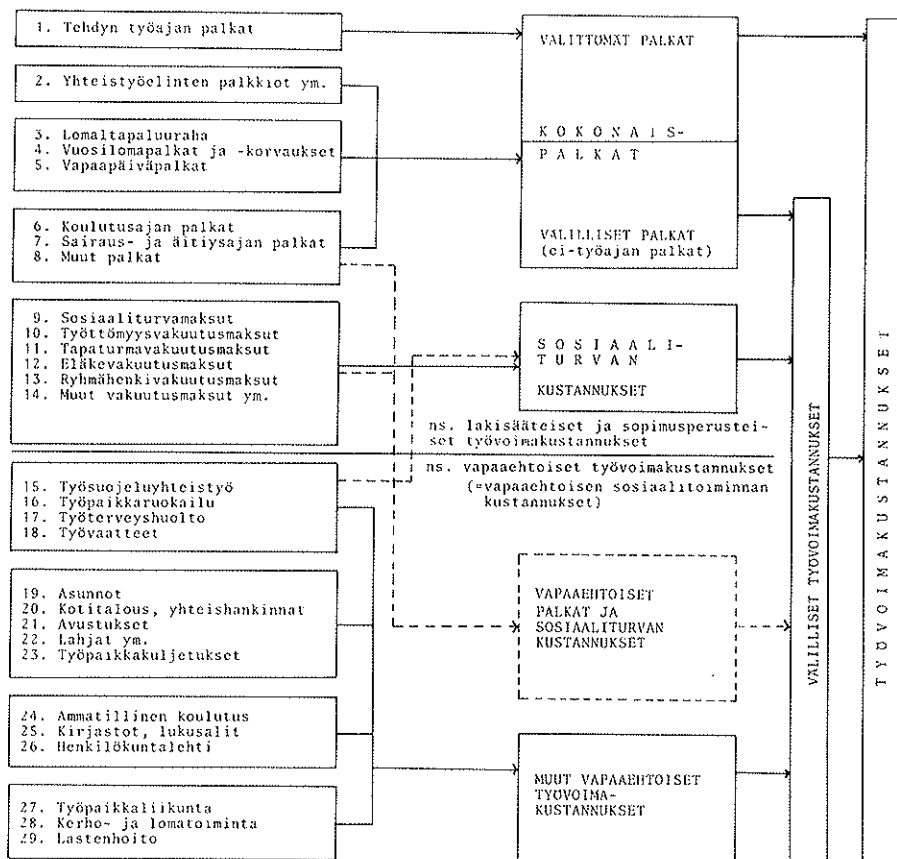
Taulukko 15. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina
työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja
1973 (koko henkilökunta)

	36 KONE Machinery		37 SÄHKÖTEK- NILLINEN Electrical machinery		38 KULKU- NEUVO Transport		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	2.4	-	1.6	-	1.8	2.1
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	6.4	8.2	7.3	8.8	7.0	8.6	8.6
3. VAPAAPÄIVÄPALKAT Wages for holidays	1.4	1.9	1.1	1.1	1.7	2.4	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.01	0.3	0.2	0.2	0.8	0.0	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.5	2.1	0.7	2.4	0.9	2.4	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.3	9.7	7.4	9.9	7.6	9.3	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	1.4	1.6	0.6	1.0	1.5	1.9	1.7
8. TYÖTÖMYISVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	4.9	5.9	5.4	6.3	7.5	6.8	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.03	0.1	0.03	0.2	0.05	0.05	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	22.3	32.6	23.1	31.9	27.5	33.7	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on							
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.4	0.6	0.5	0.5	1.1	0.1	0.9
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.0	-	0.0	-	0.1	0.0	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.1	0.1	0.7	0.9	0.2	0.2	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.1	0.1	0.1	0.2	0.3	0.2	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.02	0.0	0.01	0.0	0.03	0.0	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.01	0.0	0.0	-	0.1	0.0	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.2	0.4	0.2	1.1	0.2	0.5	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.02	0.0	0.04	0.0	0.04	0.1	0.2
19. LIIKUNTARASVATUKSESTA Physical education	0.02	0.0	0.1	0.0	0.05	0.1	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.02	0.0	0.05	0.1	0.03	0.1	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.1	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.2
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.5	0.2	0.8	1.2	0.6	1.5	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.01	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.04	0.0	0.1	0.1	0.03	0.0	0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.5	1.7	2.9	4.3	2.9	3.0	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	23.8	34.3	26.0	36.2	30.4	36.7	39.6

Taulukko 16. Välilliset työvoimakustannukset prosentteina
työajalta maksetuista palkoista v. 1970 ja
1973 (koko henkilökunta)

	39 MUU TEOLLISUUS Other manu- facturing		666 TEOLLISUUS- KOMPLEKSIT Multibranch enterprises		KOKO TEOL- LISUUS Total manuf.
	1970	1973	1970	1973	1973
1. LOMALTAPALUURAHAA Return-from-vacation bonus	-	1.6	-	1.9	2.1
2. VUOSILOMAPALKAT Wages for annual vacation	6.8	7.2	7.7	8.3	8.6
3. VAPAAPIVÄPALKAT Wages for holidays	0.7	1.0	1.1	1.5	1.2
4. KOULUTUSAJAN PALKAT Wages for vocational training	0.02	-	0.2	0.3	0.2
5. SAIRAUSAJAN PALKAT Wages for periods of sickness	0.7	1.5	1.2	2.5	2.7
6. SOSIAALITURVAMAKSUT Contributions to social security	7.5	9.0	7.5	9.6	9.5
7. TAPATURMAVAKUUTUSMAKSUT Accident insurance premiums	0.9	1.4	1.1	1.6	1.7
8. TYÖTÖMYYSVAKUUTUSMAKSUT Contributions to unemployment insurance	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
9. ELÄKETURVAMAKSUT Contributions to employee pensions insurance	6.6	9.1	7.4	10.2	9.1
10. TUOTANTOKOMITEAKUSTANNUKSET Costs of production committees	0.02	0.0	0.1	0.1	0.1
1-10. YHTEENSÄ, Total	23.6	31.2	26.7	36.4	35.6
NETTOKUSTANNUKSET Expenditure (net) on					
11. ASUNNOISTA Employee housing	0.6	0.6	3.1	2.3	0.9
12. KOTITALOUDESTA, YHTEISHANKINNOISTA Household facilities, common purchases	0.02	0.0	0.4	0.2	0.1
13. TYÖPAIKKARUOKAILUSTA On the job meals	0.4	0.5	0.4	0.6	0.6
14. VAATTEISTA, LAHJOISTA YMS. Work clothes and gifts	0.2	0.2	0.3	0.1	0.3
15. KULJETUKSISTA Employee transportations	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
16. LASTENHUOLLOSTA Child welfare	0.0	-	0.1	0.1	0.0
17. TERVEYDENHUOLLOSTA Health and medical services	0.04	0.1	0.3	0.6	0.5
18. TYÖSUOJELUSTA Accident prevention	0.01	-	0.1	0.2	0.2
19. LIIKUNTAKASVATUKSESTA Physical education	0.03	0.0	0.2	0.2	0.1
20. KIRJASTOISTA, TYÖPAIKKALEHDESTÄ Libraries and company papers	0.0	-	0.2	0.2	0.1
21. KERHO- JA LOMATOIMINNASTA Clubs and vacation facilities	0.2	0.3	0.3	0.3	0.2
22. AMMATTIOPETUKSESTA Employee training	0.1	0.1	0.7	0.8	0.7
23. AVUSTUKSISTA EM. ALOILLE Aid to social welfare organizations	0.01	0.2	0.1	0.3	0.1
24. HALLINTOKUSTANNUKSET Administrative expenditure	0.1	0.1	0.3	0.3	0.1
11-24. YHTEENSÄ, Total	1.8	2.2	6.6	6.3	4.0
1-24. YHTEENSÄ, Total	25.4	33.4	33.3	42.7	39.6

Työvoimakustannusten jakokaavio

Kustannusten jakokaaviossa on aluksi esitetty ne kustannuserät, joista työvoimakustannukset koostuvat sen erittelyn mukaisesti, jota tietoja kerättäessä on noudatettu. Toiseksi kaaviosta ilmenee miten kustannuserät on ryhmitelty palkkoihin, sosiaaliturvakustannuksiin ja vapaaehtoiisiin työvoimakustannuksiin. Kolmanneksi kuvio kertoo välillisten työvoimakustannusten ja työvoimakustannusten välisen eron. Neljäs jaottelu on suoritettu lakisääteisten (= laki- ja sopimusperusteisten) sekä vapaaehtoisten työvoimakustannusten välillä. Edellä mainittuja ratkaisuja on kaaviossa kuvattu yhteinäisillä viivoilla, jotka myös vastaavat tässä selvityksessä sovellettua käytäntöä. Katkoviivat liittyvät lähinnä lakisääteisten sekä vapaaehtoisten työvoimakustannusten väliseen jakoon ja viittaavat siihen, että kyseisiin eriin sisältyy sekä lakisääteisiä että vapaaehtoisia kustannuksia. Koska ko. erien eroittelu tämän tiedustelun puitteissa on ollut mahdotonta, on jaottelu suoritettu aikaisempien periaatteiden mukaan.

LIITE 4. TIEDUSTELULOMAKE

ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS
Näringslivet Forskningsinstitut

SUOMEN TYÖNANTAJAIN KESKUSLIITTO
Laki- ja sosiaaliasiainosasto

Pyydämme vastaustanne 1. 4. 1978 mennessä Elinkeinoelämän Tutkimuslaitokseen, Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki 12. Ohjeiden tarkka lukeminen helpottaa vastaamista. Epäselvissä tapauksissa pyydetään ottamaan yhteyttä valtiot.kand. Kari Sihtolaan, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos puh. 90/601 322

Tutkimus on **luottamuksellinen** ja yksityisiä yrityksiä koskevat tiedot pidetään **ehdottomasti salaisina**.

TIEDUSTELU

TEOLLISUUDEN TYÖVOIMAKUSTANNUKSISTA v. 1977

(Tiedustelu koskee **vain teollista** toimintaa. Yrityksen mahdollista maa- ja metsätaloutta, tukku- ja vähittäiskauppaa yms. toimintaa ei lasketa mukaan).

I. YLEISTIEDOT

1. Yrityksen nimi -----

2. Annetut tiedot koskevat seuraavia yrityksen toimipaikkoja (ohje 1)

Sijainti- paikkakunta	Tuotannonala	Työntekijöitä keskim. v. 1977		Muuta henkilökuntaa keskim. v. 1977	
		yhteensä	siitä naisia	yhteensä	siitä naisia
-----	-----	-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----	-----	-----
Yht.		-----	-----	-----	-----

3. Annetut tiedot koskevat tilivuotta (ohje 2) ----- — -----

4. Yrityksen vuosivaihto (nettoliikevaihto) (ohje 3) ----- mk

5. Käyttöomaisuuden arvo vuoden 1977 päättyessä
(ohje 4) ----- mk

6. Jalostusarvo (ohje 5) ----- mk

II. VÄLITTÖMÄT, TEHDYLTÄ TYÖAJALTA MAKSETUT PALKAT JA TYÖTUNNIT

1. Työntekijöiden palkat (ohje 6) ----- mk

" luontoisedut (ohje 6) ----- mk

" tehty työaika (ohje 7) ----- t

2. Muun henkilökunnat palkat (ohje 6) ----- mk

" luontoisedut (ohje 6) ----- mk

OHJEET

**teollisuuden työvoimakustannuksia koskevan tiedustelu-
lomakkeen täyttämiseksi**

1. Yritykset, joilla on useampia virallisessa teollisuustilastossa itsenäisenä käsiteltyjä toimipaikkoja, ilmoittavat tämän kohdan tiedot jokaisesta toimipaikasta erikseen. Niissä tapauksissa, jolloin lomakkeessa varattu tila ei ole riittävä, pyydetään tämän kohdan vastaukset antamaan erillisellä liitteellä. Työntekijöiksi lasketaan samoin kuin teollisuustilastossa-kin (SVT XVIII A) varsinaiset valmistustyöntekijät, niiden joukossa työhön osaaottavat työnjohtajat sekä apuosastojen työntekijät. Muuhun henkilökuntaan kuuluvat yrityksen omistajia ja erillistä myyntikonttori-henkilökuntaa lukuunottamatta muut yrityksen palveluksessa olevat henkilöt. Henkilökunnan vuotuinen keskimäärä saadaan jakamalla kuukausikeskimäärien summa kahdellatoista.
2. Jos tilivuosi ei ole sama kuin kalenterivuosi 1977, annetaan tiedot viimeisimmältä päättyneeltä tilivuodelta. Tilivuoden alkamis- ja päättymispäivämäärät merkitään lomakkeeseen.
3. Vuosivaihto (nettoliikevaihto) tarkoittaa bruttomyyntiä, josta on vähennetty myönnetty alennukset, palautetut tavarat ja päällykset, myynnin aiheuttamat kurssitappiot, liikevaihto- ja valmisteverot, myynnistä aiheutuneet rautatierahdit ja vieraat kuljetus- ja huolintakustannukset.
4. Käyttöomaisuuden arvo ilmoitetaan teollisuustilaston yleislomakkeen mukaisesti (kohta H, sarake f). Arvostus tapahtuu käyttöomaisuus-esineiden uusarvon mukaan.
5. Jalostusarvo = käyttökate (ml. vaihto-omaisuuden arvostusvarauksen muutos)¹⁾ + kokonaispalkat sosiaalikuluihin + maksetut korot. Mikäli jalostusarvon laskeminen tuottaa kohtuutonta vaivaa voidaan tähän kysymykseen jättää vastaamatta.
6. Tehdyttä työajalta sekä säännölliseltä että ylityöajalta (laki- ja sopimusperusteiselta) maksetut rahapalkat ilmoitetaan bruttomäärinä vero- yms. pidätyksiä vähentämättä. Näihin kuuluvat kaikki palkat mahdollisine erilaisine vuorotyö- ja olosuhdelisineen, tuotantopalkkiot, provisiot, tantie- mit yms., eivät kuitenkaan matkakorvaukset eivätkä päivärahat. Tässä kohdassa ilmoitettaviin tehdyttä työajalta maksettuihin palkkoihin **eivät myöskään kuulu vuosilomapalkat ja -korvaukset, lomaltapaluuraha ja vastaavat, vapaapäiväpalkat, palvelusvuosikorvaukset ja vastaavat, kurssi- ja koulutustoiminnan ajalta maksetut palkat, reservissäoloajalta maksetut palkat eivätkä sairaudesta, tapaturmista tai raskaudesta ja synnytyksistä johtuvalta poissaololta maksetut palkat.** Nämä vapaa-ajalta ym. maksetut palkat tai niitä vastaavat ilmoitetaan kohdassa III. A. 1—10. Ennakkoperintälain 4. §:n mukaiset luontoisedut ilmoitetaan erikseen sen suuruisina kuin niistä ennakkopidätykset suoritetaan.
7. Tehtyä työaikaa on varsinainen työnteko tai vastaava työpaikalla tai muualla (tuotannollinen työ). Työnopastus ja työhön perehdyttäminen työpaikalla sekä muu työaikalain tehtyyn työaikaan luettavaksi edellyttämä aika. Työaikaan lasketaan myös tehty ylityötunnit (tehdystä työajasta kertyy tehdyn työajan palkka).

¹⁾ Virallisen tuloslaskelman mukainen käyttökate korjattuna vaihto-omaisuuden arvostusvarauksen muutoksella.

III VÄLILLISET TYÖVOIMAKUSTANNUKSET

- A. Muut kuin kohdassa II mainitut rahasuoritukset henkilökunnalle tai heidän perheilleen (ohje 8), mk

	Työntekijät	Muu henkilö- kunta	Yhteensä
1. Vuosilomapalkat (ohje 9)	-----	-----	-----
2. Lomaltapaluuraha, lomalle- lähtöraha ja vastaavat	-----	-----	-----
3. Vuosilomakorvaukset (ohje 10)	-----	-----	-----
4. Vapaapäiväpalkat (ohje 11)			
a. arkipyhäkorvaukset	-----	-----	-----
b. vapaavuorokorvaus ja -raha	-----	-----	-----
5. Yrityksen suoraan maksamat sairausajan palkat (ohje 12)			
a. varsinaiselta sairaus- ja työkyvyttömyysajalta maksettu palkka	-----	-----	-----
b. äitiysajalta maksettu palkka	-----	-----	-----
6. Sairausvakuutuksen yrityk- sille suorittamat päivä- ja äitiysrahat			
a. varsinaiselta sairaus- ja työkyvyttömyysajalta suo- ritetut päivärahat	-----	-----	-----
b. äitiysajalta suoritetut äitiysrahat	-----	-----	-----
7. Sairauskassoille maksetut kannatusmaksut (ohje 13)	-----	-----	-----
a. kannatusmaksut kassoille	-----	-----	-----
b. siitä sairausajan palk- koja vastaava osuus	-----	-----	-----
8. Koulutusajalta maksetut palkat (ohje 14)	-----	-----	-----

8. Jos tietoja kustannuksista, jotka pyydetään ilmoittamaan erikseen työntekijäin ja muun henkilökunnan osalta, ei jostakin syystä voida eritellä edes arvioimalla, ilmoitetaan yhteissumma "yhteensä" sarakkeessa. Samoin silloin, kun eri kysymyksiä koskevia tietoja ei ilman kohtuutonta vaivaa saada erikseen, voivat annetut tiedot sisältää useampia kysymyksiä, kunhan lomakkeessa selvästi merkitään mistä ryhmistä on kysymys. Sellaisissa tapauksissa, jolloin yrityksen omistama kiinteistö tai irtaimisto palvelee muutakin kuin kysymyksen tarkoittamaa, työvoimaan kohdistuvaa toimintaa, lasketaan ensin annettujen ohjeiden mukaan ko. kiinteistön tai irtaimiston kokonaiskustannukset, jonka jälkeen arvioidaan työvoimaan kohdistuvan toiminnan osuus kustannuksista käyttöajan tai muun sellaisen perusteen mukaan.
On tärkeää, että kustannukset ilmoitetaan **vain yhdessä palkassa** ts. kohdassa, mihin ne pääasiallisesti kuuluvat. Poikkeuksen tästä säännöstä tekevät kuitenkin yrityksen työvoimaan kohdistuvan toiminnan piirissä toimivalle henkilökunnalle (mm. luottamusmiehille, sosiaalihenkilöstölle) tehdyltä työajalta maksetut palkat, jotka ilmoitetaan paitsi työntekijäin ja muun henkilökunnan kokonaispalkkojen yhteydessä (kohta II. 1—2) myös eri toimintamuotoja koskeviin kustannuksiin sisältyvinä.
Mikäli työvoimaan kohdistuvan toiminnan piirissä toimivan henkilökunnan työ ei kokonaan liity eri toimintamuotojen yhteydessä määriteltyihin tehtäviin, arvioidaan ko. henkilön tähän toimintamuotoon kohdistuvan työn palkka- ym. kustannukset tehdyn työajan tai muun sellaisen perusteen mukaan.
9. Sisältää myös mahdollisten sopimusperusteisten lomien ajalta maksetut palkat, esim. talviloma-ajan palkat.
10. Vuosilomakorvaukset ilmoitetaan erikseen mikäli mahdollista.
11. Vapaapäiväpalkkoihin sisältyvät muille kuin kiinteätä viikko- tai kuukausipalkkaa saaville maksetut itsenäisyyspäivän ja vapunpäivän palkat sekä muut ns. arkipyhäkorvaukset. Vapaavuorokorvauksella ja -rahalla tarkoitetaan keskeytymättömästä vuorotyöstä työajan tasaamiseksi annetulta vapaa-ajalta tai pitämättömältä vapaavuorolta maksettua palkkaa.
12. Kohdassa 5 a ilmoitetaan myös muuhun terveyden ja sairauden hoitoon liittyvän ajan palkat (mm. lääkärin tarkastukset ja hoitokäynnit). Sairaus- ja äitiysajan palkkojen maksamisen perusteella työnantajalle sairausvakuutuksesta suoritettut päivä- ja äitiysrahat ilmoitetaan erikseen kohdassa III A 6.
13. Milloin työnantaja maksaa lakiin tai työehtosopimukseen perustuvat sairausajan palkat sairaskassan kautta, ilmoitetaan näitä vastaava kannatusmaksu tämän kysymyksen kohdassa b.
14. Koulutusajan palkkaa ovat työnantajan järjestämään, työehtosopimuksen tai oppisopimuslain edellyttämään koulutustilaisuuteen osallistumisen ajalta maksetut palkat. Palkansaajien (työntekijät ja toimihenkilöt) osallistuessa koulutukseen a) työnantajan määräyksestä, b) työmarkkinajärjestöjen yhteistoimintasopimusten (mm. työsuojelu-, rationalisointi-, tiedotus- ja terveydenhuoltosopimukset) perusteella tai, c) koulutusopimuksen (4 §, ammattijärjestöjen järjestämä koulutus) sekä d) oppisopimuslain (10 §, oppisopimusoppilaan tietopuolinen koulutus) perusteella ilmoitetaan heille koulutustoiminnan ajalta maksetut palkat tässä kohdassa. Muut koulutustoiminnasta aiheutuvat kustannukset (päivärahat, kouluttajien palkkiot, tekniset kustannukset jne.) ilmoitetaan osassa III B eri toimintamuotoja koskevien kustannusten yhteydessä.

	Työntekijät	Muu henkilö- kunta	Yhteensä
III A. 9. Työnantaja - työntekijä-yhteistyön ajalta maksetut korvaukset ja palkkiot (ohje 15)			
a. luottamusmiesten ansionmenetyksen korvaus ja palkkiot	-----	-----	-----
b. työsuojeluyhteistyyöhön osallistuvien ansionmenetyksen korvaus ja palkkiot	-----	-----	-----
c. muun yhteistyön ajalta maksetut palkat ym. (esim. tuotantokomiteapalkkiot)	-----	-----	-----
10. Muut palkkaerät (ohje 16)			
a. palvelusvuosikorvaus	-----	-----	-----
b. lapsen sairaudesta johtuvan poissaoloajan palkka	-----	-----	-----
c. muut palkkaerät	-----	-----	-----
11. Työnantajan sosiaaliturvamaksut	-----	-----	-----
a. maksun määräytymisperuste (ohje 17)	-----		
12. Tapaturmavakuutusmaksut ja korvaukset (ohje 18)	-----	-----	-----
13. Työttömyysvakuutus- ja ero-rahamaksut (ohje 19)	-----	-----	-----
14. Ryhmähenkivakuutus (ohje 20)	-----	-----	-----
15. Muut vakuutusmaksut (ohje 21)	-----	-----	-----
16. Yrityksen suoraan maksamat eläkkeet (ohje 22)	-----	-----	-----

15. Tässä kohdassa ilmoitetaan pääluottamusmiehen ja luottamusmiesten ansionmenetyskorvaukset ja palkkiot, joita nämä saavat tehtävästään luottamusmiehinä. Erikseen ilmoitetaan myös työsuojeluyhteistyöhön osallistuvien ansionmenetyskorvaukset ja palkkiot. Huom. ko. korvaukset ilmoitetaan myös tehdyltä työajalta maksettuina palkkoina kohdassa II 1. ja 2.
Muun yhteistyön ajalta maksettuihin korvauksiin ja palkkioihin viedään mm. tuotantokomiteoiden yritykselle aiheuttamat kustannukset, joita ovat lähinnä komitean jäsenten kokouspalkkiot sekä muiden yhteistyö- ja ammattiyhdistystehtävien ajalta maksetut palkat.
16. Muihin palkkioihin luetaan mm. palvelusvuosikorvaukset, varallaoloajan korvaus ja hälytysraha, reservin kertausharjoituksissa oloajalta maksetut palkat, matkustusajan palkka, julkisten luottamustehtävien ajalta maksetut palkat.
17. Tähän merkitään yrityksen sosiaaliturvamaksujen laskennassa 1. 1. 1977 lähtien sovellettu maksun määrätysmisperuste 8.875 %, 9.375 % tai 9.875 %.
18. Tapaturmakorvaukset tarkoittavat mahdollisen omavastuun aiheuttamia korvauksia.
19. Työttömyysvakuutusmaksuun sisältyy osuus Eroraharahastolle.
20. Ryhmähenkivakuutuksella tarkoitetaan vuoden 1976 helmikuussa solmitun kokonaisratkaisun yhteydessä sovittua yleisen vapaa-ajan tapaturmavakuutuksen korvaavaa ryhmähenkivakuutusta.
21. Muihin työnantajan henkilökunnalleen ottamiin vakuutuksiin kuuluvat kaikki ei-lakisääteiset vakuutukset (esim. vapaa-ajan tapaturmavakuutus ja vastuuvakuutus).
22. Yrityksen suoraan maksamilla eläkkeillä tarkoitetaan työeläkelakien ulkopuolella maksettujen vanhuus-, perhe- ym. eläkkeiden lisäksi huoltoapulain 5 §:n mukaista eläkettä.

	Työntekijät	Muu henkilö- kunta	Yhteensä
III A. 17. Eläkesäätiöt (ohje 23)			
a. säätiön nimi	-----	-----	-----
b. TEL-lakisääteisiä etuja vastaavat kannatusmaksut säätiölle v. 1977	-----	-----	-----
c. TEL-mukaiset lakisäätei- set edut ylittäviä vapaa- ehtoisia etuja vastaavat työnantajan kannatusmak- sut säätiölle v. 1977	-----	-----	-----
18. Eläkekassat (ohje 23)			
a. Eläkekassan nimi	-----	-----	-----
b. TEL-lakisääteisiä etuja vastaavat maksut eläke- kassalle v. 1977	-----	-----	-----
c. TEL-mukaiset lakisäätei- set edut ylittäviä etuja vas- taavat työnantajan maksut v. 1977	-----	-----	-----
19. Eläkevakuutus (ohje 23)			
a. vakuutusyhtiön nimi	-----	-----	-----
b. TEL-lakisääteisiä etuja vastaavat vakuutusmaksut v. 1977	-----	-----	-----
c. TEL-mukaiset lakisäätei- set edut ylittäviä vapaa- ehtoisia etuja vastaavat työnantajan vakuutusmak- sut vakuutusyhtiölle v. 1977	-----	-----	-----
d. LEL-mukaisia etuja vas- taavat vakuutusmaksut vakuutusyhtiölle v. 1977	-----	-----	-----
III B. Muut välilliset työvoimakustannukset (ks. ohje 8), mk			
1. Yrityksen kokonaan tai osit- tain omistamista henkilökun- nan käyttöön luovuttamista asunnoista syntyneet kustannukset (ohje 24)	-----	-----	-----

23. TEL- ja LEL-vakuutusmaksuina sekä eläkesäätiöiden kannatusmaksuina ilmoitetaan vuoden 1977 aikana suoritettut maksut (ennakko- ja lisämaksut).
24. Yrityksen kokonaan tai osaksi omistaman, työvoimaan kohdistuvaa toimintaa palvelevan kiinteistön tai irtaimiston, joka kirjanpidossa on aktivoitu, pääomakustannukset so. pääoman korko + poistot lasketaan erityisesti tätä tiedustelua varten seuraavien perusteiden mukaisesti:
- Rakennuksista (ml. asunto-osakkeet) 5 % rakennusten jälleenhankinta-arvosta
 - Irtaimesta käyttöomaisuudesta 13 % jälleenhankinta-arvosta
 - Maasta, joka on luovutettu selvästi käypää hintaa alempaan hintaan asuntotontteiksi, urheilukentiksi tai muuhun vastaavaan yrityksen työvoimaan kohdistuvaa toimintaa palvelemaan tarkoitukseen 7.5 % nykyarvosta (verotusarvosta).

Mikäli jälleenhankinta-arvoa ei tiedetä tai ei voida laskea, voidaan käyttää uusarvovakuutusperusteista palovakuutusarvoa lisättynä omavastuun arvolla. Jos käyttöomaisuutta ei kuitenkaan ole uusarvovakuutettu, niin käytetään poistoprosentteina rakennuksista 8 % rakennuksen nykyarvosta ja irtaimesta käyttöomaisuudesta 23.5 % nykyarvosta.

Tilivuoden aikana hankitun irtaimen käyttöomaisuuden, jonka hankintamenoa ei ole aktivoitu, kustannuksina ilmoitetaan hankintamenot kokonaisuudessaan.

Pääomakustannusten lisäksi lasketaan kiinteistölle ja irtaimelle käyttöomaisuudelle **vuotulset käyttö- ja ylläpitokustannukset**. Näihin kuuluvat korjaus-, polttoaine-, sähkö-, vakuutusmaksu-, vero- ja hoitohenkilökunnan tehdyltä työlajalta maksetut palkkakustannukset. Jos esim. sähkö näihin tarkoituksiin saadaan yrityksen omistamasta voimalaitoksesta, lasketaan sen kustannukset joko myynti- tai ostohinnan mukaan riippuen siitä myykö yritys sähköä ulkopuolisille vai ostaako se sitä ulkopuolisilta. Hoitohenkilökuntaan lasketaan kuuluvaksi isännöitsijät, talonmiehet, siivoojat yms. Edellämainitut palkkakustannukset sisältyvät myös kohtaan II. 1—2.

Edelleen ilmoitetaan yrityksen omistamien asuntoalueiden yhteydessä olevien teiden, puistojen, kukkaistutusten ym. pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset sekä asuntoalueen katuvalaituksesta, viemäröinnistä ja lämpökeskuksesta aiheutuvat kustannukset.

Kun edellä mainitulla tavalla on saatu selville yrityksen bruttokustannukset, vähennetään niistä yrityksen henkilökunnalta mahdollisesti kantamat korvaukset tai omaisuudesta saadut tulot.

	Työntekijät	Muu henkilö- kunta	Yhteensä
III B. 2. Yrityksen ulkopuolisilta vuokraamista ja henkilökunnan käyttöön luovuttamista asunnoista syntyneet kustannukset (ohje 25)	-----	-----	-----
3. Yrityksen kustannukset henkilökunnan oman asuntotoiminnan tukemisesta (ohje 26)	-----	-----	-----
4. Kustannukset henkilökunnan kotitalouden tukemisesta (ohje 27)	-----	-----	-----
5. Kustannukset henkilökunnalle alennettuun hintaan myydyistä tai luovutetuista tarvikkeista (ohje 28)	-----	-----	-----
6. Kustannukset työpaikkaruokailusta (ohje 29)	-----	-----	-----
7. Kustannukset työvaatteista (ohje 30)	-----	-----	-----
8. Lahjat merkkipäivien johdosta	-----	-----	-----
9. Kustannukset kuljetuksista työpaikoille (ohje 31)	-----	-----	-----
10. Lastenhoidon kustannukset (ohje 32)	-----	-----	-----
11. Terveysten- ja sairaanhoidon kustannukset (ohje 33)	-----	-----	-----
a. työterveyshuollon kustannukset	-----	-----	-----
b. muut kustannukset	-----	-----	-----

25. Sellaisissa tapauksissa, jolloin henkilökunnalta on kannettu korvausta tai toiminnaasta on muutoin saatu tuloa, pyritään nettokustannuksiin. **Nettokustannukset tarkoittavat tämän kysymyksen kohdalla yrityksen ulkopuolisille maksamien vuokrien ja henkilökunnalta saamien vuokrien erotusta.**
26. Tällaiset kustannukset syntyvät pääasiassa rakennuslainoista, alennettuun hintaan myydyistä tai luovutetuista omakotitonteista sekä henkilökunnalle sen omakotirakennustoiminnan yhteydessä annetusta teknisestä yms. avusta. Rakennuslainoista syntyneet kustannukset tarkoittavat liikepankkien keskim. antolainauskoron (9.9 %) ja kannetun koron erotusta. Omakotitontiksi alennettuun hintaan myydyistä tai luovutetusta maasta yritykselle syntyneet vuotuiset bruttokustannukset lasketaan ohjeen 24 mukaan ja niistä vähennetään saadut maksut. Tilivuoden aikana annetut raha-avustukset otetaan kustannuksina kokonaisuudessaan ja muusta avustuksesta nettokustannukset.
27. Yrityksen omistamien henkilökunnan käyttöön tarkoitettujen erillisten talusrakennusten, saunojen, pesutupien, mankeleiden, leipomoiden ym. bruttokustannukset, joista kannetut korvaukset vähennetään, lasketaan ohjeen 24 mukaan. Yrityksen ulkopuolisilta vuokraamien saunojen yms. nettokustannukset lasketaan ohjeen 25 mukaan. Lisäksi tässä kohdassa ilmoitetaan kotitalouden kurssi-, neuvonta- ja kilpailutoiminnasta ja palstaviljelytoiminnan teknisestä avustamisesta aiheutuneet nettokustannukset. Sikäli kuin yrityksen omistamien kiinteistöjen pääoma-, käyttö- tai ylläpitokustannuksia esiintyy, lasketaan ne bruttomääränä, josta mahdollisesti kannetut korvaukset vähennetään ohjeen 24 mukaan. Vuokra-kiinteistön suhteen noudatetaan ohjeen 25 periaatetta.
28. Jos mainitut tarvikkeet koskevat yrityksen omia tuotteita, lasketaan kustannukseksi yrityksen tavanomaisen myyntihinnan ja kannettujen korvausten erotus. Jos kyseessä ovat yrityksen toimesta henkilökunnalle hankitut polttopuut, elintarvikkeet yms., ilmoitetaan ostohinnan ja kannettujen korvausten erotus.
29. Yrityksen omistamien huoneistojen (esim. ravintola, kanttiini ja ruokahuone) pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset lasketaan ohjeen 24 mukaisesti. Kohdassa III B.6 ilmoitetaan myös yrityksen oman keittiö- ja palveluhenkilökunnan palkkakustannukset. Vuokrattujen kiinteistöjen suhteen noudatetaan ohjeen 25 periaatetta. Tarjoillusta ruoasta, kahvista ja teestä yritykselle syntyneet kustannukset ilmoitetaan nettomääräisinä.
30. Tässä kohdassa ilmoitetaan kaikki työvaatteista aiheutuvat nettokustannukset (hankinta ja pesu). Työturvallisuusvarusteista aiheutuvia kustannuksia ei lueta välillisiksi työvoimakustannuksiksi.
31. Yrityksen toimesta järjestettyjen, päivittäisten, henkilökunnan kiinteään työpaikkaan ja takaisin tapahtuvien kuljetusten aiheuttamat nettokustannukset. Henkilökunnan matkakorvauksia ja päivärahoja ei lasketa mukaan.
32. Kustannukset seimistä, lastentarhoista ja päiväkodeista ym. lastenhoidosta. Muita lastenhoidon kustannuksia ovat mm. kustannukset leikkikentistä ja nuorisokerhoista sekä kesäsiirtola- että leiritoiminnan kustannukset (ml. henkilökunnan palkkaus). Yrityksen omistamien kiinteistöjen pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset lasketaan ohjeen 24 mukaan. Ulkopuolisilta vuokrattuihin kiinteistöihin sovelletaan ohjeessa 25 mainittua periaatetta. Muut kustannukset ilmoitetaan nettomääräisenä.
33. Kohdassa a. ilmoitetaan työnantajalle työterveydenhoidosta tilikauden aikana aiheutuneet kustannukset niinkuin niistä KELA:n sairausvakuu-

	Työntekijät	Muu henkilö- kunta	Yhteensä
III B. 12. Työsuojeluyhteistyön kustannukset (ohje 34)			
a. työsuojelukoulutuksen tekniset kustannukset	-----	-----	-----
b. muut työsuojeluyhteistyön kustannukset	-----	-----	-----
13. Muusta työnantaja-työntekijäyhteistyöstä aiheutuvat kustannukset (ohje 35)	-----	-----	-----
14. Liikuntakasvatuksen kustannukset (ohje 36)			
a. urheilukentät, harjoitus- hallit, retkeilymajat ja muut kiinteät laitteet, urheiluvälineet	-----	-----	-----
b. ohjaus-, kurssi-, leiri- ja koulutustoiminta, kilpailu- matkat ja palkinnot sekä muu liikuntakasvatus	-----	-----	-----
15. Kustannukset henkilökunnan kirjastoista ja lukusaleista (ohje 37)	-----	-----	-----
16. Kustannukset henkilökunta-lehdestä (ohje 38)	-----	-----	-----
17. Kustannukset kerhotoiminnasta ja henkilökunnan juhlista (ohje 39)			
a. juhla- ja kerhohuoneistojen kustannukset	-----	-----	-----
b. muut kustannukset	-----	-----	-----
18. Lomatoiminnan kustannukset (ohje 40)	-----	-----	-----

tusosaston ohjeiden (liittyvät korvaushakemukseen n:o SV 60) mukaan on sairausvakuutuslain 29 §:n 1 momentin mukaisia korvauksia haettaessa ilmoitettava. Kohtaan b. merkitään ne työnantajalle terveyden- ja sairaanhoidosta koituvat kustannukset, jotka eivät kuulu edellä mainitun lain piiriin.

Kohtaan a. sisältyvät korvaushakemuksen mukaisesti terveydenhoito-henkilökunnan palkkaus- ja matka- sekä koulutuskustannukset, kustannukset laboratorio- ja röntgentutkimuksista sekä fysikaalisesta hoidosta, terveysaseman lääkekustannukset, koulutus- ja neuvontakustannukset, tutkimus- ja hoitovälineiden hankinnasta koituvat kustannukset, toimisto- ja huoneistokustannukset, sairaankuljetus- ja työhygieenisten mittausten kustannukset. Kustannukset ilmoitetaan vähennettynä terveystoiminnan tuloilla.

Kohtaan b. sisältyvät muut kuin edellä mainitut työterveyskustannukset. Tällöin tulevat kysymykseen mm. hammashoidosta koituvat kustannukset, sairaaloiden hoitopäivämaksut jne. Kiinteistöjen rakennus- ja korjauskustannukset sekä kiinteiden kalusteiden hankinnasta aiheutuvat kustannukset sisältyvät tähän kohtaan työvoimakustannustiedustelun ohjeen 24 mukaisesti.

34. Työsuojelukoulutuksen kustannuksista katsotaan tässä kohdassa työpaikalla kurssi- ym. toiminnasta aiheutuvat tekniset kustannukset (ml. kouluttajien palkat ja palkkiot) sekä työpaikan ulkopuolella pidettäville kursseille osallistuvien kurssimaksut (päivärahat) ym. vastaavat. Kohtaan 12 b kirjataan työsuojelutoiminnasta aiheutuvat neuvonta-, valistus- ym. työsuojelu yhteistyön kustannukset. Työturvallisuusvälineiden ja -varusteiden aiheuttamia kustannuksia ei katsota välillisiksi työvoimakustannuksiksi. Työsuojeluvaltuutettujen ja -asiamiesten ansionmenetyksen korvaukset ja palkkiot ilmoitetaan siltä osin kun ne koostuvat työsuojelutehtävistä kohdassa III A. 9 b.
35. Tähän kohtaan luetaan muista työnantaja — työntekijäyhteistyö- (pl. työsuojeluyhteistyö) ja ammattiyhdistystehtävistä yrityksille aiheutuvat hallinnolliset ja tekniset kustannukset (mm. huoneistokustannukset, koulutuskustannukset).
36. Yrityksen omistamien kiinteistöjen, niiden joukossa hiihto- ja viikonloppumajojen pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset ohjeen 24 mukaan (ml. tähän kohtaan liittyvän sosiaalihenkilöstön palkkaus). Vuokrattujen kiinteistöjen suhteen noudatetaan ohjetta 25.
37. Yrityksen omistamien henkilökunnan kirjastohuoneistojen pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset ohjeen 24 mukaan. Vuokrattujen kiinteistöjen suhteen noudatetaan ohjeen 25 periaatetta. Lisäksi tulevat kirjastoihin tilattujen kirjojen sekä sanoma- ja aikakauslehtien kustannukset kokonaisuudessaan sekä mahdolliset subventiot henkilökunnan omien sanoma- ja aikakauslehtien tilauksista.
38. Henkilökuntalehtien lisäksi tulevat tähän vastaavaa tarkoitusta palvelevat muut painetut tiedotusjulkaisut. Mahdollisten kiinteistöjen pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset (ml. toimistohenkilökunnan palkat) ohjeen 24 mukaan. Vuokrattujen kiinteistöjen suhteen noudatetaan ohjeen 25 periaatetta. Muut kustannukset nettomäärinä.
39. Yrityksien omistamien juhla- ja kerhohuoneistojen pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset ohjeen 24 mukaan. Jos nämä kuitenkin palvelevat (kuten työmaaruokalat, urheiluhallit yms.) pääasiassa muita tarkoituksia, ilmoitetaan nämä kustannukset asianomaisissa kohdissa ja tässä ilmoitetaan vain muut henkilökunnan juhlista sekä harrastus- ja opintokerhotoiminnasta (ei kuitenkaan poika- ja tyttökerhotoiminnasta, kohta III B. 10) yritykselle syntyneet nettokustannukset. Vuokrattujen kiinteistöjen suhteen noudatetaan ohjeen 25 periaatetta.
40. Yrityksen omistamien lomakylien ja -rantojen yms. pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset lasketaan ohjeen 24 mukaan ja näistä vähennetään

	Työntekijät	Muu henkilö- kunta	Yhteensä
III B. 19. Ammatillisen koulutuksen kustannukset (ohje 41)			
a. ammattikoulu	-----	-----	-----
b. jatko-, täydennys- ja uudelleenkoulutus	-----	-----	-----
c. muu ammatillinen koulutus	-----	-----	-----
20. Yrityksen henkilökunnalleen antamat suoranaiset avustukset (ohje 42)	-----	-----	-----
21. Avustukset paikallisille jär- jestöille, jotka toimivat III B 1—19 kohdissa mainituilla aloilla, pääasiassa yrityksen henkilökunnan hyväksi (ohje 43)	-----	-----	-----
22. Avustukset yleishyödyllisille yhdistyksille (esim. SPR), joiden toiminta-alueena on koko maa tai suuri osa siitä	-----	-----	-----
23. Muun edellämainitsematto- man sosiaalihenkilökunnan palkat ja toimistokustannuk- set (ohje 44)	-----	-----	-----

III C. Yrityksen mahdolliset muut kuin edellä kohdissa III A ja B mainitut välilliset työvoimakustannukset eriteltyinä (ohje 45)

-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----
-----	-----	-----	-----

mahdollisesti kannetut korvaukset. Yhteislomamatkojen yms. loma-avustukset otetaan kustannuksina kokonaisuudessaan. Vuokrattujen kiinteistöjen suhteen noudatetaan ohjeen 25 periaatetta.

41. Ammattikoulukustannuksiksi lasketaan yrityksen oman ammattikoulun nettokustannukset. Pääoma-, käyttö- ja ylläpitokustannukset (ml. opetus- henkilökunnan palkat) lasketaan ohjeen 24 mukaan. Vuokrattuihin kiinteistöihin sovelletaan ohjeessa 25 mainittua periaatetta.

Jatko-, täydennys- ja uudelleenkoulutuksen kustannuksiksi lasketaan ammatillisesta koulutustoiminnasta aiheutuneet nettokustannukset (kanslia, kouluttajien palkat ja palkkiot). Tämä kohta ei koske niitä kursseja (esim. työsuojelukurssit), joista on ilmoitettu erikseen kohdissa III B 4—18.

Kohtaan c. luetaan yrityksen muu kurssi- ja koulutustoiminta (vrt. ohje 14) ja siltä aiheutuneet nettokustannukset (ilman koulutettavan henkilökunnan palkkoja) sekä ulkopuolisten kurssien (esim. Johtamistaidon opisto) kurssimaksut, matka- ja päivärahat (sekä kouluttajille että koulutettaville) kurssin aikana yms. kustannukset.

42. Tähän tulevat yrityksen suoranaiset avustukset invalideille sekä hautausavustukset ja eroavustukset ym. vastaavat.
43. Paikallisille urheiluseuroille yms. annettu tuki, jos sitä ei aikaisemmin ole ilmoitettu lomakkeessa.
44. Tässä kohdassa ilmoitetaan kaikki muut yrityksen edellä mainitsemattoman **sosiaalihenkilöstön** palkka- ja toimistokustannukset (tai arvioitu osuus, vrt. ohje 8), jotka liittyvät kohdassa III määriteltyihin sosiaalsiin tehtäviin. Tässä kohdassa saattavat tulla kysymykseen henkilöstöpäällikön tai vastaavan palkka- ja toimistokustannukset siltä osin kun hän osallistuu sosiaali tehtävien hoitoon, ja sosiaali johtajan ja -päällikön palkka- ja toimistokustannukset. Samaten ilmoitetaan avustus- ja sairauskassan toiminnasta työnantajalle mahdollisesti koituvat muut kuin kohdassa III A 7 mainitut kustannukset. Sosiaalihenkilöstöön ei lueta työvoiman hankintaan, valintaan ja sijoittamiseen osallistuvaa henkilökuntaa.
45. Tässä kohdassa ilmoitetaan ne yrityksen piirissä työvoiman hyväksi katsottujen toimintamuotojen yritykselle aiheuttamat kustannukset, joita aikaisemmin ei ole ilmoitettu. Tällaisia ovat mm. henkilökunnan viihtyvyyttä työpaikalla ja kotona lisäävät toimenpiteet, esim. musiikki. Tällaisen toimintamuodon määrittely pyydetään suorittamaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti.

HENKIÖ, JONKA PUOLEEN VOIDAAN LISÄTIETOJA TARVITTAESSA KÄÄNTYÄ

Nimi

Osoite

Puhelin

Päiväys

Allekirjoitus

ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS (ETLA)

JULKAISUJA — PUBLICATIONS

THE RESEARCH INSTITUTE OF THE FINNISH ECONOMY

LÖNNROTINKATU 4 B, 00120 HELSINKI 12

ETLAn edeltäjän, Taloudellisen Tutkimuskeskuksen julkaisuluettelo on saatavissa Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen toimistosta.

A list of the publications of ETLA's predecessor, the Economic Research Institute of Finnish Industry is available from the Office of ETLA.

SARJA A SERIES

- A 1** YRJÖ O. VARTIA, Betajakauman parametrien estimointi maximum likelihood-menetelmällä. (Estimation of the parameters of the beta distribution by maximum likelihood-method). 120 s. nid. PENTTI L. I. VARTIA, Huomioita teoreettisten apukäsitteiden identifiointivuudesta. (Comments of the identification of auxiliary concepts). 47 s. nid. Helsinki 1973.
- A 2** PENTTI L. I. VARTIA, An Econometric Model for Analyzing and Forecasting Short-term Fluctuations in the Finnish Economy. Helsinki 1974. 249 s. nid.
- A 3** ANTTI TANSKANEN, Ulkomaankaupan tasapaino, taloudellinen kasvu ja Suomen velkaantuminen. (Balance in Foreign Trade, Economic Growth and Finland's Indebtedness). Helsinki 1976. 115 s. nid.
- A 4** YRJÖ O. VARTIA, Relative changes and index numbers. Helsinki 1976. 203 s. nid.
- A 5** HEIKKI HÄMÄLÄINEN, Taloudellisten vaihteluiden seuranta- ja ennakointijärjestelmän laadinta ja valvonta. English summary: Construction and supervision of a system for forecasting and analysis of short-term economic fluctuations. Helsinki 1977. 146 s. nid.

SARJA B SERIES

- B 1** KARI SIHTOLA, Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset v. 1970. English summary: Indirect labor costs in Finnish manufacturing in 1970. Helsinki 1972. 133 s. nid.
- B 2** ROLF MAURY — JUKKA RINNE — REIJO VUORIKALLIO, Kuljetuskustannusten alueelliset erot ja niiden tasoittaminen. English summary: The regional variations of transport costs. Helsinki 1972. 127 s. nid.
- B 3** ILPO SEPPÄ — SEPPO WALLENIOUS, Tekstiili- ja vaatetustavaroiden kulutus Suomessa vuosina 1954—1977. Helsinki 1972. 95 s. nid.
Separate English summary: The consumption of clothing and household textiles in Finland during 1954—1977. Helsinki 1973. 15 p.
- B 4** KARI HAGFORS, Teollisuuden vapaaehtoisten työvoimakustannusten alueittainen jakaantuminen vuosina 1965 ja 1970. English summary: A study of voluntary personnel expenditure by manufacturing firms in different regions of Finland in 1965 and 1970. Helsinki 1973. 176 s. nid.
- B 5** HEIKKI HÄMÄLÄINEN, Yksityisten kulutusmenojen rakenne ja kehitys Suomessa vuosina 1965—1975. English summary: Private consumption expenditure patterns and trends in Finland 1965—1975. Helsinki 1973. 159 s. nid.
- B 6** PIRKKO HAAVISTO — KARI HAGFORS, Teollisuuden kannattavuus 1960-luvulla. English summary: The development of the profitability of the Finnish industry in the 1960. Helsinki 1973. 101 s. nid.
- B 7** TIMO SUMMA — ANTTI SÄÄSKILÄHTI, Suomen koneteollisuus vuosina 1954—1980. English summary: The manufacture of machinery in Finland 1954—1980. Helsinki 1974. 210 s. nid.
- B 8** CHRISTIAN EDGREN, Suomalaisen siirtolaistyövoiman rakenne ja taloudellinen asema Ruotsissa. (The structure and the economic condition of Finnish workers in Sweden). Helsinki 1974. 178 s. nid.
- B 9** RONALD WIMAN, Työvoiman kansainvälisen muuttoliikkeen mekanismi. Tutkimus Suomen ja Ruotsin välisen muuttoliikkeen syistä. English summary: The mechanism of international labour migration. A study of the causes of Finnish emigration to Sweden. Helsinki 1975. 216 s. nid.
- B 10** ILPO SEPPÄ — SEPPO WALLENIOUS — ARJA VÄISÄNEN, Tekstiili- ja vaatetustavaroiden kulutus Suomessa vuosina 1970—1980. (The Consumption of Textiles and Clothing in Finland in 1970—1980). Helsinki 1975. 54 s. + liitt. nid.
- B 11** KARI SIHTOLA, Teollisuuden välilliset työvoimakustannukset vuonna 1973 sekä arvioita niiden kehityksestä vuosina 1974—1976. English summary: Indirect labour costs in Finnish manufacturing in 1973 and prospects for development of labour costs in 1974—1976. Helsinki 1975. 100 s. nid.

- B 12** TAUNO KALLINEN, Teollisuuden rahoitusrakenne toimialoittain vuosina 1960—1973. English summary: Structure of financing in Finnish industry, by industry group, 1960—1973. Helsinki 1975. 104 s. nid.
- B 13** TAUNO KALLINEN — KARI SIHTOLA — TIMO SUMMA — PEKKA YLÄ-ANTTILA, Teollisuuden kustannusrakenne toimialoittain ja kokoluokittain vuosina 1972 ja 1973. (The Cost Structure of Finnish Industry, by Industrial and Size Groups, in 1972 and 1973). Helsinki 1975. 101 s. nid.
- B 14** HEIKKI LEHTIMÄKI — PENTTI VARTIA, Tärkeimmät raaka-ainneiden hintaindeksit. English summary: Main raw material price indices. Helsinki 1976. 270 s. nid.
- B 15** SINIKKA SALO, Suomen teollisuuden varastot vuosina 1960—1975. (Finnish Industrial Inventories in 1960—1975). Helsinki 1977. 125 s. nid.
- B 16** JOUKO KOSONEN, Riskien siirtäminen ja vakuutustoiminta. (The Transfer of Risk and Insurance). Helsinki 1977. 113 s. nid.
- B 17** SYNNÖVE VUORI, Toimialarationalisointi Suomen teollisuudessa vuosina 1961—1974. English summary: Branch Rationalization in Finnish Industry in 1961—1974. Helsinki 1977. 186 s.
- B 18** PEKKA YLÄ-ANTTILA, Suomen ja Ruotsin metsäteollisuuden kannattavuus ja rahoitusasema vuosina 1971—1976. English summary: A comparative study of forest industry profitability and financing in Finland and Sweden in 1971—1976. Helsinki 1978. 124 s.
- B 19** KARI SIHTOLA, Yksikkötyökustannusten kansainvälinen vertailu. English summary: An international comparison of unit labour costs. Helsinki 1978. 130 s. nid.

SARJA C SERIES

- C 1** Suhdannevaihtelut Suomen kansantaloudessa v. 1958—1971. Osat I, II ja III. Helsinki 1972. 370 s.
- C 2** Suomen metalli- ja TEVA-tuotteiden ulkomaiseen kysyntään vaikuttaneet tekijät 1960-luvulla. Helsinki 1973. 86 s.
- C 3** CHRISTIAN EDGREN — RONALD WIMAN, Suomalainen siirtolaistyövoima Ruotsissa vuonna 1972. Helsinki 1973. 119 s.
- C 4** MATTI PURASJOKI, Investoinnit yrityksen finanssipäätöksenteon osana. Ekonometrinen simultaanimalli. Helsinki 1974. 135 s.
- C 5** AARNO SAVIAHO, Sahatavaramarkkinat ja vienti — Englannin markkinoiden lyhyen tähtäyksen ennustemalli. Helsinki 1975. 92 s.
- C 6** HEIKKI HÄMÄLÄINEN, Inflaatio toisen maailmansodan jälkeen Suomessa. Helsinki 1975. 33 s.
- C 7** JOUKO KOSONEN, Raha-aggregaattien soveltuvuudesta bruttokansantuotteen ja inflaation selittämiseen. Ekonometrinen analyysi Suomesta vuosina 1952—73. Helsinki 1975. 98 s.
- C 8** TAUNO KALLINEN, Työn tuottavuuden taso ja ansiotaso Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan tehdasteollisuudessa vuonna 1973. Helsinki 1976. 21 s.
- C 9** KARI ALHO, Rahoitusmarkkinoiden ja rahapolitiikan makrotaloudellinen tarkastelu korko- ja luotto säännöstelyn vallitessa. Helsinki 1977. 106 s.
- C 10** KARI ALHO, Ekonometrisen mallin ennustus- ja päätöksentekokäytön sekä mallin spesifiointin ja estimoinnin välisten tilastollisten yhteyksien analyysi. Helsinki 1977. 191 s.
- C 11** ANTTI TANSKANEN, Dollarin termiinimarkkinat Suomessa 1973—76. Helsinki 1977. 43 s.
- C 12** PEKKA LASTIKKA, Tutkimus Suomen teollisuustyöntekijöiden työvoimapiireittaisista palkkaerosta vuosina 1960—1971. Helsinki 1977. 177 s.
- C 13** LAURA VAJANNE, Kansantalouden ulkoisen tasapainokäsitteen vaihtoehtoisista tulkintatavoista. Helsinki 1978. 89 s.
- C 14** JUKKA LASSILA, Talonrakennustuotannon lyhyen aikavälin vaihtelut. Helsinki 1979. 165 s.
- C 15** TOM WALLDEN, Suomen Paperi- ja massateollisuuden tuotannon ja viennin rakenne vuosina 1955—1975 sekä kehitysarvio vuoteen 1985. Helsinki 1979. 206 s.
- C 16** TIMO SUMMA, Teollisen toimialan tehokkuusrakenne ja sen muutokset — Salterin teoria ja sen soveltuvuus toimialan kehitysprosessin tarkasteluun. Helsinki 1979. 116 s.

SUHDANNE — ECONOMIC PROSPECTS

Suhdanne-ennustetta on julkaistu syksystä 1971 lähtien. Suhdanne ilmestyy keväällä ja syksyllä. Economic Prospects has been published since 1971 twice a year, spring and in autumn.

No 15 SUHDANNE syksy 1978. Economic prospects with English summary. Helsinki 1978. 128 s. nid.

No 16 SUHDANNE kevät 1979. Economic prospects with English summary. Helsinki 1979. 141 s. nid.

KANSANTALouden KEHITYSNÄKYMÄT — MEDIUM-TERM ECONOMIC PROSPECTS

No 1 Kansantalouden kehitysnäkymät 1978—1982, Medium-term economic prospects with English summary. Helsinki 1978. 70 s. nid.

Myynti — For sale at

Akateeminen Kirjakauppa, The Academic Bookstore SF — 00100 Helsinki 10.

Suomalainen Kirjakauppa, The Finnish Bookstore SF — 00100 Helsinki 10.

KESKUSTELUAIHEITA sarja — DISCUSSION PAPERS series

No 1 JUKKA LASSILA, Asuntotuotannon ennustaminen rakennuslupien ja aloitettujen asuntojen avulla. 11.05.1976. 27 s.

No 2 YRJÖ O. VARTIA, Ideal Log-change Index Numbers. 03.06.1976. 17. s.

No 3 YRJÖ O. VARTIA, Fisher's Five-Tined Fork and Other Quantum Theories of Index Numbers. 19.06.1976. 23 s.

No 4 Ks. No 3, korjattu versio, 10.08.1976. 23 s. (revised from No 3)

No 5 PENTTI VARTIA, Huomioita työmarkkinoiden indeksiehdon inflaatiovaikutuksista. 20.09.1976. 15 s.

No 6 YRJÖ O. VARTIA, Gammajakautuman parametrien maximum-likelihood estimaattoreiden approksimoinnista. 10.10.1976. 19 s.

No 7 HANNELE WALLENIOUS — JYRKI WALLENIOUS — PENTTI VARTIA, An Approach to Solving Multiple Criteria Macroeconomic Policy Problems and an Application. 15.10.1976. 27 s.

No 8 JUKKA LASSILA, Lineaaristen simultaaniihtälömallien parametrien estimointi rajoitetun informaation menetelmillä. 22.11.1976. 59 s.

No 9 TIMO SUMMA, On Describing and Projecting Industrial Development. A Framework for Studying the Structural Change and Growth of the Finnish Pulp and Paper Industries. 27.11.1976. 42 s.

No 10 PENTTI VARTIA, Indexed Deposits and Price Expectations. 21.02.1977. 18 s.

No 11 KARI ALHO, Reaalitulon käsitteestä ja sen mittaamisesta. 16.06.1977. 16 s.

No 12 ANTTI TANSKANEN, Suomen teollisuuden kansainvälinen erikoistuminen. 01.07.1977. 28 s.

No 13 ANTTI TANSKANEN, The Effects of an Exogenous Factor Price Ratio on Trade Balance. 05.07.1977. 14 s.

No 14 JUHANI TURKKILA, Julkisen talouden kasvu ja inflaatio — tutkimusluonnos. 23.11.1977. 13 s.

No 15 JUHANI TURKKILA, Näkökohtia reaalisien nettoansiotasoindeksin laatimisesta. 12.12.1977. 26 s.

No 16 CHRISTIAN EDGREN, Veronkannon aiheuttamista viiveistä verotusjärjestelmässä. 12.12.1977. 18 s.

No 17 CHRISTIAN EDGREN — JUHANI TURKKILA — YRJÖ VARTIA, Tuloverotuksen analysoinnin matemaattisista ongelmista. 15.02.1978. 32 s.

No 18 PENTTI VARTIA — YRJÖ VARTIA, Description of the Income Distribution by the Scaled F Distribution Model. 18.02.1978. 15 s.

No 19 HEIKKI VAJANNE — YRJÖ VARTIA, ETLAn suhdannemallin iteratiivinen ratkaisumenetelmä. 26.05.1978. 25 s.

No 20 YRJÖ O. VARTIA, Efficient Methods of Measuring Welfare Change and Compensated Income Terms of Market Demand Functions. 31.08.1978. 18 s.

No 21 KARI ALHO, The Econometric Foundation of Optimal Economic Policy: An Analysis of the Static Case. 12.09.1978. 15 s.

No 22 KARI ALHO, Rahamäärän kasvun hajoittaminen eri tarjontalähteiden osalle. 14.01.1979. 27 s.

No 23 CHRISTIAN EDGREN, Ett försök att mäta förändringar i offentliga handlingsparametrar: folkpensionerna, en case-study. 15.01.1979. 12 s.

No 24 CHRISTIAN EDGREN, Sosiaaliturvamaksujen ennustamisesta. 15.01.1979. 11 s.

No 25 YRJÖ O. VARTIA, Kvadraattisten mikroyhtälöiden aggregoinnista. 24.01.1979. 14 s.

No 26 CHRISTIAN EDGREN, Selvitys lapsillisistä sekä niiden kehityksestä. 26.01.1979. 20 s.

No 27 CHRISTIAN EDGREN, Julkisen sektorin tulonsiirtojärjestelmästä. 08.02.1979. 25 s.

No 28 YRJÖ O. VARTIA, Ansiotasoindeksin "uudistamisesta": Alustus ja muistio työn hinnan sekä työpanoksen muutosten mittaamisesta. 13.02.1979. 22 s.

No 29 YRJÖ O. VARTIA, Tuonnin yksikköarvoindeksin (1954=100) vuoden 1954 puuttuvien neljännesvuosi-
arvojen arvioiminen. 12.03.1979. 16 s.

No 30 LAURA VAJANNE, Suomen palvelusten vienti ja tuonti vuosina 1964—1977. 14.03.1979. 46 s.

- No 31** CHRISTIAN EDGREN, En analys av sambandet mellan förändring i statlig inkomst och förändring i beskattad inkomst. 26.03.1979. 35 s.
- No 32** PENTTI VARTIA, Wage indexation and price and wage changes. 28.03.1979. 31 s.
- No 33** YRJÖ O. VARTIA ja PENTTI L. I. VARTIA: Liikevaihtoveron korottaminen ja tulojen ostovoima. 30.03.1979. 138 s.
- No 34** CHRISTIAN EDGREN, Luettele tärkeimmistä välittömän verotuksen veroperusteista. 30.03.1979. 40 s.
- No 35** YRJÖ O. VARTIA, About "exactness" of index number formulas in demand worlds. 06.04.1979. 21 s.
- No 36** ARMO HEIKKILÄ — TIMO SUMMA — PEKKA YLÄ-ANTTILA, Metalli- ja metsäteollisuusyritysten kannattavuudesta ja rahoitusasemasta 1970-luvulla. 25.4.1979. 27 s.
- No 37** JUKKA LASSILA, Intermediate-run effects of fiscal policy with balanced budget. 04.05.1979. 27 s.
- No 38** KARI ALHO, Rahamäärän kasvun jakautuminen eri rahalaitosten talletusten osalle. 16.05.1979. 24 s.
- No 39** SINIKKA SALO, Sektoreittaiset rahoitusvirrat v. 1970—77. 04.06.1979. 89 s.
- No 40** HEIKKI HÄMÄLÄINEN — SAMI TUURNA, Talouskehityksen taustaa. 11.06.1979. 14 s.
- No 41** CHRISTIAN EDGREN, En analys av den undre gränsen för beskattad inkomst som skattepolitiskt instrument. 17.07.1979. 37 s.
- No 42** CHRISTIAN EDGREN, Vähennysjärjestelmän merkitys verotuksessa. 17.07.1979. 51 s.
- No 43** ROLF MAURY, Tuottavuuteen ja työllisyysvaikutuksiin liittyviä näkökohtia. Metalliteollisuutta koskeva tarkastelu. 31.07.1979. 38 s.
- No 44** YRJÖ O. VARTIA — JOHN A. WEYMARK, Four revealed preference tables. 01.08.1979. 19 s.

ERIPAINOSSARJA — REPRINT SERIES

- No 1** ANTTI TANSKANEN, Maan velanhoitokyvystä. *Unitas* 4/1976: 203-210.
- No 2** YRJÖ O. VARTIA, Ideal Log-change Index Numbers. *Scandinavian Journal of Statistics* 1976/3:121-126.
- No 3** ANTTI TANSKANEN, Suomen teollisuuden kansainvälinen erikoistuminen. English Summary: The International Specialization of the Finnish Industry. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 1977/4:416-434.
- No 4** ANTTI TANSKANEN, Stability Conditions in Dynamic Foreign Exchange Markets. *Weltwirtschaftliches Archiv* 1977 Bank 113 Heft 4:607-622.
- No 5** YRJÖ O. VARTIA, Fishers Five-tined Fork and Other Quantum Theories of Index Numbers. Reprint from *Theory and Applications of Economic Indices*, edited by W. Eichhorn, R. Henn, O. Opitz and R. W. Shephard, Physica-Verlag, Würzburg 1978, p. 271-295.
- No 6** PENTTI VARTIA, A Note on the Calculation of Arc-elasticities. *Scandinavian Journal of Economics* Vol. 78 1977:485-487.
- No 7** PENTTI VARTIA, Huomioita Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen mallista. *Taloustieteellisen Seuran vuosikirja* 1977:44-51.
- No 8** HEIKKI HÄMÄLÄINEN, Mono- ja monitieteellisyys taloudellisessa tutkimustyössä. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 1978/2:199-202.
- No 9** TAUNO RANTA, Suomen asema kansainvälisen talouden kentässä. *Areena* 2:336-347, Tekninen Kustannus Oy, Turku 1978.
- No 10** PEKKA YLÄ-ANTTILA, Suomen ja Ruotsin metsäteollisuuden yritysکوhtainen kannattavuus vuosina 1971—76. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 1978/3:247-255.
- No 11** HANNELE WALLENIOUS, JYRKI WALLENIOUS and PENTTI VARTIA, An Approach to Solving Multiple Criteria Macroeconomic Policy Problems and an Application. *Management Science*, Vol. 24, No 10, June 1978:1021-1030.
- No 12** TIMO SUMMA, PEKKA YLÄ-ANTTILA, Metalli- ja metsäteollisuusyritysten kannattavuudesta 1970-luvulla. *Unitas* 1/1979.
- No 13** HANNELE WALLENIOUS, JYRKI WALLENIOUS and PENTTI VARTIA, An Experimental Investigation of an Interactive Approach to Solving Macroeconomic Policy Problems. *Operational Research '78. Proceedings of the Eighth IFORS International Conference on Operational Research*, Edited by K. B. Haley, 878-894.

